

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ

ΕΠΙΣΗΜΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
2024

ΤΟΥ 85^{ου} ΤΟΜΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: 9 ^Η ΙΟΥΛΙΟΥ 2024 ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΠΟΘΕΙΝΟΙ ΤΩΝ ΑΕΙ ΠΑΙΔΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	347
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡ. ΓΙΑΓΚΟΥ: ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΜΑΣ	352
ΠΕΡΙΚΛΗ ΝΕΑΡΧΟΥ: ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΗΣ 15 ^{ΗΣ} ΙΟΥΛΙΟΥ 1974 ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΝΑΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ	364
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΑΦΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ: 50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΗΣ 15 ^{ΗΣ} ΙΟΥΛΙΟΥ 1974. ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ. ΩΡΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	372
ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΔΡ ΣΩΤΗΡΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: «1974-2024: ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ;» ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	386
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ «1974-2024: ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ;»	391
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ: 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1974 ΗΜΕΡΑ ΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΥΝΗΣ 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024 ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΛΗΜΟΝΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ	395
ΔΡ ΣΩΤΗΡΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: ΠΡΩΤΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΟΡΑΤΟΡΙΟΥ «ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΘΑ ΗΧΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ», ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΗΕΡΑ	410
ΚΥΠΕ: ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ 50 ^{ΗΣ} ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ	414
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ' ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Λ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: 50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΤΤΙΛΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	420
GEORGE HORTON: ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΑΝΑΨΑΝ ΟΙ ΦΩΤΙΕΣ	425
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ: ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ, ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΑΣ	429
ΚΩΣΤΑ ΜΑΥΡΙΔΗ: ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΑΙΩΝΙΟ «ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ»	436
ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ: «ΘΑΥΜΑΖΩ ΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΣΤ' ΟΝΟΜΑ ΤΟΥΣ ΜΝΕΩ» ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ 35 ΜΗΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΟΥΣ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΡΟΒΟΛΟΣ 3	439
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΣΤΟΥΚΗ: Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	441
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΣΤΟΝ ΔΡΑ ΣΟΛΩΝΑ ΧΑΤΖΗΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ Σ'ΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΟΦΦΙΚΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ	445
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ: ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΘΗΣΑΥΡΩΝ. ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ 60 ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ «ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΝΤΙΚΜΕΝ»	451
	456

Τò περιοδικò "ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ" εἶναι τò ἐκφραστικό ἔντυπο τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Οἱ πρωταρχικοί του στόχοι εἶναι ἡ χριστιανική καλλιέργεια τοῦ ποιμνίου Τῆς καὶ ἡ κωδικοποίηση τῶν ἐπισημῶν ἐγγράφων Τῆς. Ἐκδίδεται προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου καὶ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Γραφεῖα: Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Κύπρου, Λευκωσία, τηλ. 22-554-691, Τηλεμοιότυπο 22-346-307. E-mail: apostolosvarnavas@hotmail.com Ἐτήσια συνδρομή: Γιὰ τὴν Κύπρο €20.00. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπη €30.00. Γιὰ τίς ἄλλες χώρες £30 – ἢ \$50. – ISSN 1012 – 7151 ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. ΑΡΙΘΜΟΣ Κ.Ε.Τ. : 119-01-014943-01 IBAN: CY13 0050 0119 0001 1901 0149 4301 SWIFT HEBACY2N

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥΣ, ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΜΟΡΦΗ. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΠΙΦΥΛΑΣΣΕΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΣΥΝΤΕΜΝΕΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ Η ΝΑ ΕΝΘΕΤΕΙ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΠΙΝΑΚΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΚΡΙΝΕΙ, ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΘΟΥΝ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ.

9^Η ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΠΟΘΕΙΝΟΙ ΤΩΝ ΑΕΙ ΠΑΙΔΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

«[Κ]αθάπερ πατέρες πρὸς παιδιά, τοῖς Ἑλλησι διαλεγόμεθα. Παιδιά γάρ εἰσιν ἅπαντες Ἕλληνες· καὶ ταῦτά τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρήκασιν, ὅτι αἰετὰ παῖδες ἐκεῖνοι, καὶ γέρον Ἕλλην οὐδεὶς»¹.

Δεν μπορῶ παρά να δεχθῶ ὅτι οἱ Εθνομάρτυρες τῆς 9^{ης} Ιουλίου 1821, τῶν ὁποίων τελούμε σήμερα τα ιερά μνημόσυνα, ὅλοι μαζί ἢ και ο καθένας κατὰ μόνας, τις ὥρες και τις ἡμέρες εκείνες που βρισκόταν ενώπιόν τους ο εχθρός, κραδαίνοντας τη σπάθη ἢ και στήνοντας αγχόνες του μαρτυρικοῦ τους θανάτου, ἀνέπεμπαν τὴν ἴδια προσευχή πρὸς τὸν Παντοδύναμο και κυρίαρχο τῆς ζωῆς και του θανάτου, ὅπως τὴν ἀνέπεμπαν ἀπὸ αἰῶνων πολλῶν σε παρόμοιες περιπτώσεις ὅσοι εκ τῶν Ἑλλήνων καλούνταν να ποτίσουν τὸ δέντρο τῆς ελευθερίας του γένους με τὸ δικό τους αἷμα. Ἐχουμε τὴν πεποίθησι ὅτι ἡ προσευχή τους εἶχε τὸ ἀκόλουθο περιεχόμενο:

«Ενεργοποίησε, Κύριε του παντός, τὴ δύναμή σου μέσα μου και ἔλα, για να με σώσεις ἀπὸ αὐτοὺς που με κατατρέχουν. Ακτινοβόλησε τὴν ἀστραπή Σου και σκόρπισε τὴ δύναμή Σου, ὥστε να χτυπηθεῖ ο πολέμιός σου ἀπὸ φόβο και να φύγει ἀπὸ τὸ πρόσωπό Σου, γιατί δεν ἔχει τὴ δύναμη να ἀναμετρηθεῖ με Σένα και κομπάζει κατὰ πρόσωπο ὅλων εκείνων που σε ἀγαπούν, θέλοντας να τους οδηγήσει στο θάνατο. Μόλις ἀντιληφθεῖ τὸ σημεῖο τῆς Χάριτος Σου και τὴ δύναμη τῆς παρουσίας Σου, καταλαμβάνεται ἀπὸ φόβο ἐξ αἰτίας Σου και φεύγει κατατροπωμένος και καταντροπιασμένος, γιατί τόλμησε να υψώσει πτερνισμόν (Ψαλ. 40:10) ἐναντίον του Θεοῦ τῶν ὅλων. Και τώρα, ὦ Κύριε και Θεέ τῶν ὅλων, ελθέ και σώσε με, γιατί φεύγω ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτό και ἔρχομαι να συναντήσω Εσένα, τὴν πηγὴ τῆς αἰώνιας ζωῆς, τῆς δικαιοσύνης και τῆς ελευθερίας!»²

¹ Ἰω. Χρυσοστόμου, Ομιλία πρὸς Κορινθίους Δ', 38, 35-39.

² Βλ. Ephraim the Syrian, A Spiritual Psalter, or: Reflections on God, 11, σ. 31. Excerpted by Bishop Theophan the Recluse. (Μετάφραση και διασκευή δική μας).

Ήταν δεδομένη η πορεία όλων εκείνων που είχαν προδιαγραφεί από τον τούρκο διοικητή της Κύπρου, σύνολο 486 άνθρωποι πάσης ηλικίας, και κοινωνικής καταγωγής, κληρικοί και λαϊκοί, ο κατάλογος των οποίων εγκρίθηκε από την Υψηλή Πύλη για να οδηγηθούν στο θάνατο, αφού είχε εκραγεί η Ελληνική Επανάσταση για την πίστη την αγία και της πατρίδας την ελευθερία. Η τακτική των δυναστών αποσκοπούσε στον εκφοβισμό για την αποφυγή της γενικευμένης εξέγερσης. Για το λόγο αυτό σε ολόκληρη την αυτοκρατορία τους, την άλλη Βαβυλώνα και την πόρνη τη μεγάλη της Αποκαλύψεως, προέβησαν σε απαγχονισμούς, κατατομήσεις και εξανδραποδισμούς πατριαρχών, αρχιεπισκόπων, μητροπολιτών, διακεκριμένων κληρικών, προυχόντων λαϊκών, σε ταπεινώσεις κοριτσιών, σε αρπαγές περιουσιών, σε επιβολή βαρειών φορολογιών και άλλα πολλά δεινά, ων ουκ έστιν αριθμός. Όταν προτάθηκε στον αρχιεπίσκοπο Κυπριανό να αρνηθεί τον Χριστό και να ασπασθεί το Ισλάμ, απάντησε με μεγαλείο ψυχής έμπλεος της χάριτος και του συναισθήματος του καθήκοντος του καλού ποιμένος: **«Υπηρέτησα τὸν Ὑψιστον ὡς ἐπίσκοπος τοῦ ποιμνίου τούτου ἐπὶ πενήντα ἔτη. Ὁφείλον ἄρά γε νὰ φανῶ ἀγνώμων καὶ νὰ ἀρνηθῶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ; ... Τέκνα, ἔδωκα ὑμῖν παράδειγμα»**³.

Το παράδειγμά των μαρτύρων της πίστεως και της πατρίδος είναι αμφίδρομο διδακτικό. Εν πρώτοις βεβαιώνουν και αποδεικνύουν ότι είναι «διδασκαλοι ποθεινοί των αεί παιδων Ελλήνων»⁴. Αν ο Ψαλμωδός βεβαίωσε την πραγματικότητα της εμπειρίας του για τον Θεό, λέγοντας: «τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς· τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἢ νεότης σου» (Ψαλ. 102:4-5), σε αντιπαραβολή, οι Έλληνες, κατά τον ιερό Χρυσόστομο, είναι «αεί παίδες», ούτε γηράσκουν, ούτε παύουν να διδάσκονται. Μπορεί το σώμα να υφίσταται τη φυσική βιολογική φθορά, το πνεύμα το ελληνικό, όμως, είναι πάντοτε νεάζον. Έτσι, η προσωπική βιωτή και το παράδειγμα της θυσίας και προσφοράς των Εθνομαρτύρων, τους καθιστά εσαεί κήρυκες και διδασκάλους των αεί παιδων Ελλήνων. Η διαδοχή των ιστορικών γεγονότων και καταστάσεων που χαράσσονται χρυσέοις γράμμασι στον μέγα κώδικα της ιστορίας των Ελλήνων, που η αρχή της χάνεται και είναι αδύνατο να εξιχνιαστεί μέσα στους προ αιώνων πολλών μύθους των θεών και των ανθρώπων, σημαίνει την επέκταση της ανάγκης της διδασκαλίας και του παραδείγματός τους. Άλλως, άπαγε, θα οδηγηθούμε σε μαρασμό, σε γήρανση, σε εξαφανισμό.

³ Γεώργιος Κηπιάδης, Απομνημονεύματα των κατά το 1821 εν τη νήσω Κύπρω τραγικών σκηνών, (έκδ.) Τυπογραφείον Η Ομόνοια, Αλεξάνδρεια 1888, σσ. 22-23.

⁴ Βλ. Λάμπρος Χρ. Σιάσος, Αίμα Σταφυλής, σ. 113. Εκδ. Αρμός, 1998.

Η ετέρα όψη της διδασκαλίας των αιωνίων διδασκάλων λαμβάνει υπερβατική διάσταση. Πίσω από το Ιερό βήμα του Ναού της Φανερωμένης έχουν εναποτεθεί τα ιερά τους λείψανα. Η εικόνα του προφήτη Ιεζεκιήλ, ο οποίος είδε τα «οστά τα αποξηραμένα» και διερωτήθηκε κατά πόσον αυτά τα οστά αυτά θα μπορούσαν να αποκτήσουν και πάλιν σάρκες και ζωή, τότε, ο Κύριος, λέγει ο Προφήτης, «ἔθικέ με ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου, καὶ τοῦτο ἦν μεστὸν ὀστέων ἀνθρωπίνων· καὶ περιήγαγέ με ἐπ' αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ, καὶ ἰδοὺ πολλὰ σφόδρα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου, ξηρὰ σφόδρα. καὶ εἶπε πρὸς με· υἱὲ ἀνθρώπου, εἰ ζήσεται τὰ ὀστέα ταῦτα; καὶ εἶπα· Κύριε Κύριε, σὺ ἐπίστη ταῦτα. καὶ εἶπε πρὸς με· προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ταῦτα καὶ ἔρείς αὐτοῖς· τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ, ἀκούσατε λόγον Κυρίου. τάδε λέγει Κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις· ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐφ' ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκας, καὶ ἐκτενῶ ἐφ' ὑμᾶς δέρμα καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζήσθε· καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος» (Ιεζ 37:1-6). Η ζωή στον τάφο δεν πεθαίνει. Ο Χριστός, η αιτία και πηγή της ζωής, τοποθετήθηκε στον τάφο και νόμιζαν εκείνοι που τον σταύρωσαν ότι θανάτωσαν της ζωή. Η ανάστασή του είναι η απόλυτη και αδιάψευστη βεβαίωση ότι και τα οστά των Εθνομαρτύρων θα αναστηθούν εις κατάκρισιν εκείνων που νόμισαν ότι θα οδηγήσουν στον θάνατο το αεί νεάζον ελληνικό και χριστιανικό πνεύμα. Ο απόστολος Παῦλος γράφει χαρακτηριστικά: **«ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ»** (Κολ. 3:3-4).

Ο αείμνηστος Κυριάκος Πλησής, Γυμνασιάρχης του Α' Γυμνασίου Αμμοχώστου, σε ποιητική του συλλογή εξυμνεί τα οστά των κεκοιμημένων:

Ἐς γῆν ἐναλίαν
ἀναπαύονται οἱ νεκροί μας.
Τὰ ὀστᾶ τους τὰ πλένει ἡ βροχὴ
Τὰ στεγνώνει ὁ ἀγέρας
Τὰ δροσίζει ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης.
Ἀναπαύονται τὰ ὀστᾶ
ὅταν οἱ θύελλες σαρώνουν τὸ νησί
ὅταν ἡ φωτιὰ κατακαίει τὴν ἐπιφάνεια.
Ἐκεῖνα πονοῦν καὶ σωπαίνουν·
ἔχουν, σοφὰ καθὼς εἶναι, ἐπίγνωση
ὅσων θα ῥθουν μετὰ τὴ συμφορά⁵.

⁵ Κυριάκου Πλησῆ, Ὄνομα δ' αὐτῆς Μακαρία. Ποιήματα, σ. 65. Οἱ Ἐκδόσεις τῶν Φίλων, Ἀθήνα 1991.

Αυτό, όμως, είναι που δεν αντιλήφθηκαν αυτοί που θανάτωσαν τους εθνομάρτυρες μας. Η βιολογική τους θανάτωση δεν σημαίνει και τη θανάτωση των «αεί διδασκάλων» ημών των Ελλήνων, δεν σημαίνει τη θανάτωση της αιώνιας υπάρξεως εν τῷ Θεῷ. Ο θάνατός τους είναι πηγή ζωής, διδασκαλίας και παραδείγματος. Ο θάνατος της *βιολογικής υπάρξεως* δεν σημαίνει την είσοδο στην ανυπαρξία, αλλά στη μετάβαση προς την *αιώνια ύπαρξη*, προς την *αθανασία*. Άλλωστε, αυτό είναι το αποτέλεσμα του εγκεντρισμού της ζωής στη θνητότητα του ανθρώπου με το θάνατο και την ανάσταση του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού.

Από τότε που πρόσφεραν το δικό τους ολοκαύτωμα, προσθέτοντας χρυσό κρίκο στην αλυσίδα των απ' αιώνων ολοκαυτωμάτων των αεί παιδών Ελλήνων, ακολούθησαν σειρά άλλη ολοκαυτωμάτων και θυσιών του Ελληνισμού γενικότερα και του Κυπριακού Ελληνισμού εξιδιασμένως. Από τα πλέον σύγχρονα, το πρώτο, συνυφασμένο με τη μαρτυρική τους θυσία, είναι η απάνθρωπη γενοκτονία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, του Πόντου της Θράκης και αλλαχού. Έχουν ήδη παρέλθει διακόσια χρόνια από τότε. Και βεβαίως, άλλα πενήντα χρόνια από σήμερα, από την εισβολή της Τουρκίας στην ιδιαίτερη πατρίδα μας Κύπρο, προκαλώντας πολλές εκατόμβες, θυσίες, καταστροφές, λεηλασίες και άλλα «ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός». Παρόμοιες εκατόμβες πρόσφερε ο Κυπριακός Ελληνισμός και κατά τον εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα του 1955/59 κατά του Άγγλου δυνάστη. Οι πατρίδες μας είναι διάσπαρτες με τα *οστά των Ελλήνων τα ιερά*, κατά την έκφραση του Εθνικού μας Ποιητή, εκείνων που πρόσφεραν τη ζωή τους για μια πατρίδα ελεύθερη, δημιουργό πολιτισμού, όπως συνέβαινε και συμβαίνει πάντοτε. Είναι όπως ο κόκκος του σίτου που σπέρνεται στη Γη. Όταν έλθει η ζωογόνα βροχή, που μαρτυρεί και βεβαιώνει την παρουσία του Θεού της δικαιοσύνης και της κρίσεως, τότε θα λάβουν και πάλιν σάρκες και δέρμα και ζωή, για να δώσουν τη μαρτυρία της πίστεως και της πατρίδας. Ο απ. Παύλος το βεβαιώνει με τον πλέον υπαρξιακό τρόπο: «ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» (Κολ. 3:2-3).

Ο συγγραφέας της Αποκαλύψεως, προβληματιζόμενος για το γεγονός του μαρτυρίου των υπό διωγμό Χριστιανών, είχε την προφητική οπτασία την οποία περιγράφει με γλαφυρότητα: «... εἶδον, λέγει, ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρνίου ἣν εἶχον· καὶ ἔκραζαν φωνῇ μεγάλη λέγοντες· ἕως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ λευκὴ, καὶ ἔρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδου-

λοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτένεσθαι ὡς καὶ αὐτοί» (Απ. 6:9-11). Καὶ οἱ δικοὶ μας Ἐθνομάρτυρες βρίσκοντες λευκοφορούντες κάτω ἀπὸ τὸ ουράνιο θυσιαστήριον, αναμένοντες τὴν ἐκδήλωση τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Θα πρέπει νὰ ἔχουμε κατὰ νουν ὅτι ὁ χρόνος δὲν μετρά γιὰ τὸν Θεό. Κατὰ τὸν ψαλμωδὸ: «χίλια ἔτη ὡς μία ἡμέρα» γιὰ τὸν Θεό, γι' αὐτὸ χρειάζεται καρτερία καὶ υπομονή, **«ἕως πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτένεσθαι ὡς καὶ αὐτοί»**, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ τῆς Αποκαλύψεως.

Ὅταν πλέον ολοκληρώθηκε ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, ὁ υψιπέτης αετὸς Ἰωάννης μας περιγράφει τὴν τελευταία πράξη τῆς προφητικῆς τοῦς θεάσεως, μία πράξη που λες καὶ δὲν ἔχει περάσει μία ἡμέρα ἀπὸ τότε που οἱ ἄνθρωποι ἔζησαν, υπέστησαν μαρτύρια καὶ οδηγήθηκαν στο θάνατο: «Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτῷ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκρούς, τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικρούς, ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοιχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοιχθη, ὃ ἐστὶ τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκρούς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκρούς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν». (Απ. 20:11-13).

Ἀλλοίμον, ἀκόμα καὶ σήμερα, τὰ δεινὰ τοῦ τόπου αὐτοῦ δὲν ἔχουν ἐκλείψει. Ἡ μισή Πατρίδα μας συνεχίζει νὰ εἶναι κατεχόμενη καὶ οἱ παράνομοι κατακτητὲς μαζί με τοὺς συμμάχους τοὺς, ἐκτοξεύουν καθημερινὰ ἀπειλὲς κατὰ τῆς Κύπρου. Ἀπὸ τὶς γεωστρατηγικὲς, τὶς γεωπολιτικὲς ἐπιδιώξεις καὶ σχεδιασμούς, ἀπὸ τὰ ἀνομα συμφέροντα, ἀπουσιάζει ἡ ἀνθρωπιά, ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου, σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο κόπτονται ὅτι υπηρετοῦν. Λεῖπει ὁ σεβασμὸς τῶν πολιτισμῶν, ὁ σεβασμὸς τῶν κρατῶν, τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἱστορίας· ὅλα εἶναι ξένα ἀπὸ τὶς σκέψεις καὶ πράξεις τοὺς.

Ὁ Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς, στὴ διάρκεια τῶν τριανταπέντε αἰῶνων ζωῆς, δραστηριοποιήσεως καὶ παραγωγῆς πολιτισμοῦ, ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ, σ' αὐτὸ τὸ ἐπιζήλο κομμάτι γῆς τὸ ριγμένο στὴ θάλασσα, ἔδειξε αξιοθαύμαστες ἀντοχὲς ἐναντὶ ὅλων ἐκείνων που ἐπιβουλεύονταν ἀκόμα καὶ τὴ φυσικὴ τοῦ ὑπαρξῆ. Κατόρθωσε νὰ διατηρήσει τὴν ἑλληνικότητα τοῦ καὶ τὴ χριστιανικὴ πίστη, ἔστω καὶ ἀν διήλθε μέσα ἀπὸ τὴν κοιλιάδα τοῦ κλαυθμῶνος.

Οἱ Ἐθνομάρτυρες τῆς 9^{ης} Ἰουλίου που τιμοῦμε σήμερα, συνεχίζουν νὰ εἶναι «διδάσκαλοι ποθεινοὶ τῶν αἰεὶ παίδων Ἑλλήνων».

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ
ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
ΤΗΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΜΑΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ, 10 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡ. ΓΙΑΓΚΟΥ,
ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, τιμώντας τους Αγώνες του Κυπριακού Ελληνισμού για την ερατεινή Ελευθερία του, οργανώνει επετειακή αντικατοχική εκδήλωση με τίτλο:

«50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ»

στην επίσημη Αίθουσα Τελετών του κεντρικού κτηρίου του Πανεπιστημίου, την Τετάρτη, 10 Ιουλίου 2024. Τιμητικώς, παρέστησαν η Αυτού Μακαριότης ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών κύριος Ιερώνυμος Β', η πρόεδρος της Ελ-

ληνικής Δημοκρατίας κυρία Κατερίνα Σακελλαροπούλου, ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών κύριος Γεράσιμος Σιάσος, ο οποίος ανακοίνωσε και την απόφαση της Συγκλήτου να ανακηρύξει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σε επίτιμο διδάκτορα του ΕΚΠΑ. Παρέστησαν, επίσης, Υπουργοί της Κυβερνήσεως, Καθηγητές Πανεπιστημίων, Μέλη του Διπλωματικού Σώματος και πλήθος Επισήμων.

Τους υψηλούς προσκεκλημένους υποδέχθηκε, εκ μέρους των Πρυτανικών Αρχών, του Συμβουλίου Διοίκησης και της Συγκλήτου, και απηύθυνε χαιρετισμό ο Πρύτανης κύριος Γεράσιμος Σιάσος. Ακολούθησε προβολή βίντεο με τίτλο: «**50 ΧΡΟΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΑ**», με θέμα την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, καθώς και προβολή βίντεο με θέμα: «**ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ε.Κ.Π.Α. – ΑΡΡΗΚΤΟΙ ΔΕΣΜΟΙ**». Στην εκδήλωση συμμετείχε τιμητικά και ο Πώργος Νταλάρας, ο οποίος τραγούδησε για την «**ΗΡΩΩΝ ΓΗ**». Κύριος ομιλητής ήταν ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κύριος Νίκος Χριστοδουλίδης.

Ο Πρύτανης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητής κ. Γεράσιμος Σιάσος, κατά την προσφώνηση του αναφέρθηκε στα τραγικά γεγονότα της εισβολής, και τόνισε: «Πενήντα χρόνια συμπληρώνονται από το 1974 και οι σκέψεις ολόκληρου του Ελληνισμού είναι στη μαρτυρική Κύπρο. Το συλλογικό υποσυνείδητο όλων των Ελλήνων παραμένει σημαδεμένο από την τουρκική εισβολή του 1974 και τη συνεχιζόμενη κατοχή. Κατά συνέπεια, κάθε εφησυχασμός είναι ανεπίτρεπτος». Ο κ. Πρύτανης αναφέρθηκε και στις σχέσεις του Ε.Κ.Π.Α. με την Κύπρο σημειώνοντας ότι «η σχέση του πρώτου και μεγαλύτερου Πανεπιστημίου με τη Κύπρο είναι μακρά, ισχυρή και αδιατάρακτη χάρη στην εκπαίδευση εκατοντάδων χιλιάδων Κυπρίων φοιτητών και φοιτητριών, επί δύο αιώνες στα αμφιθέατρα του Ε.Κ.Π.Α. Άλλωστε, το Πανεπιστήμιο μας ήταν και το πρώτο ακαδημαϊκό ίδρυμα στη νοτιοανατολική Ευρώπη το οποίο, από το 1837 που ιδρύθηκε, αποτέλεσε τον μοναδικό πυλώνα εκπαίδευσης όλων των Ελλήνων. Χιλιάδες Κύπριοι φοιτητές επέστρεψαν στη Μεγαλόνησο, συμβάλλοντας καθοριστικά στην πνευματική και οικονομική της ανάπτυξη. Είναι γνωστό, εξάλλου, ότι πολλές προσωπικότητες της σύγχρονης Κύπρου, όπως ο Εθνάρχης της Κύπρου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, έχουν αποφοιτήσει από το Πανεπιστήμιό μας».

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε και στο θέμα της ανεξαρτησίας και των αγώνων του Κυπριακού λαού, στην οποία ο Πρύτανης κ. Σιάσος ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «μια ιδιαίτερα σημαντική πλευρά των σχέσεων του Πανεπιστημίου με την Κύπρο αφορά το ζήτημα της ανεξαρτησίας της και

των αγώνων του Κυπριακού λαού. Ήδη στη δεκαετία του 1930 το Πανεπιστήμιο κινείται ενεργά στον αγώνα για την αυτοδιάθεση του νησιού. Στη δεκαετία του '50 το Πανεπιστήμιο θα υποστηρίξει με πολλαπλούς τρόπους τον αγώνα του κυπριακού λαού: ειδικές εκδόσεις, επιτροπές για τη διαφώτιση της κοινής γνώμης στο εξωτερικό, ψηφίσματα και διαμαρτυρίες, συμμετοχή των πρυτανικών αρχών σε εκδηλώσεις συμπαράστασης. Ας φέρουμε στη μνήμη μας και το ηχηρό ψήφισμα που έστειλε η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών προς όλα τα Πανεπιστήμια του κόσμου στο οποίο εκφράζεται η ακράδαντη υποστήριξη του Ιδρύματος στον απελευθερωτικό Αγώνα της Κύπρου.

Η εισβολή του Αττίλα στην Κύπρο – συνέχισε – μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα στο νησί, επέβαλλε και πάλι την ενεργή παρέμβαση του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μέσα στο ταραγμένο κλίμα των πρώτων μεταπολιτευτικών ημερών το ΕΚΠΑ προχώρησε στην έκδοση ψηφίσματος διαμαρτυρίας, με το οποίο καταγγέλλονταν οι τουρκικές θηριωδίες στο νησί, και παράλληλα γινόταν έκκληση στη διεθνή κοινότητα να παρέμβει για την επίλυση του προβλήματος.

Είναι αδιαμφισβήτητη η υποχρέωσή μας να τιμούμε όλους όσους με αυτοθυσία πολέμησαν για την προάσπιση της ελευθερίας και της ακεραιότητας της Κύπρου, κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής. Η θυσία τους αποτελεί διαχρονικό σύμβολο ηρωισμού και πατριωτισμού, την οποία οφείλουμε να διατηρούμε ζωντανή στη μνήμη μας.

Εκφράζουμε τη βεβαιότητά μας ότι η ακαδημαϊκή συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου θα αποτελέσει και στο μέλλον έναν ισχυρό μοχλό προόδου για τις δύο χώρες. Διατρανώνουμε για μια ακόμη φορά την ολόπλευρη συμπαράστασή μας στον αγωνιζόμενο λαό της Κύπρου για ελευθερία και δικαίωση.

ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ ΚΑΙ ΜΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Στη συνέχεια απηύθυνε το πιο κάτω χαιρετισμό η Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κυρία Κατερίνα Σακελλαροπούλου.

«Με οδύνη ο ελληνισμός ανακαλεί στη μνήμη του, κάθε χρόνο αυτές τις μέρες, την αποτρόπαιη τουρκική εισβολή της 20ης Ιουλίου 1974, η οποία οδήγησε στην επί μισό αιώνα συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή του ενός τρίτου

και πλέον του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, κατά παράβαση κάθε έννοιας διεθνούς νομιμότητας. Πέντε δεκαετίες αργότερα, η Κύπρος παραμένει, δυστυχώς, ημικατεχόμενη χώρα.

Δεν ξεχνάμε ποτέ. Εξακολουθούμε να είμαστε προσηλωμένοι στον διαρκή αγώνα για την ανατροπή των εγκληματικών συνεπειών της βάρβαρης αυτής εισβολής, του ξεριζωμού και του βίαιου εκτοπισμού διακοσίων χιλιάδων Κυπρίων, της μαζικής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της σύλησης των ελληνικών πολιτιστικών μνημείων, της Ορθόδοξης Χριστιανοσύνης, αλλά και του προκλητικού, μέχρι και σήμερα, τουρκικού εποικισμού της αρχέγονης και ζώσας αυτής εστίας του Ελληνισμού.

Αυτονόητη υποχρέωση και ευθύνη μας είναι να συνεχίσουμε να συμπαραστεκόμαστε στις οικογένειες των αγνοουμένων, μέχρι να διακριβωθεί η τύχη και του τελευταίου από αυτούς.

Στη διάρκεια των πενήντα χρόνων, η Κυπριακή Δημοκρατία κατάφερε να σταθεί στα πόδια της, με την αδελφική συνδρομή της Ελλάδας. Πριν, ακριβώς, είκοσι χρόνια έλαβε τη θέση που της αξίζει στην ευρωπαϊκή οικογένεια και, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί πυλώνα σταθερότητας και ειρήνης στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου.

Από την πλευρά της, η Ελληνική Δημοκρατία δεν αποδέχθηκε τότε, ούτε πρόκειται ποτέ να αναγνωρίσει τα τετελεσμένα που επέβαλε ο Αττίλας στην Κύπρο. Το Κυπριακό αποτελεί μείζον διεθνές και ευρωπαϊκό θέμα και η επίλυσή του, στο πλαίσιο πάντοτε των σχετικών Ψηφισμάτων του ΟΗΕ, ήταν και παραμένει ύψιστη εθνική προτεραιότητα και αταλάντευτος κοινός μας στόχος. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Ελλάδα παρέχει την πλήρη υποστήριξη της στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών και της Προσωπικής Απεσταλμένης του στην Κύπρο για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων.

Τα μηνύματα, ωστόσο, της τουρκικής και της τουρκοκυπριακής πλευράς παραμένουν αρνητικά. Όσο η Άγκυρα και η τουρκοκυπριακή ηγεσία εμμένουν στις, εκτός πλαισίου των Ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, απαράδεκτες αξιώσεις τους, στις μεθοδεύσεις επιβολής νέων τετελεσμένων επί του εδάφους, καθώς και στη συνεχιζόμενη εκστρατεία για διεθνή αναβάθμιση της παράνομης αποσχιστικής οντότητας των κατεχομένων, δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας.

Η τουρκική στάση, όμως, δεν πρόκειται να αποδυναμώσει την προσήλωσή της Ελλάδας και της Κύπρου στον στόχο επανέναρξης των διαπραγματεύσεων, στη βάση πάντα των σχετικών Αποφάσεων των Ηνωμένων Εθνών και του κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εγκατάλειψη από την Τουρκία των απαράδεκτων θέσεων της και η ουσιαστική συμβολή της στη διαδικασία εξεύρεσης λύσης στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών θα δημιουργούσε συνθήκες μεγάλης πολιτικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου.

Κύριε Πρόεδρε της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κυρίες και Κύριοι,

Η οριστική και πλήρης δικαίωση του ιερού κυπριακού Αγώνα αποτελεί κοινή υπόθεση και κορυφαία επιδίωξη του απανταχού Ελληνισμού. Το χρωστάμε στην ιστορία. Η Κύπρος δεν είναι μόνον ο τόπος μιας μεγάλης εθνικής τραγωδίας, της οποίας οι πληγές είναι δυστυχώς ακόμη ανοιχτές. **Είναι και ο τόπος που συμπυκνώνει τη μακρά παράδοση του ελληνικού τρόπου, της γλώσσας και του πολιτισμού μας. Μία θεμελιώδης αναφορά της ιστορικής μας μνήμης και συνείδησης.**

Υποκλινόμαστε στη μνήμη των χιλιάδων πεσόντων αδελφών μας και εκφράζουμε τον σεβασμό και την ευγνωμοσύνη μας προς όλους τους γενναίους, Κυπρίους και Ελλαδίτες μαχητές και άδολους πατριώτες, που αντιμετώπισαν τις υπέρτερες δυνάμεις του εισβολέα, θυσιάζοντας και τη ζωή τους, στη σκληρή και άنيση αναμέτρηση του 1974. Σας ευχαριστώ».

Ακολούθως, ανήλθε στο πανεπιστημιακό βήμα ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης, ο οποίος και εκφώνησε τον «πρέποντα λόγον».

«Είναι με ανάμικτα αισθήματα που βρίσκομαι απόψε στο βήμα αυτό. Αισθήματα χαρμολύπης. Από τη μια, είναι η εξέχουσα τιμή να είμαι προσκεκλημένος ομιλητής του αρχαιότερου ακαδημαϊκού ιδρύματος της Ελλάδος, καθώς επίσης συγκίνηση και η υπερηφάνεια του σπουδαστή που έλαβε τα φώτα του. Είναι, όμως, και η στεναχώρια για το γεγονός ότι θα μιλήσω για την επέτειο ενός συνεχιζόμενου για μισό αιώνα δράματος της Κύπρου και του Ελληνισμού.

Η πεντηκοστή επέτειος από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, κυρίες και κύριοι, προσφέρεται, με τον έντονο χρονικό συμβολισμό της, για συλλογικό προβληματισμό, αποκόμιση διδαγμάτων και επαναβεβαίωση αρχών, αξιών και

θέσεων σε σχέση με τη διαχείριση της συνεχιζόμενης από το 1974 κατοχής μεγάλου τμήματος της επικράτειας ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέλους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το προδοτικό και καταδικαστέο πραξικόπημα της Χούντας στις 15 Ιουλίου, που ανέτρεψε τον νόμιμο Πρόεδρο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, χρησιμοποιήθηκε ως πρόσχημα από την Τουρκία για να εισβάλει λίγες μέρες αργότερα στην Κύπρο, διαπράττοντας ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα στη σύγχρονη μεταπολεμική ιστορία της Ευρώπης.

Ο πόνος από τα γεγονότα του μαύρου καλοκαιριού του 1974 και οι θύμησες ντροπής και απελπισίας, όλα ζωντανά, γυροφέρνουν στη σκέψη, σαν χιλιάδες μέλισσες γύρω από το κουφάρι του Ονήσιλου. Μοιραία οι μνήμες ξαναζωντανεύουν κάθε καλοκαίρι στο άκουσμα των σειρήνων του πολέμου. Ανατρέχουν στους ηρωικά πεσόντες, στα δάφνινα στεφάνια και τα σκυμμένα κεφάλια που δεν μπορούν να ατενίσουν αισιόδοξα και ελεύθερα την κατεχόμενη πατρώα γη όσο η Κερύνεια, η Αμμόχωστος, η Μόρφου, η Καρπασία, βρίσκονται υπό κατοχή.

Αδυσώπητη και επώδυνη, η μνήμη μάς μεταφέρει στο τραγικό εκείνο θέρος του 1974, στους τραγικούς εκείνους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, που στιγματίσαν τις ζωές όλων των Κυπρίων, μαζί και το μέλλον της πολύπαθης χώρας μου. Που καθόρισαν την ιστορική εξέλιξη του λαού και της κοινωνίας μας, σε κάθε της φάσμα, με διχοτομικές γραμμές και συρματοπλέγματα που χαράχθηκαν και παγιώθηκαν ενάντια στη βούληση, τα θέλω και τα οράματα του λαού μας.

Πριν από 50 χρόνια, η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο χαράζοντας κατά τρόπο ιταμό και τραγικό την ιστορία του τόπου, μαζί και του λαού του. Τραγικοί γονείς που έχασαν παιδιά, μάνες που έχασαν γιους, μικρά παιδιά που απώλεσαν πατέρες, συγγενείς που σκορπίστηκαν έχοντας χάσει τους δικούς τους στις μάχες ή στις στυγερές δολοφονίες, αλλά και ολόκληρο το βίός τους.

Πενήντα τα χρόνια. Πολλά, πάρα πολλά. Μια ολόκληρη γενιά, η δική μου γενιά, αυτή των παιδιών του πολέμου, γεννήθηκε και μεγάλωσε στην προσφυγιά, στην κατοχή, στην ωμή και σκληρή πραγματικότητα μιας Κύπρου διαιρεμένης διά της ισχύος των όπλων. Τα παιδιά του πολέμου, που χώθηκαν στην αγκαλιά της μάνας τους τις τραγικές εκείνες ημέρες του 1974, που έπαιζαν και μάθαιναν γράμματα στα αντίσκηνα, απέκτησαν πλέον δικά τους παιδιά, με την πατρίδα όμως de facto διχοτομημένη και νιώθοντας ακόμα αδικαιώτα και

προδομένα. Την ίδια ώρα, μια άλλη γενιά, αυτή των δικών μας παππούδων, έφυγε χωρίς να ταφεί στα πατρογονικά χώματα, με ανεκπλήρωτη την επιθυμία και τον πόθο της επιστροφής.

Είναι πολλές οι τραγικές συνέπειες της τουρκικής εισβολής και κατοχής με καταστροφικές επιπτώσεις που πλήγωσαν τον λαό μας και τραυμάτισαν βαθιά τη χώρα μας. Όλα όσα απαράδεκτα και καταδικαστέα βλέπουμε να διαδραματίζονται σήμερα στην Ουκρανία, στα οποία ορθώς αντιδρά με καταδικαστικό τρόπο η διεθνής κοινότητα, στα οποία η Κύπρος και η Ελλάδα βρίσκονται στη σωστή πλευρά της ιστορίας, διαπράχθηκαν πριν από 50 χρόνια στην ευρωπαϊκή Κύπρο και κάθε μέρα βιώνουμε τις συνέπειές τους. Γι' αυτό και είναι ασήκωτες οι ευθύνες όσων διέπραξαν την εισβολή και συντηρούν την κατοχή αλλά και όλων αυτών που επιτρέπουν τη συνέχιση της διαίρεσης της Κύπρου διά της βίας. Συνιστούν κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου, του Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και αδιαμφισβήτητη παραβίαση των θεμελιωδών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων, Ελληνοκυπρίων, Τουρκοκυπρίων, Μαρωνιτών, Αρμενίων, Λατίνων, που ζουν και αποστερούνται των βασικών ελευθεριών τους στην ίδια την πατρίδα τους.

Αυτή είναι η ψυχρή ιστορική πραγματικότητα, και όχι η δική μας ανάγνωση και ερμηνεία. Γι' αυτό και είναι αδήριτη η ανάγκη τερματισμού του σημερινού απαράδεκτου status quo και αποκατάστασης των βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους ανεξαιρέτως τους Κυπρίους. Αυτό, εξάλλου, προστάζουν:

- ο άδικος χαμός εκατοντάδων ανθρώπων και ο βίαιος ξεριζωμός δεκάδων χιλιάδων οικογενειών από τα σπίτια τους,
- οι αγνοούμενοι, των οποίων η τύχη δεν έχει ακόμη διακριβωθεί,
- η συνεχιζόμενη παράνομη στρατιωτική κατοχή πέραν του ενός τρίτου της επικράτειας της πατρίδας μας,
- η παραβίαση βασικών ελευθεριών και θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των νομίμων κατοίκων της Κύπρου,
- ο παράνομος τουρκικός εποικισμός,
- οι εγκλωβισμένοι που παρέμειναν, παρά τις διώξεις, πιέσεις και τις συνεχείς προκλήσεις, στις εστίες τους, υπενθυμίζοντας καθημερινά την ταυτότητα της Κύπρου,

- η επονείδιστη καταστροφή της πολιτιστικής και θρησκευτικής μας κληρονομιάς.

Οι τραγικές συνέπειες της τουρκικής εισβολής και κατοχής, κυρίες και κύριοι, δεν αποτελούν επαναλαμβανόμενες επετειακές ρητορείες. Συνιστούν χειροπιαστές αποδείξεις των ασήκωτων ευθυνών της Τουρκίας έναντι της Κύπρου, έναντι της διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η πραγματικότητα δεν αλλάζει, παρόλο που είναι καθημερινές οι προσπάθειες της Άγκυρας για διάβρωση της ιστορικής αλήθειας και νομιμοποίηση των τετελεσμένων.

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπέστη το 1974 έναν διπλό βιασμό που την τραυμάτισε, τη διαίρεσε, τη λύγισε και παρά τις έκνομες προσπάθειες για αφανισμό της, δεν την κατέστρεψε. Ναι, μετράμε φέτος 50 συναπτά τραγικά καλοκαίρια και πολλαπλές ανοικτές πληγές. Στα χρόνια αυτά, ο Κυπριακός Ελληνισμός δεν συμβιβάστηκε, δεν παραιτήθηκε, δεν ξέχασε. Παρά τις δυσκολίες, τον πόνο, τα προβλήματα, δεν υποκύψαμε και δεν συνηθίσαμε. Πορευθήκαμε και αγωνιστήκαμε χωρίς να συμβιβαστούμε με την κατοχή. Εξάλλου, με το άδικο και το απαράδεκτο, ο νουνεχής και ηθικά συγκροτημένος άνθρωπος δεν μπορεί να συμβιβαστεί. Αντίθετα, ο Κυπριακός Ελληνισμός εργάστηκε σκληρά, πίστεψε σε αρχές και αξίες οικουμενικές, ανέδειξε και ενίσχυσε περαιτέρω την κρατική υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας, καταβάλλοντας συνεχώς προσπάθειες για τερματισμό της κατοχής και επανένωση της χώρας και του λαού της.

Χωρίς ποτέ να ξεχνά, ο κυπριακός λαός στάθηκε όρθιος, ανασύνταξε δυνάμεις, στέγασε προσωρινά τους εκτοπισμένους του, μεγάλωσε τα παιδιά του. **Ο κυπριακός λαός, προς απογοήτευση κάποιων, δεν ξέχασε: καρτερεί, ελπίζει και αγωνίζεται.**

Η πολυπράγμων και συχνά μεταλλασσόμενη Τουρκία, 50 χρόνια μετά, παραμένει ο εισβολέας και ο παρανόμως κατέχων το 37% περίπου της γης μας, ο υπεύθυνος με βάση όλες τις αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας για τη συνέχιση της κατάφωρης παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του συνόλου του κυπριακού λαού, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, στην ίδια τους την πατρίδα.

Στέκομαι, σήμερα, μπροστά σας, στο αρχαιότερο ακαδημαϊκό ίδρυμα της Ελλάδος, μισό αιώνα μετά την πιο τραγική και ολέθρια στιγμή της νεότερης κυπριακής ιστορίας, ως ο πρώτος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας που γεννήθηκε λίγους μόλις μήνες πριν από εκείνο τον μαύρο Ιούλιο και μεγάλω-

σε μαζί με τα άλλα παιδιά του πολέμου, της προσφυγιάς, με το ελπιδοφόρο σύνθημα, «ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ», της αδιάκοπης αναζήτησης του σωστού, του δικαίου, της ακατάπαυστης αναζήτησης της ελπίδας μετά από πολλές και συνεχιζόμενες απογοητεύσεις.

Πενήντα χρόνια μετά, ο δρόμος για μας μία και μόνον κατεύθυνση έχει, διότι η μη λύση δεν είναι λύση, διότι δεν συμβιβαζόμαστε με τη διχοτόμηση, διότι γνωρίζουμε ποιος ευνοείται από το πέρασμα του χρόνου και τη στασιμότητα, διότι στην ατζέντα μας βρίσκεται μόνον ο τερματισμός της κατοχής, η απελευθέρωση και η επανένωση της πατρίδας μας. Με την απαιτούμενη πολιτική βούληση, και σε πλήρη συνεννόηση με την Ελληνική Κυβέρνηση, συνεχίζουμε να στοχεύουμε σε μια λύση βασισμένη στα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Παρά τις προκλήσεις, τις δυσκολίες, τις απογοητεύσεις, πραγματικά πιστεύουμε ότι μπορούμε να βρούμε διεξόδους ακόμη και στα πιο ακανθώδη ζητήματα του Κυπριακού, ακόμη και αν ο εχθρός που πρέπει να γίνει τουλάχιστον συνεργάτης δεν συνεργάζεται, επί ίσοις όροις και στη βάση της νομιμότητας.

Δεν υπάρχει, κυρίες και κύριοι, για εμάς άλλη επιλογή από τον τερματισμό της κατοχής και την επανένωση της πατρίδας μας. Πρέπει να απαλλαγούμε από την κατοχή και τη διαίρεση, που διαβρώνουν τις δυνάμεις και τις δυνατότητες της Κύπρου για περαιτέρω πρόοδο και ευημερία και ακυρώνουν το όραμα της ενιαίας, κοινής ευημερούσας πατρίδας. Ο μόνος δρόμος είναι η εντατικοποίηση των προσπαθειών μας, η σωστή ανάγνωση των διεθνών εξελίξεων, η κατανόηση των γεωστρατηγικών ισορροπιών, η θωράκιση της διεθνούς υπόστασης της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω της ενίσχυσης όλων των παραγόντων ισχύος του κράτους και η ανάδειξη του ρόλου της ως πυλώνα ασφαλείας και σταθερότητας στην τόσο σημαντική περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Ο μόνος δρόμος, και είναι αυτός που ακολουθώ, και θα συνεχίσω να πορεύομαι, είναι ο δρόμος της προόδου, της συνεργασίας και της ειρήνης, ο δρόμος της συνέχισης κάθε προσπάθειας για διάρρηξη του αδιεξόδου και επανέναρξης των συνομιλιών το συντομότερο δυνατόν. Ζητούμενα είναι η απελευθέρωση και μια λύση που θα επανενώνει τη χώρα και τον λαό της, μέσα σε συνθήκες δημοκρατίας, ασφάλειας, ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών για όλους τους νόμιμους κατοίκους της, πραγματικής ειρήνης, προόδου και ευημερίας.

Παρά τις δυσκολίες, τα προβλήματα, τις απογοητεύσεις, τις προκλήσεις,

ακόμη και τις κατά καιρούς απειλές, δεν συμβιβαζόμαστε με την κατοχή γιατί οραματιζόμαστε ένα διαφορετικό αύριο για τα παιδιά όλης της Κύπρου. Με ρεαλισμό, αποφασιστικότητα, επιμονή, χωρίς εσωστρέφεια, χωρίς ηττοπάθεια, χωρίς να μεψιμοιρούμε, συνεχίζουμε την προσπάθεια σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη διεθνή πραγματικότητα.

Κυρία Πρόεδρε της Ελληνικής Δημοκρατίας, η παρουσία σας στην εκδήλωση αυτή, εξόχως τιμητική για τη χώρα και τον θεσμό που εκπροσωπώ, δηλώνει ευαισθησίες και προτεραιότητες, εμπεριέχει συμβολισμούς και στέλνει ουσιαστικά μηνύματα που προσλαμβάνω ως ιδιαίτερα εγκαρδιωτικά. Ειλικρινά σας ευχαριστώ.

Από το βήμα μιας κιβωτού του Ελληνισμού, θέλω να αποτίσω φόρο τιμής στους Ελλαδίτες αδελφούς που έπεσαν μαχόμενοι με ανδρεία και αυταπάρνηση για προάσπιση της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εκφράζω την ευγνωμοσύνη της Πολιτείας και σύμπαντος του Κυπριακού Ελληνισμού για τη θυσία και την προσφορά τους, καθώς επίσης σε όλους τους Ελλαδίτες, οι οποίοι αγωνίστηκαν για την απόκρουση της ιταμής τουρκικής εισβολής.

Θέλω, επίσης, κυρία Πρόεδρε, να εκφράσω στο πρόσωπό σας τη γνήσια ευγνωμοσύνη του Κυπριακού Ελληνισμού για την έμπρακτη και σταθερή συμπαράσταση και στήριξη που η Ελλάδα και ο αδελφός ελληνικός λαός προσφέρουν κατά τα 50 αυτά χρόνια στον αγώνα του για επιβίωση και δικαίωση. Η συμπαράσταση και η στήριξη αυτή αποτελούν το ισχυρότερο και συμπαιγέστερο θεμέλιο του αγώνα που διεξάγουμε. **Και γνωρίζουμε καλά ότι μια ισχυρή Ελλάδα είναι ένας ισχυρός σύμμαχος της Κυπριακής Δημοκρατίας.**

Απευθυνόμενος σε εσάς κύριε Πρύτανη, θα ήθελα αρχικά να σας ευχαριστήσω και να σας επαινέσω για την πρωτοβουλία του ευκλεούς ιδρύματός σας να διοργανώσει την εκδήλωση αυτή, που έρχεται να προστεθεί ως ένας ακόμη κρίκος στην αλυσίδα των δεσμών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με τη Μεγαλόνησο.

Η όλη δράση του ιδρύματός σας με επίκεντρο την Κύπρο, μάς ενισχύει έμπρακτα και μας εγκαρδιώνει. Εύχομαι στο πρώτο Πανεπιστήμιο της Ελλάδος δύναμη φωτός και πολιτισμικής ανθοφορίας και επιτυχία στο έργο του προς όφελος της χώρας και ολοκλήρου του Ελληνισμού.

Υπό το βάρος της καταστροφής του 1974, της μεγαλύτερης τραγωδίας

του Ελληνισμού μετά το 1922, η μικρή και καθημαγμένη Κύπρος, με τη σύμφωνη στάση και στήριξη της Ελλάδος, αποδέχθηκε τη λύση της διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, τις αρχές και τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το κοινοτικό κεκτημένο. Επρόκειτο για έναν ιστορικό συμβιβασμό, που μέχρι σήμερα ορίζει την πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ελλάδος, αλλά και της διεθνούς κοινότητας στο σύνολό της για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Στα 50 χρόνια που παρήλθαν από το 1974, η Τουρκία και η εκάστοτε ελεγχόμενη και καθοδηγούμενη από την Άγκυρα ηγεσία των Τουρκοκυπρίων δεν επέδειξαν, δυστυχώς, την απαιτούμενη βούληση, την ετοιμότητα για έναν έντιμο συμβιβασμό που θα οδηγούσε στην επίτευξη της πολυπόθητης λύσης. Αντίθετα, επέμειναν σταθερά και αδιάλλακτα σε λογικές άμεσης ή έμμεσης αναγνώρισης των τετελεσμένων της εισβολής και της συνεχιζόμενης κατοχής, με τελευταία θέση την κυριαρχική ισότητα και τη λύση των δύο κρατών. Απόψε, ευρισκόμενος στην καρδιά του Ελληνισμού, θέλω να επαναλάβω με κάθε έμφαση ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά παραμένει προσηλωμένη στη συμφωνημένη, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, μορφή λύσης και είναι πανέτοιμη να εμπλακεί σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, για την επίτευξη λύσης. Την ίδια στιγμή, όμως, επαναλαμβάνω προς κάθε κατεύθυνση, ότι υπάρχουν όρια στις υποχωρήσεις και τον συμβιβασμό που μπορούμε να αποδεχθούμε. Η Κύπρος είναι κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κανείς δεν πρέπει να αναμένει ότι θα συμπράξουμε σε μια ψευδεπίγραφη και θνησιγενή διευθέτηση που θα ισοδυναμεί με δύο κράτη ή δεν θα επιτρέψει στους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας να απολαμβάνουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Όραμά μας, λοιπόν, αειφόρο, ανθεκτικό και εφικτό είναι η επίτευξη μίας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης που θα επανενώνει πραγματικά τον τόπο και τον λαό μας. Μια τέτοια λύση θα είναι μια λαμπρή επιτυχία όλων μας, θα είναι κυρίως το βασικό συστατικό για ένα υγιές και ελπιδοφόρο μέλλον για τα παιδιά μας, σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πατρίδα, χωρίς συρματοπλέγματα, στρατεύματα κατοχής και αναχρονιστικές εγγυήσεις. Ας στοχεύσουμε όλοι μαζί ενωμένοι σε αυτή την επιτυχία και ας μην αναζητούμε νικητές και ηττημένους. **Ενώσω δεν υπάρχει λύση, είμαστε όλοι ηττημένοι, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι.**

Δυνατά, λοιπόν, και ενωμένα πρέπει να στεκόμαστε όλοι σε αυτή την αλή-

θεια και να την προβάλλουμε με τρόπο σαφή: προτεραιότητά μας είναι η λύση, η επανένωση, η ειρήνη, η ασφάλεια, η ευημερία όλων των Κυπρίων και διαμενόντων νομίμως στο νησί μας, και για όλα αυτά πρέπει μαζί, με σοβαρότητα να συνεχίσουμε τις προσπάθειες. Οτιδήποτε άλλο, πλην της επανένωσης, δεν διασφαλίζει τα συμφέροντα και το ειρηνικό μέλλον του Κυπριακού Ελληνισμού. Δεν χωράνε εκπτώσεις σε αυτή την αλήθεια.

Τη γεωγραφία δεν μπορούμε να την αλλάξουμε. Ούτε και τους παράγοντες ισχύος των τρίτων. Μπορούμε όμως και οφείλουμε να συνεχίσουμε να προσπαθούμε, αξιοποιώντας και ενισχύοντας τα εργαλεία που διαθέτουμε, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση των συνθηκών μέσα από τις οποίες η Κύπρος να γίνει ξανά στην ολόκλητά της, τόπος σταθερότητας, ασφάλειας, ευημερίας και πραγματικής ειρήνης.

Το 1953, ο Γιώργος Σεφέρης έγραφε προφητικά στο εμβληματικό ποίημά του «Σαλαμίνα της Κύπρος», ωσάν να απαντούσε στις προθέσεις των ηγετών της Τουρκίας:

Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό δράμι.
Και τούτα τα κορμιά
πλασμένα από ένα χόμα που δεν ξέρουν,
έχουν ψυχές.
Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
δε θα μπορέσουν· μόνο θα τις ξεκάμουν
αν ξεγίνονται οι ψυχές.

Και βεβαίως, κυρίες και κύριοι, οι ψυχές δεν ξεγίνονται, όπως δεν ξεγίνεται ο πολιτισμός και η ιστορία του πολύπαθου αυτού τόπου, που θα ευλογηθεί και θα δει καλύτερες ημέρες, όπως το αξίζουν ο ίδιος και οι κάτοικοί του.

Σας ευχαριστώ όλες και όλους για την παρουσία σας απόψε, που ενισχύει τα μηνύματα καρτερίας, επανένωσης και ελπίδας τα οποία στέλνει η εκλεκτή αυτή εκδήλωση. Η παρουσία και η υποδοχή σας ενισχύουν και ένα αίσθημα που κουβαλώ από τα εφηβικά μου χρόνια:

Η Κύπρος δεν κείται μακράν όσο είναι στις καρδιές των Ελλαδιτών αδελφών μας.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΗΣ 15^Η ΙΟΥΛΙΟΥ 1974 ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΝΑΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ, 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΠΕΡΙΚΛΗ ΝΕΑΡΧΟΥ

Προϊσταμένου του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ. κ. Γεωργίου, και παρόντων του Προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Νίκου Χριστοδουλίδη, της Προέδρου της Βουλής, κ. Αννίτας Δημητρίου, μελών του Υπουργικού Συμβουλίου, του Πρέσβη της Ελλάδας στην Κύπρο, κ. Ιωάννη Παπαμελετίου, των ηγεσιών της Εθνικής Φρουράς, της Αστυνομίας, της Πυροσβεστικής και άλλων επισήμων, τελέστηκε στον Ιερό Ναό Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, στη Λευκωσία, το μνημόσυνο πεσόντων κατά το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου του 1974 προς υπεράσπιση της νομιμότητας και της Δημοκρατίας.

Τον επιμνημόσυνο λόγο εκφώνησε ο Πρέσβης επί τιμή, κ. Περικλής Νεάρχου, ο οποίος έχει ως ακολούθως:

Συμπληρώνονται 50 χρόνια από την αποφράδα ημέρα του πραξικοπήματος, που άνοιξε το δρόμο για το εθνικό δράμα που ζει από τότε η Κύπρος.

Θυμόμαστε το ζοφερό κλίμα των ημερών εκείνων, την επιφορά της παράνοιας και της βίας και τον αλαλαγμό των φανατικών.

Μάταια, προσπάθησε ο αείμνηστος εθνικός ηγέτης της Κύπρου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, να φέρει σε λογισμό και συνεννόηση την ηγεσία της χούντας και τους συνεργαζόμενους και συστρατευόμενους με τις πολιτικές της στην Κύπρο, υποδεικνύοντας ότι απεργάζονταν τη διχοτόμηση και την καταστροφή της Κύπρου με τα σχέτλια έργα τους.

Δεν υπήρξε, όμως, καμία ανταπόκριση. Αγόμενοι από μια απίστευτη αφροσύνη και μικρόνοια, υστερικό πάθος και στρατηγική μυωπία για τα εθνικά

ΔΙΑΚΡΙΝΟΝΤΑΙ: Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΥΡΙΟΣ ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ, Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΙΤΣΙΚΩΣΤΑ, Ο ΑΡΧΙΠΥΡΑΡΧΟΣ κ. ΝΙΚΟΣ ΛΟΓΓΙΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

συμφέροντα, προχώρησαν στο ανόσιο έργο τους και ανεδείχθησαν σε μοιραία πρόσωπα τραγωδίας και αλάστορες.

Θυμόμαστε το τρίξιμο των ερπυστριών των τανκς, τον κανονιοβολισμό και την πυρπόληση του Προεδρικού Μεγάρου, τη θαυμαστή σωτηρία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, μέσα από τα ερείπια.

Θυμόμαστε την ηρωική αντίσταση στο πραξικόπημα και το τόσο άδικα χυμένο αδελφικό αίμα.

Υποκλινόμαστε ταπεινά και τιμούμε τη μνήμη όλων όσοι έδωσαν τη ζωή τους, προασπιζόμενοι τη νομιμότητα, την Κυπριακή Δημοκρατία, την Ελευθερία και σωτηρία της Κύπρου και καταθέτουμε άνθη ευλαβείας στη μνήμη όλων των θυμάτων του πραξικοπήματος.

Γνωρίζουμε όμως ότι την πρώτη πράξη του δράματος, που ήταν το πραξικόπημα, ακολούθησε γρήγορα και νομοτελειακά η δεύτερη πράξη, που ήταν η τουρκική εισβολή.

Η Άγκυρα παραδοκούσε από καιρό. Παρακολουθούσε την άνοδο της διχόνοιας και της διαμάχης στην Ελληνική πλευρά και την οξύτατη κρίση μεταξύ Αθηνών και Λευκωσίας. Είδε στο πραξικόπημα τη χρυσή ευκαιρία, που ανέμενε για να εισβάλει στην Κύπρο, έχοντας την υποχθόνια υποστήριξη της πολιτικής Κίσινγκερ, αλλά και την ουδετερότητα, τη φορά αυτή, και την ανοχή της άλλης υπερδυνάμεως.

Ήταν επόμενο, το πραξικόπημα να φέρει βαθύ διχασμό, αποδιοργάνωση και αποπροσανατολισμό στο εσωτερικό μέτωπο και να υπονομεύσει την άμυνα της Κύπρου στην τουρκική εισβολή. Συνέβη όμως και κάτι το ασύλληπτο. Η ηγεσία της χούντας έδωσε εντολή για δέσμευση και σιγή των Ελληνικών όπλων, κατά τις πρώτες κρίσιμες ώρες της τουρκικής αποβάσεως στην Κερύνεια και της αεραποβάσεως στον θύλακα Λευκωσίας - Αγύρτας.

Πώς χειραγωγήθηκε η ηγεσία της χούντας σ' αυτό το ανοσιούργημα; Διαβουκολήθηκε, με ψευδείς παραστάσεις και υποσχέσεις, ότι η τουρκική απόβαση και αεραπόβαση είχαν περιορισμένο χαρακτήρα και ότι δήθεν θα εντάσσονταν σ' ένα σχέδιο λύσεως του Κυπριακού, με βάση το περιβόητο σχέδιο Άτσεσον. Δεν προβλεπόταν από το σχέδιο αυτό ότι θα έπαιρναν και οι Τούρκοι ένα κομμάτι της Κύπρου;

Ο άπιστευτος αυτός εμπαιγμός της χούντας είναι ένα μάθημα για όλους. Καταδεικνύεται πόσο σημαντική είναι μια υπεύθυνη, λαοπρόβλητη και ορθοφρονούσα ηγεσία, η οποία κρατά σταθερά την πυξίδα του εθνικού προσανατολισμού και της εθνικής πορείας. Από την άποψη αυτή, το παράδειγμα του αιμνήστου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και οι παρακαταθήκες που άφησε πρέπει να αποτελούν για τον Κυπριακό λαό πηγή πολιτικού φρονηματισμού και σύμβολο αγώνα. Η Κύπρος, στον δύσκολο αγώνα της, έχει μεγάλη ανάγκη από αυτό το σύμβολο.

Η θλιβερή επέτειος των 50 χρόνων είναι και αφορμή για απολογισμό της πορείας του αγώνα της Κύπρου και προβληματισμό για την πολιτική και τη στρατηγική μας.

Πρώτιστη διαπίστωση είναι η ανάγκη να διαφυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού το κράτος μας, την Κυπριακή Δημοκρατία. Ήδη από το 1963-64, η Τουρκο-Βρετανική συμμαχία στο Κυπριακό είχε θέσει ως στόχο την κατάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την υποκατάσταση της από ένα δυσπόστατο, δικέφαλο κράτος, χωρίς πραγματική ανεξαρτησία και κυριαρχία.

Η Άγκυρα επιδιώκει, μέσα από ένα τέτοιο κράτος, όχι μόνο την αναγνώριση και τη νομιμοποίηση των τετελεσμένων της κατοχής, αλλά και την έμμεση υπαγωγή ολόκληρης της Κύπρου υπό τον τουρκικό γεωπολιτικό έλεγχο, εφόσον καμία απόφαση, στην περίπτωση αυτή, δεν θα μπορούσε να λαμβάνεται χωρίς τη συγκατάθεση και την επίνευση της Άγκυρας.

Η Βρετανική πολιτική, η οποία φέρει βαρύτερες ευθύνες για την Κυπριακή τραγωδία, αντιμάχεται επίσης ένα πραγματικά ανεξάρτητο και κυρίαρχο Κυπριακό κράτος. Πιστεύει ότι αυτό δεν εξυπηρετεί τη στρατηγική ελευθερία που θέλει να έχει για τις Βρετανικές στρατιωτικές βάσεις. Αποδίδει, επίσης, ιδιαίτερη σημασία στις στρατηγικές της σχέσεις με την Άγκυρα.

Το Λονδίνο συνεργάζεται επομένως με την Άγκυρα και επιδιώκει την πρόωθηση στο Κυπριακό μιας λύσεως μέσα στο παραπάνω πλαίσιο, χρησιμοποιώντας ως προνομιακό διπλωματικό πεδίο τα Ηνωμένα Έθνη και ειδικότερα την προσφορά καλών υπηρεσιών στο Κυπριακό του Γενικού Γραμματέως, κατ' εντολήν του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξαντλεί, παραλλήλως, κάθε επιρροή που διαθέτει ακόμη στα Κυπριακά πράγματα ως πρώην αποικιακή δύναμη.

Συναφής με τη διαφύλαξη της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι η διπλωματική τακτική. Δεν πρέπει αυτή, σε καμία περίπτωση, να είναι συμπληρωματική της τακτικής των αντιπάλων μας, που θέλουν, για προφανείς λόγους, να προβάλλουν το Κυπριακό όχι ως θέμα εισβολής και κατοχής αλλά ως δήθεν διακοινοτική διαμάχη.

Η Ελληνική πλευρά δέχθηκε να συμμετάσχει σε αλληπάλληλους γύρους διακοινοτικών συνομιλιών, υπό την πίεση της ανάγκης και με την ελπίδα και το δέλεαρ της επιστροφής σημαντικών εδαφών, στην περίπτωση συμφωνίας για μια, οδυνηρή, έστω, λύση.

Η τακτική, όμως, αυτή χρησιμοποιήθηκε κυνικά από την τουρκική πλευρά για να αποσπά συνεχώς νέες υποχωρήσεις και να παρουσιάζει το Κυπριακό ως δήθεν διακοινοτικό πρόβλημα, παραμένοντας, κατά τα άλλα, πλήρως αδιάλλακτη και μετακινούμενη συνεχώς σε νέους, πιο ακραίους στόχους. Ένα παράδειγμα είναι η λεγόμενη διζωνική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα. Αφού η τουρκική πλευρά απέσπασε τη συγκατάθεση της Ελληνικής πλευράς για τη θέση αυτή, μετακινήθηκε στην αξίωση για δύο ισότιμα και ισοκυρίαρχα κράτη.

Εσχάτως, ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Τατάρ επιδίδεται σε διπλωματικούς ελιγμούς και παρουσιάζεται πρόθυμος να συζητήσει και την ομοσπονδία, που

προηγούμενως απέρριπτε, την οποία όμως υπονοεί ως συνομοσπονδία.

Γιατί η Ελληνική πλευρά αποδέχθηκε την ιδέα της λεγόμενης διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα; Δεν είναι σαφές το περιεχόμενό της; Είναι δυνατόν η Κύπρος να προσφεύγει στο Ευρωκοινοβούλιο και στο Αμερικανικό Κογκρέσο και να ζητά ψήφισμα υπέρ της διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα;

Μια από τις παράπλευρες συνέπειες των συνεχών γύρων διακοινοτικών συνομιλιών είναι η σιωπηρή αναστολή από την Ελληνική πλευρά, κατά τουρκική απαίτηση, κάθε διεθνούς εκστρατείας προβολής του Κυπριακού και καταγγελίας της τουρκικής εισβολής, για να μη διαταράσσεται δήθεν το καλό κλίμα των συνομιλιών, αλλά και η υποτιθέμενη προσέγγιση με τους Τουρκοκυπρίους. Η τελευταία έχει αναχθεί από ορισμένους κυριολεκτικά σε υψηλή στρατηγική. Στο πλαίσιο, μάλιστα, της πολιτικής αυτής έχουν δοθεί προκαταβολικά σε όλους τους Τουρκοκυπρίους τα δικαιώματα του Ευρωπαίου πολίτη, τα οποία θα ήταν, υποτίθεται, το δέλεαρ και το έπαθλο για την τουρκική συναίνεση σε μια αποδεκτή λύση.

Η πορεία από το 1974 σημαδεύθηκε από δύο ορόσημα, τα οποία θα έπρεπε λογικά να είχαν οριοθετήσει την περαιτέρω πορεία μας και την πολιτική και στρατηγική στο Κυπριακό. Το πρώτο είναι η απόρριψη του σχεδίου Ανάν το 2004, το οποίο ήταν η επιτομή όλων των υποχωρήσεων και παραχωρήσεων, στις οποίες είχε προβεί η Ελληνική πλευρά, στο πλαίσιο ενός σχεδίου λύσεως τύπου διζωνικής ομοσπονδίας. Έγινε μάλιστα προσπάθεια να συνδυασθεί, εκβιαστικά, η επιβολή του με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το δεύτερο ορόσημο είναι η ένταξη, τον ίδιο χρόνο, της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιδέα και η πολιτική διεργασία για την ένταξη άρχισε από τις αρχές της δεκαετίας του 80, συγκεκριμένα τον Μάιο του 1983. Θυμάμαι τότε, ως σύμβουλος του αιμινήστου Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου, έγραψα το πρώτο σημείωμα για την ιδέα της εντάξεως της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ως μιας νέας παράλληλης στρατηγικής για το Κυπριακό.

Ο Πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ιδέα αυτή και ζήτησε ν' αρχίσουμε να εργαζόμαστε γι' αυτήν. Οι συνθήκες τότε της Ευρωπαϊκής Ενώσεως δεν ήταν ακόμη ώριμες για την προώθηση της εντάξεως. Θεωρούσαμε, όμως, ότι ήταν ζήτημα χρόνου και ότι η στρατηγική αυτή παρουσίαζε πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα για την Ελληνική πλευρά.

Το πλήρωμα του χρόνου ήρθε την επόμενη δεκαετία, όταν, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως και την αποδέσμευση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και των ΝΑ Βαλκανίων από τη Ρωσική επιρροή, οι ΗΠΑ ήθελαν τη γρήγορη ένταξή τους, ως πακέτου, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παράλληλα με την ένταξή τους στο ΝΑΤΟ. Οι αείμνηστοι Θεόδωρος Πάγκαλος και Γιάννος Κρανιδιώτης, που ήταν τότε στο Υπουργείο Εξωτερικών, κινήθηκαν δραστήρια και πέτυχαν να ενταχθούν στο πακέτο της μεγάλης διευρύνσεως της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και δύο μικρές νησιωτικές χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, η Κύπρος και η Μάλτα, σε συνδυασμό με ορισμένες διευθετήσεις και συμφωνίες που έγιναν για τις σχέσεις Τουρκίας και Ευρώπης. Οι Αμερικανοί πίεζαν, τότε, τους Ευρωπαίους για να δοθεί Ευρωπαϊκή προοπτική και στην Τουρκία.

Η απόρριψη του σχεδίου Ανάν και η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με όλο το νόμιμο έδαφός της, ήταν μια εξέλιξη στρατηγικής σημασίας, που έπρεπε να γίνει για την Κύπρο μια νέα αφετηρία. Εάν όλοι οι λαοί των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, βολεύονται με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και τις εγγυήσεις που παρέχει, γιατί πρέπει να δοθούν ειδικά δικαιώματα στους Τουρκοκυπρίους, που έρχονται σε σύγκρουση με κάθε έννοια ισότητας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δημοκρατικής αρχής; Με ενταγμένο, επίσης, το σύνολο της επικράτειας της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η κατοχή Κυπριακού εδάφους από τον τουρκικό στρατό μετατρέπεται σε κατοχή από τον τουρκικό στρατό Ευρωπαϊκού εδάφους. Θα έπρεπε, επομένως, η πολιτική της Ελληνικής πλευράς για τη νέα περίοδο να καθορισθεί από τα δύο αυτά νέα δεδομένα. Σύνθημα για τη λύση της εσωτερικής πτυχής θα έπρεπε να είναι η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού κεκτημένου, χωρίς εξαιρέσεις, αποκλεισμούς και το τέχνασμα του λεγομένου πρωτογενούς δικαίου. Σύνθημα για την εξωτερική πτυχή θα έπρεπε να είναι η αποχώρηση από την Κύπρο του κατοχικού τουρκικού στρατού.

Στο πνεύμα αυτό, θα έπρεπε όχι να καταργηθούν, όπως έγινε, θεσμικές διεθνείς αντικατοχικές εκδηλώσεις, όπως, π.χ., η Πορεία των Γυναικών στην Αμμόχωστο, αλλά να ενταθούν και να γιγαντωθούν. Όλοι μιλούν σήμερα για Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Υπάρχει, βεβαίως, σκοπιμότητα. Δεν μιλά όμως κανείς για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο.

Αντιθέτως, η Κύπρος εμφανίζεται διεθνώς να αγωνίζεται για νέες διακοινοτικές συνομιλίες και για τη σύγκληση νέας Πενταμερούς Διασκέψεως, με

νεφελώδεις όρους υποτιθεμένων σημείων του Γ. Γραμματέα του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες. Η ειδική εκπρόσωπος του τελευταίου για το Κυπριακό Μαρία Άνχελα Ολγκίν αναφέρεται στην ανοικτή επιστολή της ότι θα επιδιώξει να επιτύχει την επανάληψη των συνομιλιών και την αναζήτηση κοινού εδάφους, παραλείποντας οποιαδήποτε αναφορά, που θα καθιστούσε προβληματική την αποδοχή της από την άλλη πλευρά. Υπονοεί, προφανώς, το διεθνές καθεστώς της Κυπριακής Δημοκρατίας και τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως το 186 του 1964 και τα ψηφίσματα 550 και 541, του 1983 και 1984, που καταδικάζουν το ψευδοκράτος.

Η αποδοχή μεθοδεύσεων του είδους αυτού είναι απαράδεκτη, όπως και η ανοχή της προκλητικής πολυπραγμοσύνης του ειδικού συμβούλου για το Κυπριακό του Γ.Γ. του ΟΗΕ Κόλιν Στιούαρτ.

Η Πενταμερής Διάσκεψη είναι η συνήθης, προνομιακή επιλογή της Βρετανικής διπλωματίας για το Κυπριακό, που παραπέμπει στις τρεις Εγγυήτριες Δυνάμεις και στις δύο κοινότητες και παραλείπει την Κυπριακή Δημοκρατία. Πολύ κακώς, η Κύπρος αποδέχθηκε να συμμετάσχει σε μια τέτοια φόρμουλα. Κατά την τελευταία Πενταμερή στο Κραν Μοντανά, παρά τα όσα λέγονται περί δήθεν ευθυνών του απεθρόνιστου Προέδρου Αναστασιάδη, η Κύπρος διέτρεξε μεγάλο κίνδυνο καταλύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, με ψευδείς παραστάσεις για δήθεν αποδεκτή λύση.

Δεν χρειάζεται η Κύπρος να επιστρέψει στη σπηλιά του Κύκλωπα.

Αυτό που χρειάζεται είναι η επανατοποθέτηση του Κυπριακού, ως θέματος κατ' αρχήν εισβολής και κατοχής, και η χάραξη, στο πνεύμα αυτό, μιας νέας στρατηγικής. Κανείς δεν είναι, υπέρ του status quo. Η υποκατάσταση όμως του σημερινού status quo της Κυπριακής Δημοκρατίας, με μια δήθεν «επανενωμένη» Κύπρο δύο κρατών ίσης πολιτικής κυριαρχίας, θα σήμαινε κατάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, «εξομάλυνση», με βάση τα τετελεσμένα γεγονότα και υπαγωγή ολόκληρης της Κύπρου υπό τουρκικό γεωπολιτικό έλεγχο. Δεν μπορεί κανείς να προτείνει μια τέτοια «λύση» ως διέξοδο και προοπτική για τον Κυπριακό Ελληνισμό, επαυξημένη μάλιστα με υποχωρήσεις στο θέμα του Κυπριακού φυσικού αερίου και της Κυπριακής ΑΟΖ.

Με δεδομένη την τουρκική πολιτική και αδιαλλαξία, η Κύπρος δεν μπορεί, επίσης, να παραμένει εύκολος στόχος, χωρίς την απαραίτητη αμυντική θωράκιση. Γιατί, επί 50 χρόνια, δεν ολοκληρώθηκε μια συνεκτική αμυντική πολιτική; Τα ίδια ερωτήματα αφορούν και τη δημιουργία κοινού αμυντικού

χώρου Ελλάδος-Κύπρου. Ο γεωπολιτικός έλεγχος της Κύπρου από την Άγκυρα είναι θέμα που δεν μπορεί και δεν πρέπει, σε καμία περίπτωση, να επιτρέψει η Ελλάδα και σ' αυτό είναι βέβαιο ότι έχει συμμάχους και όλους τους άλλους που δεν θέλουν τουρκική ηγεμονία στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η Κύπρος βρίσκεται σήμερα επί ξυρού ακμής και πρέπει να χαράξει μια νέα στρατηγική, με σωφροσύνη και ρεαλισμό, αλλά και με αυτοπεποίθηση, αγωνιστικό πνεύμα και ελπίδα.

Μετά το μνημόσυνο τελέστηκε τρισάγιο στους τάφους των πεσόντων. Στεφάνια κατέθεσαν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Γεώργιος, η Πρόεδρος της Βουλής κ. Αννίτα Δημητρίου, αρχηγοί ή εκπρόσωποι κομμάτων και συγγενείς των πεσόντων.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΑΦΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ:
50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΗΣ 15^Η
ΙΟΥΛΙΟΥ 1974. ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ.
ΩΡΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

Η Ιερά Μητρόπολη Πάφου ήταν ο τόπος όπου κατέφυγε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος, μέσω της ιεράς Μονής Κύκκου, μετά το προδοτικό και εγκληματικό πραξικόπημα της Χούντας. Πενήντα χρόνια μετά, στον ίδιο χώρο, οργανώθηκε αντικατοχική εκδήλωση, στην οποία απηύθυνε χαιρετισμό ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης και μίλησε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος.

Πιο κάτω παραθέτουμε τα κείμενα του χαιρετισμού και της ομιλίας.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

Είπατε ότι αποτελεί τιμή η παρουσία μου στη αποψινή εκδήλωση. Είναι ακριβώς το αντίθετο που συμβαίνει, αποτελεί την ύψιστη τιμή για μένα η πρόσκλησή σας προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, διότι για να υπάρχει σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία οφείλεται στους δικούς σας αγώνες. Άρα, η τιμή είναι δική μας, είμαι σίγουρος ότι εκφράζω και τον Μακαριότατο.

Το βαρύ χρέος της συνείδησης μάς οδήγησε σήμερα στον ιστορικό τούτο χώρο, στην πλατεία Αντιστάσεως, για να καταδικάσουμε το δίδυμο έγκλημα που διαπράχθηκε σε βάρος της πατρίδας μας και να τιμήσουμε όσους υπερασπίστηκαν τη νομιμότητα, την εδαφική ακεραιότητα και την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας, που είναι ό,τι σημαντικότερο έχουμε μέχρι σήμερα.

Ο διαπεραστικός ήχος των σειρήνων, που ακούστηκε σήμερα το πρωί και θα ακουστεί και το προσεχές Σάββατο, μοιάζει με μαχαιριά στις καρδιές και στη μνήμη μας. Ο πόνος, η ντροπή, η απελπισία, οι εικόνες της καταστροφής γυροφέρνουν στη σκέψη μας, σαν χιλιάδες μέλισσες γύρω από το κουφάρι του Ονησίλου. Και μοιραία οι μνήμες ξαναζωντανεύουν ακόμη πιο έντονα κάθε καλοκαίρι, τέτοιες μέρες.

Πενήντα χρόνια μετά την καταστροφή, συγκεντρωθήκαμε εδώ για να αποτίσουμε τον πρέποντα φόρο τιμής. Ομολογώ ότι είμαι ιδιαίτερα συγκινημένος, γιατί αυτό εδώ το μέρος της ηρωικής Πάφου, πολύ γνώριμο σε μένα, είναι ταυτισμένο με δραματικά γεγονότα που έλαβαν χώρα εκείνες τις κρίσιμες ώρες, όταν τα νέφη της προδοσίας συγκεντρώθηκαν επικίνδυνα πάνω από τη χώρα μας, δείχνοντας –γιατί δεν μπορώ να δεχθώ ότι κανείς δεν γνώριζε τι θα επακολουθούσε–και την καταστροφή που θα ακολουθούσε.

Όπως είναι σε όλους γνωστό, η Πάφος υπήρξε ο φιλόξενος χώρος που προσέφερε ασφάλεια και προστασία στον Αρχιεπίσκοπο, Πρόεδρο Μακάριο, τις πρώτες ώρες, αμέσως, μετά την εκδήλωση του άφρονος και προδοτικού πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 1974.

Ο λαός της Κύπρου στο σύνολό του, αλλά ειδικότερα στην Πάφο, αντέδρασε αστραπιαία στα άνομα σχέδια των πραξικοπηματιών και ύψωσε ασπίδα προστασίας γύρω από τον νόμιμο εκλεγμένο ηγέτη της χώρας. Εξάλλου, ήταν χάρη στους θαρραλέους συντελεστές του Ελεύθερου Ραδιοσταθμού της Πάφου που μεταδόθηκε σε όλο τον κόσμο το ιστορικό διάγγελμα του Προέδρου Μακαρίου.

Να μου επιτρέψετε να ανακοινώσω ότι ως Πολιτεία θα αναλάβουμε στον συγκεκριμένο χώρο, που μεταδόθηκε το μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, να χρηματοδοτήσει το κράτος τη μετατροπή του χώρου σε μουσείο, για να γνωρίζουν και οι νέες γενιές.

Εκείνες τις τραγικές ώρες, η ηρωική Πάφος έγινε το επίκεντρο του αγώνα κατά του πραξικοπήματος, διαψεύδοντας τα ψεύδη των πραξικοπηματιών ότι ο Μακάριος ήταν νεκρός. Δυστυχώς όμως η προδοσία ήταν τόσο μεγάλη, ο αγώνας ήταν τόσο άνισος, που μοιραία έγειρε το ζύγι σε βάρος της αντίστασης.

Βλέπω απόψε ότι βρίσκονται ανάμεσά μας πολλοί από τους αγωνιστές, πολλοί συγγενείς αγωνιστών που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της αντίστασης. Τους χαιρετώ όλους, έναν προς έναν, και υποκλίνομαι εκ μέρους της Πολιτείας με σεβασμό και εκτίμηση. Εσείς είστε η ζώσα Ιστορία. Σας οφείλουμε πολλά και σας ευγνωμονούμε!

Καμιά απολύτως δικαιολογία δεν μπορεί να δώσει άλλοθι σε ανιστόρητα και αφελή επιχειρήματα της Χούντας των Αθηνών και των εδώ συνεργατών της, των οποίων τη δράση εκμεταλλεύτηκε στο έπακρον η Τουρκία και εισέβαλε στη χώρα μας, επιτυγχάνοντας έναν διαχρονικό στόχο που όλοι γνώριζαν ότι είχε.

Η πεντηκοστή επέτειος από τις μαύρες επετείους του προδοτικού πραξικοπήματος και της βάρβαρης τουρκικής εισβολής προσφέρεται για συλλογικό προβληματισμό, για εξαγωγή διδαγμάτων, για επαναβεβαίωση αρχών, αξιών και θέσεων σε σχέση με τη διαχείριση της συνεχιζόμενης κατοχής μεγάλου τμήματος της επικράτειας ενός ανεξάρτητου κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέλους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι συνέπειες της τουρκικής εισβολής είναι πολλές και συνεχιζόμενες για μισό αιώνα και γι' αυτό και είναι ασήκωτες οι ευθύνες όσων διέπραξαν την εισβολή και συντηρούν την κατοχή, αλλά και όλων αυτών που επιτρέπουν τη συνέχιση της διαίρεσης της Κύπρου διά της βίας. Συνιστούν κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου, του Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και αδιαμφισβήτητη παραβίαση των θεμελιωδών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων, που υποχρεούνται να ζουν στην ίδια τους την πατρίδα αποστερούμενοι βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτή είναι η ιστορική πραγματικότητα στον τόπο μας. Μια πραγματικό-

τητα που καθιστά αδήριτη την ανάγκη τερματισμού του σημερινού απαράδεκτου status quo και αποκατάστασης των βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους ανεξαιρέτα τους νόμιμους κατοίκους τούτου του τόπου. Και πάνω σε αυτή την ιστορική πραγματικότητα και ανάγκη είναι θεμελιωμένη η μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλουμε, για να άρουμε τις συνέπειες της τουρκικής εισβολής.

Από τον ιστορικό αυτόν χώρο θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι, παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματα, τις προκλήσεις, τις απογοητεύσεις, αλλά και τις κατά καιρούς απειλές, θα συνεχίσουμε την προσπάθεια, για να δημιουργηθούν οι συνθήκες που θα μας επιτρέψουν να αναζητήσουμε λύση του Κυπριακού υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Αναμφίβολα, και γνωρίζω πολύ καλά τα αισθήματα του κυπριακού λαού, η αρνητική στάση της τουρκικής πλευράς μάς προβληματίζει και μάς δυσκολεύει αλλά δεν μας αποθαρρύνει, γιατί γνωρίζουμε πολύ καλά τον προορισμό μας, έχουμε πίστη στην αξία των επιχειρημάτων μας, έχουμε την απαιτούμενη αυτοπεποίθηση ότι μπορούμε, ναι, εξάλλου το χρωστάμε, να φέρουμε καλύτερες μέρες σε αυτό τον τόπο.

Με διεκδικητικό ρεαλισμό, αποφασιστικότητα, επιμονή, χωρίς εσωστρέφεια, χωρίς ηττοπάθεια, χωρίς να μεμψιμοιρούμε, που θα ήταν το πιο εύκολο να κάνουμε, συνεχίζουμε τη μεγάλη προσπάθεια αξιοποιώντας κάθε εργαλείο στη διάθεσή μας σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη διεθνή πραγματικότητα, την οποία βιώνουμε.

Ο μόνος δρόμος, και είναι αυτός που με συνέπεια ακολουθώ και θα συνεχίσω να πορεύομαι, είναι ο δρόμος της συνεργασίας και της ειρήνης, ο δρόμος της συνέχισης κάθε προσπάθειας για διάρρηξη του αδιεξόδου και επανέναρξη των συνομιλιών το συντομότερο δυνατόν. Το μήνυμα που μας έστειλε απόψε ο κ Θεοδώρου, λαμβάνοντας υπόψη και την ιστορία του, είναι ο δρόμος της ενότητας, γιατί χωρίς ενότητα τίποτα μα τίποτα δεν μπορεί να αποφευχθεί.

Ζητούμενα είναι η απελευθέρωση και μια λύση που θα επανενώνει πραγματικά τη χώρα και τον λαό μας μέσα σε συνθήκες δημοκρατίας, ασφάλειας, ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών για όλους τους νόμιμους κατοίκους της.

Πενήντα χρόνια μετά, μισό αιώνα μετά, ο δρόμος για εμάς μία και μόνον κατεύθυνση έχει. Με την απαιτούμενη πολιτική βούληση και σε πλήρη συνεννόηση με την Ελληνική Κυβέρνηση συνεχίζουμε να στοχεύουμε στην πολυπόθητη επανένωση.

Δεν υπάρχει για εμάς άλλη επιλογή από τον τερματισμό της κατοχής και

την επανένωση της πατρίδας μας. Πρέπει να απαλλαγούμε από την κατοχή και τη διαίρεση που διαβρώνουν τις δυνάμεις και τις δυνατότητες της πατρίδας μας για πλήρη αξιοποίηση όλων αυτών που μπορεί να πετύχει για περαιτέρω πρόοδο και ευημερία και αυτή την κατάσταση που ακυρώνει το όραμα της ενιαίας, κοινής ευημερούσας πατρίδας. Ο μόνος δρόμος είναι η εντατικοποίηση των προσπαθειών μας, η σωστή ανάγνωση των διεθνών εξελίξεων, η κατανόηση των γεωστρατηγικών ισορροπιών, η περαιτέρω θωράκιση, ενίσχυση, αναβάθμιση της διεθνούς υπόστασης της Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω της ενίσχυσης όλων των παραγόντων ισχύος του κράτους μας και η ανάδειξη του ρόλου της, όχι με λόγια αλλά με πράξεις, ως πυλώνα ασφάλειας και σταθερότητας στην περιοχή.

Το 1974 η Κυπριακή Δημοκρατία υπέστη ένα διπλό βιασμό που την τραυμάτισε, τη διαίρεσε και τη λύγισε. Σε αυτά τα 50 χρόνια, όμως, και προς απογοήτευση κάποιων, ο κυπριακός λαός μας δεν συμβιβάστηκε, δεν παραιτήθηκε και δεν ξέχασε.

Παρά τις έκνομες συνεχείς προσπάθειες για αφανισμό της, η Κυπριακή Δημοκρατία ενισχύει τη διεθνή παρουσία της και ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, συμμετέχει δημιουργικά στο ευρωπαϊκό πολιτικό και οικονομικό γίγνεσθαι, ως ένας ενεργός, παραγωγικός και δημιουργικός εταίρος.

Με αυτοπεποίθηση, κύρος, αξιοπιστία και αξιοπρέπεια εργαζόμαστε για την πολυεπίπεδη θωράκιση της πατρίδας μας, πολιτική, οικονομική, αμυντική, κοινωνική, ώστε μέσα από την απελευθέρωση και την επανένωση του τόπου μας να παραδώσουμε στα παιδιά μας ελεύθερη και ασφαλή πατρίδα.

Αυτή είναι η υπόσχεσή μου, αυτό είναι το όραμά μου για τούτο τον τόπο. Το οφείλουμε στους πεσόντες, τους αγνοουμένους, τους πρόσφυγες και τους παθόντες, σε όλους εσάς που αντισταθήκατε το 1974, για να υπάρχει σήμερα Κυπριακή Δημοκρατία.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Την ημέρα της κηδείας του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ο Φρέντυ Γερμανός, θέλοντας να αποτίσει, με τον δικό του, ξεχωριστό τρόπο, φόρο τιμής προς τη μεγάλη μορφή, όχι μόνο της Κύπρου, αλλά και των Πανελλήνων, έγραψε ένα

υπέροχο χρονογράφημα στο οποίο έδωσε τον τίτλο: «Πέτρες-ένas αιώνας πέτρες». Παρουσίαζε τον Τρικούπη, τον Βενιζέλο και τον Γεώργιο Παπανδρέου να υποδέχονται τον Μακάριο στα ουράνια σκηνώματα κρατώντας, ο καθένας τους, μιαν αγκαλιά πέτρες. Στο εύλογο ερώτημα του Μακαρίου τι ήταν εκείνες οι πέτρες, ο Τρικούπης απάντησε, με πόνο ψυχής, ότι ήταν οι πέτρες που του έριξαν οι Έλληνες γιατί ήθελε να κάμει την Ελλάδα μεγάλη. Ο Βενιζέλος, με εξίσου θλιμμένο ύφος, του απάντησε πως οι δικές του ήταν οι πέτρες που του έριξαν οι Έλληνες γιατί έκαμε την Ελλάδα μεγάλη. Κι ο Γεώργιος Παπανδρέου του είπε πως τις πέτρες εκείνου του τις πέταξαν το 1965 γιατί πίστευε πως η Δημοκρατία θα νικήσει. Στην ερώτηση και των τριών «πού είναι οι δικές σου πέτρες Μακάριε;» ο αλησμόνητος Εθνάρχης, μ' εκείνη την θλίψη των ματιών του που αναγνώριζε εύκολα όποιος τον ήξερε, τους απάντησε πως εκείνου δεν του έριξαν απλώς πέτρες. Του άφησαν πέτρες. Και παραμερίζοντας ένα σύννεφο, τους έδειξε τα χαλάσματα του Προεδρικού, ένα σωρό πέτρες, όπως τις άφησαν πριν από 50 ακριβώς χρόνια, σαν σήμερα, μια θλιβερή μειοψηφία Κυπρίων προδοτών κι η ξενοκίνητη Χούντα των Αθηνών. Κι η αιτία όχι διαφορετική από εκείνη του Τρικούπη και του Βενιζέλου. Ήθελε να εξασφαλίσει και να κατοχυρώσει συνθήκες ελευθερίας για τον λαό του, να τον προστατέψει από τη βουλιμία της Τουρκίας, που αναζητούσε αφορμή και περίμενε κάποιο ολίσθημά μας για να επέμβει, «ίνα θύση και ίνα απολέση», να Τουρκοποιήσει την Κύπρο.

Του άφησαν πέτρες, με την ελπίδα πως θα τον είχαν θάψει κάτω από αυτές, γιατί οιακοστροφούσε το πλοιάριο της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσα στον παγκόσμιο κλύδωνα, με πολλή δεξιότητα ανάμεσα στη Σκύλλα των Δυτικών και τη Χάρυβδη των Ανατολικών συμφερόντων. Του άφησαν πέτρες γιατί, για να χρησιμοποιήσω και τον λόγον του Ευαγγελίου, «βαρὺς ἦν αὐτοῖς καὶ βλέπόμενος». Δεν άντεχαν την καθαρότητα του βίου του, το ανιδιοτελές των προσπαθειών του, την αγνότητα του πατριωτισμού του. «Ἦναντιοῦτο τοῖς ἔργοις αὐτῶν. Ἐγένετο εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν αὐτῶν». Γιατί πράγματι ἦτο «ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρίβοι αὐτοῦ» (Σοφ. Σολομ. 2,15).

Αυτά τα χαλάσματα σκεφτόμαστε με οδύνη σήμερα. Κι αυτή την άμωμη μορφή αναπολούμε. Σκέφτομαι πως θα ήταν ανεπαίσθητη η ζημιά και θα είχε από πολλούς ήδη ξεχασθεί, αν η αφροσύνη εκείνων των ολίγων εξαντλείτο στην αδικία απέναντι σε ένα, καταξιωμένο, έστω, και καθόλα σεβάσιμο πρόσωπο, και σε κάποιο οικονομικό κόστος για την ανοικοδόμηση των καταστραφέντων. Τέτοια συμβαίνουν και σ' άλλους λαούς. Στον Ελληνισμό, όμως, που

κυκλώνεται από στίφη βαρβάρων, τα οποία τον απειλούν με την αριθμητική και οπλική υπεροχή τους, και που η επιζήλη γεωγραφική θέση του απαιτεί συνεχή εθνική επαγρύπνηση, κάθε αφροσύνη πληρώνεται με εξαιρετικά μεγάλο τίμημα. Με εκποίηση των ιερών και των οσίων μας. Αν δεν υπήρχε η Τουρκία, κι αν δεν εποφθαλιούσε τα εδάφη μας το πραξικόπημα θα ήταν μια αδικία. Θα σηματοδοτούσε μια φιλοδοξία κάποιων· θα'ταν ένας παραλογισμός. Δεν θα ήταν μια εθνική καταστροφή, ένας όλεθρος. Θα ήταν ένα ανοσιούργημα, όχι όμως αφορμή για εθνικό εξευτελισμό.

Μιλώντας απόψε μπροστά σ' εσάς, τον παφιακό λαό και τους αγωνιστές της Αντίστασης συναισθάνομαι τη δυσκολία του εγχειρήματος. Οι δικές μου λέξεις υπολείπονται των δικών σας έργων. Εξάλλου τι μπορώ να πω, για εκείνη την περίοδο, σε ανθρώπους που πολέμησαν υπερασπιζόμενοι τον Μακάριο, αλλά και για την αξιοπρέπεια της φυλής, που τραυματίστηκαν, που έθαψαν συναγωνιστές και φίλους τους, που είδαν τα όνειρά τους να καταστρέφονται; Είναι ανάγκη, όμως, να αναζητήσω, όσο μπορώ τα αίτια που οδήγησαν σ' αυτό το απονενομημένο διάβημα από τη μια, αλλά και να εξάρω τον ηρωισμό αυτών που αντιστάθηκαν στην προδοσία, από την άλλη, βγάζοντας τα αναγκαία συμπεράσματα για το μέλλον, τόσο για μας όσο και για τους νεώτερους.

Ποια στ'αλήθεια να 'ταν τα αίτια που οδήγησαν στην κατάπτυστη ενέργεια του πραξικοπήματος; Πώς από την καθολική ομοψυχία του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ φτάσαμε, μέσα σε ελάχιστα χρόνια, στον αδελφοκτόνο σπαραγμό;

Είναι παρατηρημένο, σε παγκόσμιο επίπεδο, πως τη λήξη ενός απελευθερωτικού αγώνα, ή μιας επανάστασης, διαδέχεται μια διχοστασία ανάμεσα στους αγωνιστές. Κάποιοι μένουν δυσαρεστημένοι από την έκβαση του αγώνα. Άλλοι θεωρούν ότι υποτιμήθηκε η προσφορά τους και δεν είχαν ανάλογα ανταλλάγματα. Άλλοι αναπτύσσουν υπέρμετρες φιλοδοξίες στη νέα κατάσταση πραγμάτων που ακολουθεί. Τέτοια γεγονότα συνέβησαν λίγο πριν, ή αμέσως μετά τον δικό μας αγώνα, στην Αίγυπτο, στην Αλγερία, στη Ζιμπάμπουε. Θα ανέμενε κανείς ότι ως λαός, ως Έλληνες, με ένα σπουδαίο πολιτιστικό παρελθόν τριών και πλέον χιλιάδων ετών, με προγόνους που πριν 2 ½ χιλιάδες χρόνια εξέλεξαν Βουλή, την Εκκλησία του Δήμου, που λειτουργούσε με δημοκρατικό τρόπο, ότι δεν θα είχαμε κι εμείς μιαν τέτοια πορεία. Άπειροι, όμως, πολιτικής παιδείας, ύστερα από τόσα χρόνια υποταγής σε ποικίλους δυνάστες, και έχοντας περιορισμένη γνώση των μηχανορραφιών των Τούρκων και των Άγγλων καθώς και των Συμμάχων τους, πέσαμε στην παγίδα

τους. Συνήργησαν σε τούτο και οι εγγενείς, στο δοτό σύνταγμα, πηγές προστριβών με τους Τουρκοκυπρίους. Παρακινούμενοι από το συναίσθημα αγνοήσαμε, πολλές φορές, τη λογική. Διαπράξαμε λάθη και ως ηγεσία και ως λαός.

Σ' ένα κλίμα, λοιπόν, απειρίας που συνεπαγόταν τη διάπραξη λαθών, σε μιαν περίοδο με πολλές αιτιάσεις για την έκβαση του αγώνα, αναπτύχθηκαν πολλές φυγόκεντρες τάσεις, εκεί που θα ανέμενε κανείς να'ναι κοινές οι προσπάθειες για απόκρουση κάθε επιβουλής.

Έτσι, παρουσιάστηκε, πρώτα, μια ομάδα ανθρώπων που στράφηκε εναντίον του Εθνάρχου Μακαρίου, παρακινούμενοι από φθόνο και μόνο προς το πρόσωπό του. Του απέδωσαν άκρατη φιλοδοξία, που στόχευε μόνο στην παραμονή στην προεδρία του Κράτους κι ότι παραμελούσε τα εκκλησιαστικά του καθήκοντα, έχοντας αποκτήσει, με την παραμονή του στην εξουσία, κοσμικό φρόνημα. Στο βάθος της σκέψης τους, τουλάχιστον των ηγετών της ομάδας αυτής, ήταν «γιατί εκείνος και όχι εμείς στην αρχηγία του κράτους».

Μα ποιος άλλος εκκλησιαστικός ηγέτης τότε ή και τώρα, εργάστηκε για την Εκκλησία περισσότερο από τον Μακάριο; Πέραν από την εκ βάθρων διοργάνωση της Εκκλησίας, ύστερα από την μακροχρόνια, -από το 1933- χηρεία του Αρχιεπισκοπικού και των Μητροπολιτικών θρόνων, όταν οι εν Χριστώ αδελφοί του εφατρίαζαν και «περί άλλων πολλών έτύρβαζον», ο Μακάριος διοργάνωνε Ιεραποστολή στην Αφρική, βάφτιζε χιλιάδες Αφρικανούς, ίδρυε Ιερατική Σχολή στην Κένυα. Και ποιος άλλος εξύψωσε το γόητρο της Ορθοδοξίας περισσότερο από τον Μακάριο; Είναι ο Μακάριος που περιέφερε σ' όλο τον κόσμο το Ορθόδοξο ράσο, κερδίζοντας τον σεβασμό όλων, ομόδοξων και ετερόδοξων, αλλόθρησκων και άθεων. Αυτός έφερε αντιμέτωπους με τον σταυρό, που πάντα έφερε στο στήθος του, απαραίτητο συμπλήρωμα της στολής του, δεδηλωμένους άθεους, τον Μπρέζνιεφ και τον Τίτο, τον Μάο και τον Κάστρο, και πιστούς Μουσουλμάνους όπως τον Αράφατ και τον Νάσερ.

Μια ομάδα ανθρώπων, όμως, τυφλωμένη από τον φθόνο, δεν έβλεπε την πραγματικότητα. Εκινούντο εναντίον του Μακαρίου αδιαφορώντας για τη ζημιά που θα γινόταν στον τόπο. Έλεγε πάντα ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β', που γνώριζε καλά τον Μακάριο, ότι μόνον όταν τον ζήλευε κάποιος θα μπορούσε να τον μισήσει, ή να γίνει εχθρός του.

Ήσαν όμως κι άλλοι που εξαγοράστηκαν. Που γνώριζαν, ή διαισθάνονταν, την αλήθεια, κι όμως ζήλεψαν τον ρόλο του Ιούδα, του Εφιάλτη, του Πήλιου Γούση. Λέει χαρακτηριστικά ο άγιος Φώτιος ο ομολογητής ότι «χρυσός άπα-

ντα τὰ ἀνθρώπινα στρέφει». Το χρήμα και η φιλοδοξία διαστρέφουν και εξαγοράζουν τα πάντα. Όταν το δηλητήριο του πλούτου και της ευμάρειας, της άμετρης φιλοδοξίας, επιστάξει στην ψυχή του ανθρώπου, χάνει αυτός τον προσανατολισμό του. Υποχωρούν αξίες και ιδανικά. Ξεθωριάζει η έννοια της πατρίδας. **Ο Μακάριος αγωνιζόταν για αξίες και ιδανικά.** Αυτοί κρατούνταν δέσμιοι της ύλης. Και για να δικαιωθούν απέναντι στη συνείδησή τους τον καταδίωξαν.

Ήταν, τέλος, κι άλλοι, ίσως οι περισσότεροι, που δεν φθονούσαν τον Μακάριο, ούτε κι εξαγοράστηκαν. Εξαπατήθηκαν, όμως, από κενά συνθήματα και παρασύρθηκαν από μίαν καλώς οργανωμένη προπαγάνδα. Ήταν ιδεολόγοι που είχαν μια μονοδιάστατη, ιδεατή θεώρηση του κόσμου. Που δεν μπορούσαν να αντιληφθούν τις δολιότητες των ισχυρών και τα άνομα συμφέροντά τους. Το σύνθημα της Ένωσης της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα, μαγνήτιζε πολλούς και τότε και σήμερα. Γι' αυτό τον σκοπό διεξήχθη ο απελευθερωτικός μας αγώνας, και για την ευόδωσή του έγιναν τόσες θυσίες. Η αποδοχή της λύσης της ανεξαρτησίας από τον Μακάριο ήταν αποτέλεσμα αδήριτης ανάγκης. Οι Άγγλοι απειλούσαν με διχοτόμηση την Κύπρο κι η Τουρκία παραδοκούσε από τότε, αφού η Αγγλική πονηρία την ενέπλεξε στο θέμα, για πλήρη κατάληψη της Κύπρου.

Θα 'πρεπε να επικρατήσει η λογική. Κι αυτή τη λογική χρησιμοποιούσε ο Μακάριος. Μέσα από τις παγίδες, με πολλή δεξιοτεχνία προσπαθούσε να κατορθώσει τον μόνιμο στόχο της Ένωσης. Η ομάδα αυτή των ανθρώπων δεν μπορούσε να κατανοήσει τις δυσκολίες. Κι έγινε θύμα των εχθρών της Κύπρου που γι' αυτό τον σκοπό διέβαλλαν τον Μακάριο. Καταστροφική υπήρξε η συγκυρία της επιβολής της ξενοκίνητης δικτατορίας στην Ελλάδα το 1967. Το Εθνικό κέντρο το εκπροσωπούσε, τότε, μια ομάδα παρανοϊκών και ταυτόχρονα αδίστακτων δικτατόρων, που οργάνωσε μίαν άρτια μηχανή παραπληροφόρησης και υπόσκαψης του Μακαρίου. Ζήσαμε αυτή την παραπληροφόρηση στην Εθνική Φρουρά, στα σχολεία, στα σωματεία. Κατάφερε αυτή να διεισδύσει ακόμα και στην Εκκλησία, με τους τρεις καθαιρεθέντες και κάποιους οπαδούς τους, κληρικούς και λαϊκούς, που θεωρούσαν τους εαυτούς τους, όπως και μερικοί σήμερα, ως ακραιφνείς ορθόδοξους με πνευματικότητα κι αποδίδουν στους άλλους τον χαρακτηρισμό του αιρετικού, του παπικού, του μη πνευματικού.

Οι Κύπριοι, που για αιώνες έλεγαν «την Ελλάδα θέλομεν κι ας τρώγωμεν πέτρες», δεν μπορούσαν, όλοι, να διακρίνουν μεταξύ Ελλάδος και Χούντας,

μεταξύ Ελλήνων και Ελληνοφώνων. Γι' αυτό κι απέδιδαν την κατηγορία του ανθενωτικού και του ανθέλληνα, ακόμα και του κομμουνιστή, στον Μακάριο.

Μας προτάθηκε ποτέ, ή ήταν προσιτή, σε κάποιο στάδιο, η Ένωση και απερρίφθη από τον Μακάριο; Ο ίδιος πρότεινε σε πολλές Ελληνικές Κυβερνήσεις να αναλάβουν την ευθύνη, που τους αναλογούσε και ο ίδιος θα κήρυσσε την Ένωση. Ουδεμία αυτών απεδέχθη την πρόταση του Αρχιεπισκόπου. Όσοι θεωρούσαν ως λύσιν Ένωσης το σχέδιο Άτσεσον, ή άλλα, παρεμφερή, που έδιναν έδαφος στην Τουρκία, θα αντιλαμβάνονται, με την σημερινή εμπειρία τους, πως η Τουρκία ζητούσε απλώς ένα μικρό μέρος που θα το χρησιμοποιούσε ως εφιαλτήριο για κατάληψη όλης της Κύπρου. Όπως έκαμε μετά την πρώτη εισβολή. Πήρε ένα μικρό μέρος της Κύπρου, υπέγραψε κατάπαυση του πυρός, δήλωσε σεβασμό στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, **κι όταν ετοιμάστηκε, δεν σεβάστηκε, ούτε υπογραφές, ούτε υποχρεώσεις. Ποιαν, εξάλλου, συμφωνία τήρησε ποτέ η Τουρκία; Παίρνει ό,τι την συμφέρει και αθετεί αμέσως όλα τα άλλα.**

Όλοι αυτοί, όσοι, είτε ξεγελάστηκαν από εύχητα συνθήματα είτε φθόνησαν για τον ένα ή τον άλλο ιδιοτελή λόγο τον Μακάριο είτε εξαγοράστηκαν από ξένους, παρέμειναν πάντα μια μικρή μειοψηφία του Κυπριακού Ελληνισμού. Γι' αυτό και ουδέποτε θέλησαν να αναμετρηθούν δημοκρατικά με τον Εθνάρχη. Ακόμα και στις εκλογές του 1973, έχοντας σύμμαχό τους και τη Χούντα, φυγομάχησαν. Δρούσαν, όμως, στο σκότος και υπόσκαψαν τα θεμέλια του Κυπριακού Κράτους. Ανατινάξεις αστυνομικών σταθμών, γεφυρών, σπιτιών, δολοφονίες αντιφρονούντων, συχνές απόπειρες εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, γίνονταν εν ονόματι της Ένωσης. Οι θλιβεροί αυτοί νυχτοβάτες αναδείχθησαν, κατά τα προφητικά λόγια του Μακαρίου «**οι νεκροθάπτες της Ενώσεως**».

Παρά τις ξεκάθαρες προειδοποιήσεις του Προέδρου Μακαρίου ότι η Τουρκία караδοκούσε κι ότι θα θρηγνύσαμε επί ερειπίων, το κακό δεν απεφεύχθη. Και μετρούμε σήμερα 50 ολόκληρα χρόνια από τότε. Δεν θα αναφερθώ στο πραξικόπημα, όχι τόσο γιατί ζήσατε τα γεγονότα και τα θυμάστε εναργέστερα από μένα, όσο γιατί δεν το αντέχω. Δεν έχω την ψυχική δύναμη να αναφερθώ σε μιαν τόσο μεγάλη προδοσία, σε έναν τέτοιον αυτοεξευτελισμό. Δεν αντέχω στη σκέψη ότι προσφέραμε άφατη αγαλλίαση στους Τούρκους και στους Άγγλους, στον Κίσιγκερ και στον Ετζεβίτ. Δεν μπορώ να βρώ μιαν, έστω και αδύνατη, δικαιολογία για να την προτάξω στους ήρωές μας: Τον Αυξεντίου, τον Μάτση, τον Παλληκαρίδη. Τι να τους πω; Ότι την ψυχική ανάταση εκεί-

νων διαδέχτηκε η νάρκωση η δική μας; Θυσιάστηκαν εκείνοι για την Κύπρο και την ελευθερία της κι ήρθαμε εμείς, ελάχιστα χρόνια μετά, να προσφέρουμε την πατρίδα μας στην Τουρκία;

Το μόνο παρήγορο σ' αυτή την κατάσταση είναι το γεγονός πως στην Πάφο δεν παρουσιάστηκε, τότε, νάρκωση ψυχής. Το φως της εθνικής αξιοπρέπειας εδώ ούτε διεθλάσθη, ούτε παρεθλάσθη. Και πολύ περισσότερο ουδέποτε εσβέσθη. Μπορεί εκείνος ο φοβερός παγερός βοριάς που έπνευσε μέσα στο κατακαλόκαιρο του 1974 να κατέψυξε την γη της υπόλοιπης Κύπρου. Δεν μπόρεσε, όμως, να διεισδύσει στην Πάφο. Κι ήταν η Πάφος που ανέτρεψε τα σχέδια της Χούντας και των εδώ οργάνων της. Αυτή διέσωσε τον Μακάριο και τον φυγάδευσε στο εξωτερικό για να προασπιστεί απ' εκεί τα συμφέροντα της Κύπρου. Να σώσει ό,τι μπορούσε να διασωθεί. Να διατηρήσει την ελπίδα της απελευθέρωσης.

Αποτιμώντας, απόψε, το έργο της Πάφου και των Αγωνιστών της Αντίστασης δεν μπορούμε παρά να εκφράσουμε τη βαθύτατη εκτίμηση και την ευγνωμοσύνη μας προς την αυτοθυσία που επέδειξαν. Αν δεν υπήρχε η Ε.Α.Π. κι αν η Πάφος έπεφτε αμέσως στα χέρια των πραξικοπηματιών, όπως όλες οι άλλες επαρχίες, δεν θα παρείχετο η ευχέρεια στον Μακάριο να σωθεί. Κι αν ο Μακάριος πέθαινε θα καταλύοταν αμέσως η Κυπριακή Δημοκρατία, κι η άμεση Τουρκοποίηση της Κύπρου δύσκολα θα απεφεύγετο.

Κορυφαία στιγμή της αντίστασης ήταν η 15^η Ιουλίου 1974. Όμως και πριν από την ημερομηνία αυτή, ήταν σημαντικός ο ρόλος της Ένωσης Αγωνιστών Πάφου. Ο ρόλος αυτός συνίστατο στην προστασία του Εθνάρχη και του έργου του. Ήταν ρόλος αποτρεπτικός της προδοσίας. Όσο κι αν λυπούσε τους αγωνιστές της Αντίστασης η εκτροπή από τη νομιμότητα και η άσκηση βίας, ουδέποτε αναμίχθησαν στον αδελφοκτόνο σπαραγμό. Θεωρούσαν τους εαυτούς τους, όπως και αποδείχθησαν, ως τους γνήσιους συνεχιστές του αγώνα της ΕΟΚΑ, με σκοπό της ζωής τους την ολοκλήρωση της Ελευθερίας της Κύπρου, που προϋπόθετε και την προστασία του φυσικού ηγέτη της, του Εθνάρχη Μακαρίου. Αυτοί ήταν που συνήργησαν και στην επιστροφή του Μακαρίου στις 7 Δεκεμβρίου 1974. Κι είναι αυτοί που και σήμερα πυκνώνουν τις τάξεις των αγωνιστών, που δεν συμβιβάζονται με τίποτα άλλο παρά μόνον με την πραγματική ελευθερία του τόπου μας. Στέλλω από τη θέση αυτή χαιρετισμό ευγνωμοσύνης και εκτίμησης προς τον Αρχηγό της Αντίστασης τον Μίκη Τεμβριώτη. Τον καλώ, παρά την πικρία και την απογοήτευση που νιώθει - ποιος εξάλλου δεν νιώθει αυτή την απογοήτευση από την πορεία του εθνι-

κού μας θέματος και την έκβαση των αγώνων του λαού μας - να επιστρέψει στην ενεργό ανάμιξη στα κοινά. Η πείρα του είναι τεράστια. Όλοι έχουν να ωφεληθούν από αυτή.

Για να 'χει η αποψινή συγκέντρωσή μας κάποια αξία, πρέπει να δίνει κι ένα μήνυμα. Πρέπει να αντλεί ένα μήνυμα από τη θλιβερή επέτειο που μνημονεύουμε. **Και το μήνυμα αυτό θα πρέπει να είναι η συνειδητοποίηση του χρέους μας προς την Πατρίδα στους οριακούς καιρούς που φτάσαμε. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, χρειαζόμαστε αγωνιστικό σύμβολο, εθνικό καθοδηγητή. Κι είναι ανάγκη, παραγνωρίζοντας τις διαφορές μας, να αφουγκραστούμε τη φωνή του Μακαρίου αλλά και τη φωνή όλων των προγόνων μας.**

Αμέσως μετά την τουρκική εισβολή, κηρύσσοντας ουσιαστικά τον μακροχρόνιο αγώνα, δήλωνε ο Μακάριος πως οι συνεχείς υποχωρήσεις υποθηκεύουν το μέλλον κι η ενδοτικότητα οδηγεί στην υποτέλεια και στην παρακμή. Δεν ήταν για τον Μακάριο άγνωστος και απαράδεκτος ο συμβιβασμός. Απαράδεκτη ήταν η μετάφραση του συμβιβασμού σε πλήρη υποταγή που, βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, θα υπονόμει τα θεμέλια του μέλλοντος της Κύπρου.

Σ' όσους επείγονταν για λύση και αδιαφορούσαν για το περιεχόμενό της έλεγε: «... Ή μόνη προσφερομένη σύντομος λύσις είναι ή άναγνώρισις και άποδοχή τής de facto καταστάσεως. Ποία όμως ή ώφέλεια εκ τής τοιαύτης συντομίας; Μήπως διά νά άποφευχθῆ ή τουρκοποιήσις τών κατεχομένων έδαφών μας; Άλλά θα γίνη τότε τῆ συγκαταθέσει μας και διά τής ύπογραφῆς μας. Μήπως διά νά αισθανώμεθα άσφαλεις εις τὸ ύπόλοιπον τμημα τής νήσου; Πιστεύω, άντιθέτως, ότι ή νομιμοποιήσις τών τετελεσμένων γεγονότων θα διεγείρη τὴν τουρκικὴν βουλιμίαν και θα ένθαρρύνη τὰ έπεκτατικά σχέδια τής Τουρκίας εις τὴν Κύπρον...».

Προφητικά τα λόγια του Μακαρίου. Σιγά – σιγά προσεγγίσαμε τις θέσεις των Τούρκων, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Οι Τούρκοι προβάλλουν συνεχώς νέες αξιώσεις. Μεταθέσαμε τις ευθύνες της κατοχικής δύναμης στη δική μας πλευρά, αφού με την εμπλοκή μας στις ατέρμονες «διακοινοτικές» συνομιλίες διαμηνύσαμε στον έξω κόσμο ότι το πρόβλημά μας ήταν διαφορά των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου στη διακυβέρνηση και όχι πρόβλημα εισβολής και κατοχής. Απαλλάξαμε την Τουρκία από την ευθύνη της κατοχής, το έγκλημα του εποικισμού, τους φόνους τόσων πολιτών, την ομηρία του τόπου μας, αφού την κρατήσαμε μακριά από τις συνομιλίες ως ένα τρίτο, ξένο,

παρατηρητή.. Και τ' αποτέλεσμα; Αντιστρέφουν τους όρους, αποδίδοντας σ' εμάς αδιαλλαξία και απροθυμία επίλυσης του προβλήματος και προβάλλουν αξιώσεις διάλυσης της Κρατικής μας οντότητας, του κυριότερου στηρίγματος του αγώνα μας.

Είναι ξεκάθαρο, κι αυτό διεμήνυε συνεχώς ο Μακάριος, ότι ένας αγώνας απελευθέρωσης δεν διεξάγεται με συνεχείς υποχωρήσεις ούτε και με θωπίες προς τον κατακτητή. Η αγωνιώδης κραυγή του Μακαρίου, που αντηχεί ακόμα στ' αυτιά όλων μας ότι **«δεν θα ξεγράψουμε πατρίδες και δικαιώματα»**, ήταν το απόσταγμα μιας κοσμοθεωρίας, αλλά συγχρόνως και το επιστέγασμα μιας ζώης αγώνων.

Είναι γεγονός ότι αντιμετωπίζουμε ένα στυγνό κατακτητή, τον οποίον ευνοούν οι διεθνείς εξελίξεις και θωπεύουν, λόγω συμφερόντων, οι σημερινοί κοσμοκράτορες. Εναπόκειται, όμως, σ' εμάς να μελετήσουμε με προσοχή όλες τις παραμέτρους, να προβλέψουμε με κάθε δυνατή ακρίβεια τις εξελίξεις, να προγραμματίσουμε με σύνεση τις κινήσεις μας, να οπλιστούμε με αγωνιστική καρτερία για να μεταβάλουμε τα στοιχεία της εις βάρος μας σημερινής ανίσωσης. Κι αλήθεια, πόσο αξιοποιήσαμε τις αρχές και τις αξίες της Ευρώπης, στην οποία με τόσες θυσίες του λαού μας ενταχθήκαμε; Αν δεν είναι δυνατόν, οι εταίροι μας να δεχτούν καταπάτηση των δικών τους δικαιωμάτων, όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση, η απόκτηση περιουσίας σε οποιοδήποτε μέρος της Ευρώπης, με ποια δικαιολογία θα δεχτούν αυτή τη στέρηση για μας στην ίδια την πατρίδα μας; Αν βασικό αξίωμα μιας δημοκρατικής πολιτείας είναι η αρχή **«ένας άνθρωπος, μία ψήφος»** πώς θα δεχτούν την εξίσωση του 18% με το 82%;

Αν εμείς αποδεχτούμε τα απαράδεκτα, δεν θα πρέπει να περιμένουμε, οι ξένοι να έρθουν από μόνοι τους, να μας βοηθήσουν. Θα βολευτούν στην ησυχία τους όσο εμείς δεν τους ενοχλούμε. Χρειάζεται μια συνεχής ενημέρωση, μια διαρκής υπενθύμιση.

Ο Μακάριος, με τη ζωή του, μάς έμαθε ότι οι δοκιμασίες των λαών εντάσσονται μέσα στην προοπτική του χρόνου και στη διαλεκτική της Ιστορίας. Κι αυτή η προοπτική, παρά την πρόσκαιρη επικράτηση της αδικίας, ευνοεί, κατά κανόνα, το δίκαιο. Μας δίδαξε ακόμα ο Μακάριος πως δεν υπάρχουν αμετάβλητες πραγματικότητες, ούτε και υφίστανται αναλλοίωτες συνθήκες.

Έχουν κι οι συμβιβασμοί κάποιο όριο – και νομίζω πως η ανύψωση μιας μειονότητας του 18% σε κοινότητα ισότιμη προς το 82% και η αποδοχή της

ομοσπονδίας ως λύσης, αντί του ενιαίου κράτους – ήταν υποχωρήσεις πέραν από τη λογική. Έκαμε κάτι ανάλογο η Τουρκία για τους Κούρδους, που αποτελούν το 35% του πληθυσμού της και ζουν σε συμπαγείς περιοχές;

Οι υποχωρήσεις φτάνουν κάποτε σ' ένα σημείο, που αν το υπερβούμε, ναρκοθετούμε το εθνικό μας μέλλον. Ο Μακάριος δήλωνε κατηγορηματικά πως δεν υπάρχουν περιθώρια άλλων υποχωρήσεων.

Χρειάζεται, λοιπόν, έστω και την υστάτη αυτή στιγμή να συνειδητοποιήσουμε τον κίνδυνο που διατρέχουμε και να αναλάβουμε τις ευθύνες μας. Η Τουρκία κωλυσιεργεί αφήνοντας τον χρόνο να δρα υπέρ των άνομων σχεδίων της. Με τον συνεχιζόμενο βάρβαρο εποικισμό που εντείνει η Τουρκία και το κύμα των λαθρομεταναστών που ενθαρρύνει, κινδυνεύουμε να γίνουμε μειονότητα στη γη τούτη των πατέρων μας.

Όλοι μαζί, Κυβέρνηση, πολιτική Ηγεσία, Εκκλησία, Εθνικό Κέντρο πρέπει να δράσουμε αμέσως για να ανακόψουμε αυτή την κατάσταση. Δεν υπάρχουν χρονικά περιθώρια καθυστέρησης. **Χρειάζεται επανατοποθέτηση της βάσης του προβλήματός μας.** Ο δρόμος που ακολουθούμε φάνηκε ξεκάθαρα πως δεν οδηγεί σε λύση. Οδηγεί σε αφανισμό. Οι συνομιλίες χάριν των συνομιλιών, κι ακόμα νέες υποχωρήσεις για επανέναρξη των συνομιλιών, δεν συνιστούν τρόπο προώθησης του προβλήματός μας. Αντίθετα μάλιστα. Οι Τούρκοι και οι ξένοι κωδικοποιούν όλες τις υποχωρήσεις μας. Ακόμα κι αυτά τα Ηνωμένα Έθνη αντί να προβάλλουν τις Αρχές τους, μας καλούν να αλλάξουμε τρόπο σκέψης. Κι επί πλέον με την παρέλευση του χρόνου η Τουρκία επιδιώκει, και το πέτυχε, λήθη του προβλήματός μας, εμπέδωση της κατοχής, αλλοίωση του δημογραφικού χαρακτήρα των ελεύθερων περιοχών και δημιουργία των προϋποθέσεων για κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Τελευταία, μάλιστα, δεν αποκρύβει αυτόν τον στόχο της.

Χρειάζεται, επαναλαμβάνω, να υιοθετήσουμε μια γραμμή αγώνα για ελευθερία που επιβάλλει τόσο η δικαιοσύνη και οι αρχές της Ενωμένης Ευρώπης όσο και η εθνική μας καταγωγή και οι υποθήκες του Μακαρίου. Έτσι θα δικαιώσουμε και τους προγόνους μας και τον Εθνάρχη Μακάριο, αλλά και όλους τους προασπιστές της Δημοκρατίας και της νομιμότητας που σαν σήμερα, πριν 50 χρόνια έδωσαν τη ζωή τους για μια πατρίδα ελεύθερη και ένα μέλλον ελπιδοφόρο.

Ας είναι αιωνία τους η μνήμη.

«1974-2024: ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ;» ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΤΑΦΡΟΣ ΠΥΛΗΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ, 19 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΔΡ ΣΩΤΗΡΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Την Παρασκευή, 19 Ιουλίου 2024, παραμονή της θλιβερής 50ής επετείου της Τουρκικής Εισβολής, η Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου διοργάνωσε μία μεγάλη συναυλία μνήμης, τιμής, εμψύχωσης και αντίστασης στην Τάφρο της Πύλης Αμμοχώστου, στη Λευκωσία, εκπέμποντας το αγωνιώδες μήνυμα «50 ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΤΟΧΗΣ. ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ;».

Το παρών έδωσαν πολιτικοί, εκκλησιαστικοί, πολιτειακοί και διοικητικοί αξιωματούχοι, αξιωματικοί και υπαξιωματικοί της Εθνικής Φρουράς, της ΕΛ-ΔΥΚ και της Αστυνομίας, βετεράνοι του 2ου λόχου του 211 Τάγματος Πεζικού, πολυμελής αντιπροσωπεία της ΑΗΕΡΑ (American Hellenic Educational Progressive Association), φοιτητικές οργανώσεις, κληρικοί και πλήθος κόσμου.

Τόσο αθρόα ήταν η προσέλευση, που τα πέραν των τεσσάρων χιλιάδες καθίσματα γέμισαν από νωρίς και δύο περίπου χιλιάδες θεατές παρακολούθησαν τη συναυλία όρθιοι, στην Τάφρο και πέριξ αυτής.

Του καλλιτεχνικού μέρους προηγήθηκαν καλωσόρισμα από τον Διευθυντή του Αρχιεπισκοπικού Γραφείου και υπεύθυνο για την οργάνωση της εκδήλωσης κ. Μιχάλη Σπύρου και σύντομη, μεστή ομιλία από τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Γεώργιο.¹

Καλωσορίζοντας το κοινό, ο κ. Σπύρου προέβαλε τη συναυλία ως μέρος των δράσεων της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, στο πλαίσιο του τραγικά επετειακού έτους.

Στην ομιλία του ο Μακαριώτατος καταρχάς αναφέρθηκε στην εθνική οδύνη και ταπείνωση που εμποιούν οι επέτειοι της Εισβολής και του προηγηθέντος προδοτικού Πραξικοπήματος, το οποίο προσέφερε στην Τουρκία το «τέλειο άλλοθι» για την υλοποίηση των διχοτομικών στόχων της. «Απόψε [...] δηλώνουμε σε όλους [...] ότι καταδικάζουμε τη βάρβαρη εισβολή της Τουρκίας και τη συνεχιζόμενη κατοχή της πατρίδας μας. Όσα χρόνια και να περάσουν δεν ξεγράφουμε πατρίδες ούτε και παραμένουμε στους θρήνους· δεν εξαντλούμαστε στην παθητική αναπόληση. Συντηρούμε το αγωνιστικό φρόνημα· δεν ξεχνούμε και αγωνιζόμαστε· ετοιμαζόμαστε για την απελευθέρωση», τόνισε, αναδεικνύοντας το μήνυμα της βραδιάς.

Ακολούθως, ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου αναφέρθηκε δια βραχέων στις άμεσες και απώτερες συνέπειες της Τουρκικής Εισβολής και Κατοχής, με έμφαση στην κάμψη του αγωνιστικού φρονήματος. Αναλύοντας την επίφοβη αυτή διολίσθηση, επισήμανε την παγίδευση σε πολυετείς διακοινοτικές συνομιλίες, κατά τις οποίες η Τουρκία προβάλλει αλληπάλληλες αξιώσεις και η Κυπριακή Δημοκρατία προβαίνει σε επώδυνες μονομερείς υποχωρήσεις, μόνο και μόνο για να παραμείνει ή να επανέλθει ο θύτης στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Έτσι, αντί το Κυπριακό να προβάλλεται και να αναγνωρίζεται διεθνώς ως πρόβλημα εισβολής και κατοχής, προσεγγίζεται πλέον ως μία διαφορά μεταξύ δύο κοινοτήτων ενώ η Τουρκία προωθεί τον αμετάθετο ο στόχο της, την τουρκοποίηση και κατάληψη ολόκληρης της Κύπρου. Επιπλέον, ο Μακαριώτατος καυτηρίασε τον συμβιβασμό με την υφιστάμενη κατάσταση και κυρίως άφρονες πράξεις, οι οποίες προσφέρουν υπόσταση στο ψευδοκράτος.

¹ Ολόκληρη η ομιλία του Μακαριώτατου δημοσιεύεται στις σελ. 391-394

Κρούοντας, υπό το βάρος των πιο πάνω δυσοίωνων δεδομένων, τον κώδωνα του κινδύνου, ο Αρχιεπίσκοπος κάλεσε πολιτική ηγεσία και λαό σε αταλάντευτο αγώνα για απελευθέρωση, για μία «λύση ανθρωπίνων δικαιωμάτων», η οποία *de iure* θα συνεπάγεται την απαλλαγή από τα τουρκικά στρατεύματα και τους εποίκους και την επιστροφή των προσφύγων στις εστίες τους.

Το δίωρο μουσικό πρόγραμμα επιμελήθηκε ο μοναδικός Γιώργος Νταλάρας, ο οποίος έχει συνδέσει το όνομά του με τον αγώνα του Κυπριακού Ελληνισμού για διεθνή διαφώτιση αναφορικά με το εθνικό πρόβλημα και την ορθή επίλυσή του. Κατά τη συναυλία ο κ. Νταλάρας συγκίνησε και ενέπνευσε τόσο με τις ερμηνείες του όσο και με τις εμβόλιμες παρεμβάσεις του, με την έκφραση της αγάπης του για τη Μεγαλόνησο αλλά και της οργής και της θλίψης του για την υφιστάμενη κατάσταση και την προσέγγιση του Κυπριακού Ζητήματος από τη διεθνή κοινότητα και τις ελλαδικές πολιτικές ελίτ. Τον Γιώργο Νταλάρα πλαισίωσαν ο Ελλαδίτης τραγουδοποιός και ερμηνευτής Παντελής Θαλασσινός, οι Κύπριοι καλλιτέχνες Μαρίνα Βερζανλή, Δώρος Δημοσθένους, Γιάννης Διονυσίου, Κούλλης Θεοδώρου, Πέτρος Κουλουμής, Δημήτρης Μεσημέρης, Πάρης Παράσχος, Κατερίνα Παράσχου, Δημήτρης Φανής και Κώστας

Χατζηχριστοδούλου και το φωνητικό σύνολο «Διάσταση». Μέσα από τα τραγούδια, τις ερμηνείες και τον αγωνιστικό παλμό της χορωδίας και του κοινού, που τραγουδούσε μαζί της, ο πόνος, η συντριβή και η επίγνωση των συνεπειών οδυνηρών σφαλμάτων έσμιξαν με την τήμηση των μεταλαβόντων «των αθανάτων το κρασί», την αγωνία για την ανατολή του «νοητού ήλιου» της δικαιοσύνης και τον πόθο της ανάστασης της εσταυρωμένης νήσου.

Η μαζική παρουσία του κόσμου και ο παλμός της εκδήλωσης απέδειξαν πως ο κυπριακός λαός διψά για δράσεις αναβάπτισης στην κολυμβήθρα των εθνικών ιδεωδών, καταπολέμησης της ηττοπάθειας και της μοιρολατρίας, εξωτερίκευσης των πατριωτικών του αισθημάτων, διασάλπισης του πόθου για επιστροφή στα σκλαβωμένα μέρη και σφυρηλάτησης και διατράνωσης της θέλησης για την απελευθέρωση.

Η συναυλία εντάσσεται στα πλαίσια των δράσεων της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, στη σκιά της συμπλήρωσης μισού αιώνα από την Τουρκική Εισβολή και την υποδούλωση του μισού σχεδόν νησιού μας. Πρωτοστάτρια, επί σειρά αιώνων, στους αγώνες για την ελευθερία της Κύπρου και τη διατήρηση της εθνικής αυτοσυνειδησίας των Ελλήνων Κυπρίων, η Εκκλησία της Κύπρου, αίρεται και σήμερα στο ύψος των περιστάσεων, ανορθώνοντας το εθνικό φρόνημα, καλλιεργώντας τη μνήμη των κατεχόμενων τόπων μας, διαφωτίζοντας αναφορικά με τη φύση του εθνικού μας ζητήματος και προωθώντας την ιστορική γνώση.

Αναντίρρητα, ο τρόπος, με τον οποίον επιλέγουμε να μνημονεύουμε τις εθνικές επετείους και να παρουσιάζουμε τα ιστορικά γεγονότα αντανακλά τις πολιτικές του παρόντος και προδιαγράφει το μέλλον. Συνεπώς, οι επετειακές δράσεις της Εκκλησίας της Κύπρου, σε συνεργασία, μάλιστα, με προσωπικότητες από τα πεδία της Εκκλησίας, της πολιτικής, των γραμμάτων και του

1974-2024
50 ΧΡΟΝΙΑ
Από την επανάσταση του 1974 και μέχρι σήμερα

Υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου

Οργάνωση: ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ; ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Γιώργος Νταλάρας

Τραγουδοί (ολοκληρωτικά):
Γιάννης Διονυσίου
Δημήτρης Μεσημέρης
Δημήτρης Φανής
Δώρος Δημοσθένους
Κατερίνα Παράσχου
Κώστας Θεοδώρου
Κώστας Χατζηχριστοδούλου
Μαρίνα Βερενλή
Πάρης Παράσχος
Πέτρος Κουλουμής
και το Φωνητικό Σύνολο «Διάσταση»

Συμμετέχει ο Παντελής Θαλασσινός

Μουσική επιμέλεια: Γιώργος Παπαχριστοδούλης

Παρασκευή 19 Ιουλίου 2024
Τάφος Πύλης
Αμμοχώστου
ΩΡΑ 20:30

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Επικοινωνία:

πολιτισμού στην Κύπρο, την Ελλάδα και τη Διασπορά και η θερμή ανταπόκριση του κόσμου ορθώνουν ανάχωμα στον εθνικό μας αφανισμό και πλάθουν το έδαφος ώστε ο «μαντατοφόρος» να φέρει και στην Κύπρο το μήνυμα της λύτρωσης. Άλλωστε, «η γης δεν έχει κρικέλια για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν».² Η πέραν της πράσινης γραμμής γη μας, οι εκκλησίες μας, τα μνημεία μας και τα τοπόσημα των αγώνων μας θα πάψουν να μας ανήκουν μόνο εάν εμείς τα ξεγράψουμε, μόνο εάν τα θυσιάσουμε για κάποιο εφήμερο κατευνασμό του «συνομιλητή» μας.

² Γιώργος Σεφέρης, «Σαλαμίνα της Κύπρος» (1953):

«[...] Η γης δεν έχει κρικέλια για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν [...]

Και τούτα τα κορμιά [...] έχουν ψυχές.

Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,

δε θα μπορέσουν [...]

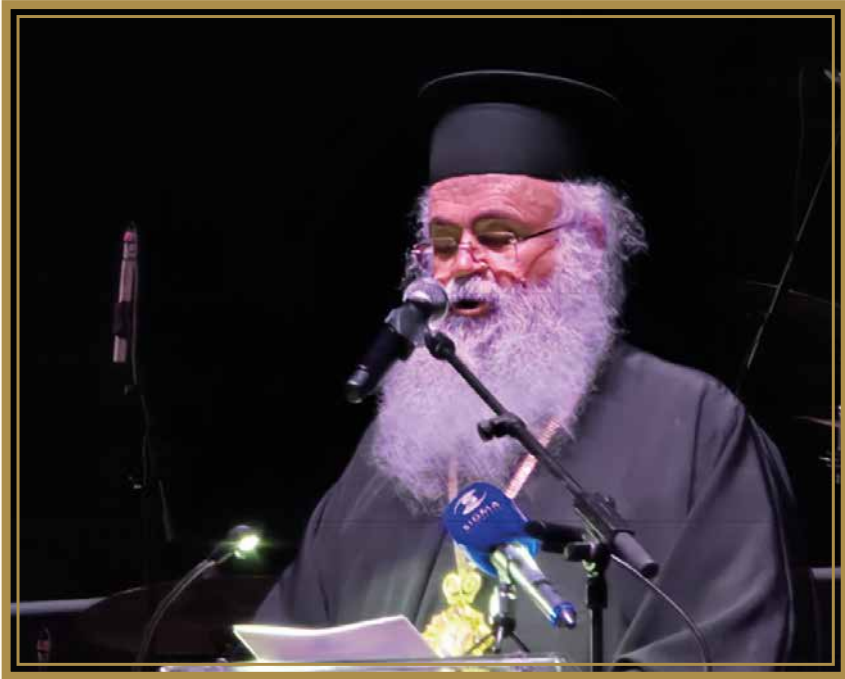
Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ [...]

Ο μαντατοφόρος τρέχει

κι όσο μακρύς κι αν είναι ο δρόμος του, Θα φέρει [...]

το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας [...]

Νήσος τις έστι».

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ
«1974-2024: ΠΟΣΟ ΑΚΟΜΑ;»

ΤΑΦΡΟΣ ΠΥΛΗΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ, 19 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

Αποφράδες οι μέρες του Ιουλίου που περνούμε, άκρως θλιβερή η φετινή επέτειος και επώδυνες οι μνήμες που τη συνοδεύουν. Συμπληρώνονται πενήντα ολόκληρα χρόνια από την τραγωδία του 1974, την υποδούλωση της πατρίδας μας στον Τούρκο εισβολέα.

Η ψυχή μας από τότε συντρίβεται από την εθνική ταπείνωση. Τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια ελληνικός ο τόπος μας. Με μαρτύρια κι ολοκαυτώματα, αίματα και εξανδραποδισμούς κράτησαν οι πρόγονοί μας αλώβητη την εθνική φυσιογνωμία του. Η απερισκεψία και η εθνική μειοδοσία των λίγων, που διενήργησαν το προδοτικό πραξικόπημα, μαζί με την ολιγωρία τη δική μας, που δεν αντιταχθήκαμε όσο έπρεπε σ' αυτούς, μας έφεραν στο χείλος της τουρκοποίησης.

Απόψε με τη μεγαλειώδη αυτή εκδήλωση δηλώνουμε σε όλους, εχθρούς και φίλους, δικούς μας και ξένους, ότι καταδικάζουμε τη βάρβαρη εισβολή της Τουρκίας και τη συνεχιζόμενη κατοχή της πατρίδας μας. Όσα χρόνια και να περάσουν δεν ξεγράφουμε πατρίδες ούτε και παραμένουμε στους θρήνους. Δεν εξαντλούμαστε στην παθητική αναπόληση. Συντηρούμε το αγωνιστικό φρόνημα· δεν ξεχνούμε και αγωνιζόμαστε· ετοιμαζόμαστε για την απελευθέρωση.

Στην Παλαιά Διαθήκη το πεντηκοστό έτος, το έτος που επισφράγιζε επτά εβδομάδες ετών, και που ονομαζόταν Ιωβηλαίο έτος, είχε μια μυστική λυτρωτική σημασία. Σ' αυτό χαρίζονταν χρέη, ελευθερώνονταν δούλοι, τα ζώα ξεκουράζονταν, η γη αναπαυόταν. Ήταν προάγγελος της νέας, καινής εποχής και των συνθηκών που θα επικρατούσαν μετά την επικράτηση της βασιλείας του Θεού στη γη. Ήταν μήνυμα υπομονής και θάρρους, παρότρυνση προς συνέχιση των προσπαθειών μέχρι το ξεπέρασμα κάθε δυσκολίας.

Κάτω από αυτό το πρίσμα αξιολογούμε και τη σημερινή εκδήλωση. Όσο δύσκολα και αν είναι τα πράγματα για μας, όσο και αν κουραστήκαμε, δεν χάνουμε το θάρρος μας. Θα πρέπει να προγραμματίσουμε με σύνεση την παρὰ πορεία μας.

Μακρύς και επώδυνος ο δρόμος που ως λαός διανύσαμε στα πενήντα αυτά χρόνια. Μεγάλα και συνταρακτικά τα γεγονότα που ακολούθησαν, τις συνέπειες των οποίων υφίσταται ο Κυπριακός λαός μέχρι σήμερα: Νεκροί και αγνοούμενοι, ξεριζωμός και προσφυγιά, βίωση της αδικίας και της λογικής των συμφερόντων, η υποκρισία των ισχυρών που διακηρύττουν αρχές και πράττουν τα αντίθετα, η συνεχής προσπάθεια της Τουρκίας για εμπέδωση αρχικά των τετελεσμένων της Εισβολής και Κατοχής και η προσπάθεια τουρκοποίησης ολόκληρης της Κύπρου αργότερα.

Ενώ στην αρχή το αγωνιστικό φρόνημα παρέμενε ακμαίο κι ο πόθος της επιστροφής άσβεστος κι αδιαπραγμάτευτος, κι ενώ θ' αναμενόταν, κρίνοντας από προηγούμενες συμπεριφορές της φυλής όχι σε πεντηκονταετίες, αλλά σε πολύ πιο μεγάλες περιόδους, σε μακράιωνες περιόδους δουλείας επαύξηση του πόθου για ελευθερία και περιφρόνηση μιας ατιμωτικής απλής επιβίωσης, γινόμαστε, σήμερα, μάρτυρες μιας κάμψης, σε μερικούς, του αγωνιστικού φρονήματος.

Σε τρεις κύριους τομείς της ζωής θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις διολισθήσεις της πλευράς μας στα πενήντα χρόνια της κατοχής που πέρασαν και που συνέβαλαν στην κάμψη του αγωνιστικού μας φρονήματος.

Παρασυρθήκαμε, πρώτα, κάτω από την πίεση των γεγονότων και τη δυστυχία των προσφύγων αλλά και τις υποσχέσεις των ξένων ότι θα πίεζαν την Τουρκία για μια υποφερτή διευθέτηση του προβλήματός μας, στις διακοινοτικές συνομιλίες. Απαλλάξαμε, έτσι, την Τουρκία από την ενοχή της εισβολής σ' ένα ανεξάρτητο κράτος και της κατοχής ενός μεγάλου τμήματός του και της δώσαμε χρόνο ώστε, κωλυσιεργώντας, να πετύχει να ξεχασθεί από τη διεθνή κοινότητα η υφή του προβλήματός μας και να επέλθει κόπωση στον λαό μας.

Η εμπλοκή της πλευράς μας στις διαπραγματεύσεις που συνεχίζονται, έστω και με διαλειμματα, αλλά συνεχίζονται ό,τι και να συμβεί, είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή αποδοχή όλων των κατά καιρούς διεκδικήσεων των Τούρκων, χωρίς καμιά δική τους υποχώρηση. Αντίθετα κάθε αποδοχή εκ μέρους μας μιας διεκδίκησής τους, για να συνεχιστούν οι συνομιλίες και να αποφύγουμε τα χειρότερα, οδηγούσε σε προβολή νέων διεκδικήσεων. Και δεν είναι δύσκολο πια σε κανένα να διακρίνει τον τελικό και αμετάθετο στόχο της Τουρκίας: την κατάκτηση και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Σήμερα η κατοχική δύναμη απαιτεί νέες υποχωρήσεις της πλευράς μας, την αποδοχή δύο κρατών, για να συγκατανεύσει στην επανέναρξη των συνομιλιών. Ούτε κι έτσι, βέβαια, θα ικανοποιηθεί, αλλά θα θέτει διαρκώς νέες διεκδικήσεις.

Αυτή η μακροχρόνια εμπλοκή μας στον ατελέσφορο, εξαιτίας της Τουρκίας, διακοινοτικό διάλογο, είχε και δεύτερο κακό επακόλουθο για μας. Έδωσε, δηλαδή, το τέλειο άλλοθι στους τρίτους, τον διεθνή παράγοντα, τις Μεγάλες Δυνάμεις, για την αποστασιοποίησή τους από το θέμα. «*Βρέστε τα μεταξύ σας*», μας λένουν, «*και ό,τι συμφωνήσετε εμείς θα το επικυρώσουμε*». Δεν πιέζουν, δεν ελέγχουν, δεν διαμαρτύρονται προς την Τουρκία. Κι αυτά τα Ηνωμένα Έθνη, αντί να υπερασπίζονται αρχές και αξίες, κρατούν πάντα μια Ποντιοπιλατική στάση, αναφέρονται σε μέσες αποστάσεις. Έφτασαν τελευταία να μας συστήνουν να αλλάξουμε τρόπο σκέψης· να προσεγγίσουμε και να επιδιώξουμε άλλους τρόπους λύσης κι όχι να επιδιώκουμε λύση βασισμένη σε αρχές και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες παρατηρήθηκε και μια άλλη διολίσθηση της πλευράς μας. Παρασυρθήκαμε από την προσωρινότητα, ξεχαστήκαμε στα μισά του δρόμου. Μπαινοβγαίνουμε, κάτω από τους δοτούς περιορισμούς του κατακτητή, τις προσωπικές ταπεινώσεις και τον εθνικό εξευτελισμό, στα κατεχόμενα, ενισχύουμε την οικονομία τους με το να θητεύουμε στα καζίνα, να διασκεδάζουμε στα κέντρα και τα κλεμμένα ξενοδοχεία μας, ταξιδεύουμε πολλές φορές και από το παράνομο αεροδρόμιό τους, δίνοντας υπόσταση στο

ψευδοκράτος τους. Μια ανεξήγητη ροπή προς ισοπέδωση των πάντων.

Πώς θα ανατρέψουμε την απαράδεκτη αυτή κατάσταση; Ποιο μήνυμα στέλνουμε ως Ελληνικός λαός της Κύπρου απόψε; Θα πρέπει να αντιληφθούμε πρωτίστως τον σοβαρότατο κίνδυνο που διατρέχουμε, τον κίνδυνο εκτουρκισμού, της κατάληψης και τουρκοποίησης ολόκληρης της Κύπρου. Πέραν της συσπείρωσης όλων γύρω από τον εθνικό σκοπό και την ενίσχυση της άμυνας μας, θα πρέπει αμέσως να σταματήσουμε τις επισκέψεις δίκην τουριστών, στα κατεχόμενα, τη διαμονή εκεί και την παντοειδή ενίσχυσή τους. Δεν είναι μόνον η οικονομική μας αιμορραγία προς την κατοχή ούτε και η ισχυροποίηση του αλυσοδέματός μας και η προαγωγή της τουρκοποίησης. Είναι, κυρίως, ο εξευτελισμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς μας. Να κατέχουν την πατρίδα μας και να τους επιβραβεύουμε; Τέτοια συμπεριφορά δεν παρατηρείται ούτε στα ζώα.

Θα πρέπει ύστερα να απαιτήσουμε από την ηγεσία μας και να εμμείνουμε στην αλλαγή πλευσης του αγώνα μας. Οι συνομιλίες, όπως γίνονται, δεν οδηγούν πουθενά... μάλλον στην τουρκοποίηση. Οφείλουμε να διεκδικήσουμε και για μας, ό,τι απολαμβάνουν όλοι οι άλλοι Ευρωπαίοι και όλος ο ελεύθερος κόσμος. Να επιμείνουμε κι εμείς στην ελεύθερη διακίνηση, την ελεύθερη απόκτηση περιουσίας και την ελεύθερη εγκατάσταση σ' ολόκληρη την πατρίδα μας. Οι άλλοι Ευρωπαίοι έχουν το δικαίωμα να εγκαθίστανται παντού σ' όλη την Ευρώπη, εμείς να μην μπορούμε να επιστρέψουμε στα σπίτια και τις περιουσίες μας; Ουδείς μπορεί να μας αρνηθεί το δικαίωμα αυτό. Φτάνει εμείς να το επιδιώξουμε αταλάντευτα και να επιμείνουμε σ' αυτό. Γι' αυτό και απόψε διατρανώνουμε ότι:

- **Απαιτούμε λύση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.**
- **Απαιτούμε αποχώρηση όλων των στρατευμάτων κατοχής και των εποίκων από την πατρίδα μας.**
- **Απαιτούμε επιστροφή στις πόλεις και τα χωριά μας.**
- **Απαιτούμε απελευθέρωση της πατρίδας μας.**

Εάν εμείς εμμείνουμε σ' αυτές τις αρχές, είμαι σίγουρος ότι και ο Θεός θα έλθει βοηθός στις προσπάθειές μας.

Ζήτω η Κύπρος!

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1974
ΗΜΕΡΑ ΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΥΝΗΣ
20 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024
ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΛΗΜΟΝΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Στις 20 Ιουλίου, αιώνες τώρα, τα μάτια της ψυχής του Ελληνισμού της Κύπρου μεταρσιώνονταν στα ουράνια. Κοιτάζαμε να δούμε τον ουρανοβάμονα προφήτη Ηλία, στο πύρινο άρμα του να σμίγει με το Φως και τον Ήλιο¹, και να βιώνουμε την ουράνια προτροπή: «Άνω σχῶμεν τὰς καρδίας... τὰ ἄνω ζητεῖτε... τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς...».²

Στις 20 Ιουλίου 1974, αντί για τη μελιστάλακτη φωνή της ελπίδας και της χαράς, βιώσαμε την απερίγραπτη οδύνη του θανάτου των χιλιάδων πεσόντων μας από τον διάδοχο του Ουννικού Αττίλα... και τα δάκρυά μας... ωκεανός... διότι μια αμφιλαφής πηγή δύο πολιτισμών, του ελληνικού και χριστιανικού, που εμπλούτιζε αενάως την ανθρωπότητα, βυθιζόταν στο πυκνό σκοτάδι του πνευματικού αυχμού... στο έρεβος της ασιατικής στέπας... του πιο βδελυκτού προσώπου της Ιστορίας, του Αττίλα.

«Τούρκοι διαβήκαν. Χαλασμός, θάνατος πέρα ως πέρα»³.

Στο θαλασσοφιλητο νησί μαύρη απομένει ξέρα, η Νήσος των Αγίων και των Μαρτύρων... η Ηρωτόκος Νήσος... κείται χαμαί... σε άθλια ερείπια... Ερημιά παντού... χιλιάδες Μάνες, Πατέρες, Αδελφοί, Αδελφές, Συγγενείς ντύθηκαν στα μαύρα... το χρυσοπράσινο φύλλο της Μεσογείου... τουρκοποιείται... μισό αιώνα τώρα... και μαζί του αφανίζεται ο ψυχοτρόφος μας πολιτισμός... **ούτε μια λέξη ελληνική ή χριστιανική δεν υπάρχει πια, στην**

¹ Νίκου Κρανιδιώτη, Γρηγόρης Αυξεντίου

² Κολοσ. Γ' 1-2

³ Βίκτωρ Ουγκώ, Το Ελληνόπουλο. Μετάφραση Κωστή Παλαμά

κατεχόμενη Κύπρο, την άλλοτε «μακαρία Γη», την «Πύλη του Χριστιανισμού προς τον κόσμο των Εθνών»⁴. Μόνο οι ορθόδοξοι Ναοί μας στέκουν εκεί, σιωπηλοί αλλά αγέρωχοι, για να μαρτυρούν την Ελληνικότητα και τη Χριστιανικότητα της Κύπρου μας.

Πενήντα χρόνια μετά... όχι μόνο δεν ξεχνούμε τα κατεχόμενα εδάφη μας, αλλά η αγάπη μας γι' αυτά γιγαντώνει μέσα μας το Χρέος για την απελευθέρωση. Και δεν είναι τούτη η πίστη μια απλή λογοτεχνική έκφραση. Μέσα μας φωλιάζει ο ίδιος πόθος και το ίδιο χρέος που φώλιαζε για τετρακόσια ολόκληρα χρόνια στην ψυχή του κάθε Έλληνα. Μέχρι που ήλθε η ευλογημένη ώρα της 25^{ης} Μαρτίου 1821 και ακούστηκε στην πράξη από τα χείλη των Πανελλήνων το:

«ΧΑΙΡΕ Ω ΧΑΙΡΕ ΛΕΥΤΕΡΙΑ».

Η Εκκλησία της Κύπρου, όπως πάντα βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των αντικατοχικών εκδηλώσεων. Οργάνωσε δύο συναυλίες, μία στη Λευκωσία και μία στη Λεμεσό, στις οποίες μίλησε με ένθερμο πατριωτικό παλμό ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, ο οποίος τόνισε το χρέος του Ελληνισμού για τη συνέχιση του Αγώνα μας μέχρι την πλήρη ελευθερία των κατεχομένων μας εδαφών. Και κατέληξε στη διακήρυξη:

Γι' αυτό και διατρανώνουμε ότι:

- **Απαιτούμε για την Κύπρο λύση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.**
- **Απαιτούμε αποχώρηση όλων των στρατευμάτων κατοχής και των εποίκων από την πατρίδα μας.**
- **Απαιτούμε επιστροφή στις πόλεις και τα χωριά μας.**
- **Απαιτούμε απελευθέρωση της πατρίδας μας.**

Εάν εμείς εμμείνουμε σ' αυτές τις αρχές, είμαι σίγουρος ότι και ο Θεός θα έλθει βοηθός στις προσπάθειές μας.

Η αντικατοχική εκδήλωση της Πολιτείας έλαβε χώρα στους κήπους Προεδρικού Μεγάρου, στην οποία παρέστη για πρώτη φορά και ο πρωθυπουργός της Ελλάδος κύριος Κυριάκος Μητσοτάκης.

Πιο κάτω παραθέτουμε τις ομιλίες του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Πρωθυπουργού της Ελλάδος.

⁴ Γεωργίου Πατρώνου, Κύπρος, η Πύλη του Χριστιανισμού προς τον κόσμο των Εθνών

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ
ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ 20^{ΗΣ} ΙΟΥΛΙΟΥ 2024
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

Πενήντα χρόνια μετά, η Ιστορία καταγράφει ότι το προδοτικό πραξικόπημα της Χούντας των Αθηνών και των εδώ συνεργατών της, που ανέτρεψε τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, χρησιμοποιήθηκε ως πρόσχημα από την Άγκυρα, για να εισβάλει στην Κύπρο, διαπράττοντας ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα στη σύγχρονη μεταπολεμική ιστορία της Ευρώπης και υλοποιώντας έναν πάγιο τουρκικό στόχο, αυτόν της διαίρεσης και της δημογραφικής αλλοίωσης πέραν του ενός τρίτου της πατρίδας μας.

Ο πόνος από τα μαύρα γεγονότα του καλοκαιριού του 1974 και οι θύμησης θυμού, ντροπής και απελπισίας παραμένουν όλα άσβεστα και γυροφέρνουν στη σκέψη σαν χιλιάδες μέλισσες γύρω από το κουφάρι του τραγικού βασιλιά της Σαλαμίνας Ονήσιλου.

Μοιραία, οι μνήμες ξαναζωντανεύουν κάθε καλοκαίρι στο άκουσμα των σειρήνων του πολέμου, μαζί με ρίγος συγκίνησης και μιας –δύσκολης να την περιγράψεις με λόγια– έντονης ανησυχίας για τον χρόνο που περνά χωρίς επιστροφή, χωρίς δικαίωση. Μνήμες όλων, ζώντων προσφύγων, νέων γενιών, θύμησης και τιμές για όλους όσοι ηρωικά ή εντελώς άδοξα χάθηκαν ή υπέφεραν από τον τουρκικό κατοχικό στρατό και υποφέρουν ακόμη από την κατοχή.

Η σκέψη μας πάντα στις μανάδες με τα μαύρα στα οδοφράγματα μέρες και χρόνια ατέλειωτα, στο κλάμα, στα λεωφορεία, με τα οποία δεν επέστρεψαν όλοι, στη βοήθεια που δεν ήρθε ποτέ, στα σπίτια μας, που ο προδομένος και άνισος πόλεμος μάς ανάγκασε να εγκαταλείψουμε, στα ατέλειωτα γιατί «μας τους έφερε η αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας».

Περιμένοντας καρτερικά, όλοι μας στρέφουμε το σκυμμένο κεφάλι στον βουβό Πενταδάκτυλο με την παράνομη σημαία, στην Κερύνεια, στην Αμμόχωστο, στη Μόρφου, στην Καρπασία, στα Μαρωνίτικα χωριά μας, από άκρη σε άκρη της Κύπρου, που στερείται μισό αιώνα ελευθερίας.

Αδυσώπητα κυνική η μνήμη μάς μεταφέρει στο τραγικό εκείνο θέρος του 1974, που στιγμάτισε τις ζωές όλων των Κυπρίων, μαζί και το μέλλον της πολύπαθης πατρίδας μας. Που καθόρισε την ιστορική εξέλιξη του λαού και της κοινωνίας μας σε κάθε της φάσμα, με διχοτομικές γραμμές και συρματοπλέγματα, που χαράχθηκαν και παγιώθηκαν ενάντια στη βούληση και στα οράματά μας.

Πριν από 50 χρόνια, η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο, χαράζοντας κατά τρόπο ιταμό την Ιστορία του τόπου, μαζί και του λαού του. Τραγικοί γονείς που έχασαν παιδιά, μάνες που έχασαν γιους, μικρά παιδιά που απώλεσαν πατεράδες, συγγενείς που σκορπίστηκαν, έχοντας χάσει τους δικούς τους στις μάχες ή στις στυγερές δολοφονίες, άνθρωποι που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή για προάσπιση της Δημοκρατίας και φέρουν ακόμη, μισό αιώνα μετά, τα τραύματα στο σώμα από τις μάχες του πολέμου.

Μπροστά σε όλους αυτούς στεκόμαστε καθημερινά με δέος. Και ΔΕΝ ΞΕΧΝΑΜΕ. Η φετινή μαύρη επέτειος, σηματοδοτώντας μισό αιώνα κατοχής και στέρησης των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών μας, μοιάζει με βάρος ασήκωτο, αδικία που μας πνίγει κατάφωρα, προκαλώντας συναισθήματα που πολύ δύσκολα μπορούν να περιγραφούν με λόγια.

Είναι πενήντα τα χρόνια και, δυστυχώς, είναι αδιανόητα πολλά. Μια ολόκληρη γενιά, η δική μου γενιά, αυτή των παιδιών του πολέμου, γεννήθηκε

και μεγάλωσε στην προσφυγιά, στην κατοχή, στην ωμή και σκληρή πραγματικότητα μιας Κύπρου διαιρεμένης διά της ισχύος των όπλων. Γεννήθηκε και μεγάλωσε με τον πόλεμο και τις τραγικές συνέπειές του, την κατοχή και την αποστέρηση των περιουσιών και των ελευθεριών μας.

Τα παιδιά του πολέμου, που χώθηκαν στην αγκαλιά της μάνας τους τις τραγικές εκείνες ημέρες του 1974, που έπαιζαν και μάθαιναν γράμματα στα αντίσκηνα και αναγνώθηκαν σε προσφυγικούς συνοικισμούς, απέκτησαν πλέον τα δικά τους παιδιά, την τέταρτη γενεά προσφύγων, ποθώντας ακόμη τη μέρα της επιστροφής, νοιώθοντας αδικαιώτα και προδομένα. Ταυτόχρονα, και η γενιά των παππούδων μας, που έφυγε χωρίς να ταφεί στα πατρογονικά χώματα και με ανεκπλήρωτη την επιθυμία της επιστροφής.

Είναι πολλές οι τραγικές συνέπειες της τουρκικής εισβολής και κατοχής, με καταστροφικές επιπτώσεις, που τραυμάτισαν βαθιά τη χώρα μας και συνεχίζουν να αποτελούν τροχοπέδη ειρήνης, ασφάλειας, περαιτέρω ανάπτυξης και ευημερίας.

Είναι ασήκωτες οι ευθύνες όσων άνοιξαν τον δρόμο αλλά και όσων διέπραξαν την εισβολή και συντηρούν την κατοχή, επιχειρώντας μάλιστα τη νομιμοποίηση των παράνομων τετελεσμένων.

Μισό αιώνα μετά, η Τουρκία παραμένει ο εισβολέας και ο παρανόμως κατέχων του 37% της γης μας, ο υπεύθυνος βάσει όλων των αποφάσεων της διεθνούς κοινότητας για τη συνέχιση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του συνόλου του κυπριακού λαού, Ελληνοκυπρίων, Τουρκοκυπρίων, Μαρωνιτών, Αρμενίων και Λατίνων, στην ίδια τους την πατρίδα.

Οι πράξεις της Τουρκίας συνιστούν κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου, του Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και αδιαμφισβήτητη παραβίαση των θεμελιωδών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων. Οι Κύπριοι είμαστε οι μόνοι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν μπορούμε να απολαύσουμε όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα της ελεύθερης διακίνησης, εγκατάστασης, εργασίας, της ιδιοκτησίας, τις βασικές μας ελευθερίες στο 37% της πατρίδας μας, στις πατρογονικές μας εστίες.

Όλα όσα απαράδεκτα και καταδικαστέα βλέπουμε να διαδραματίζονται σήμερα στην Ουκρανία, στα οποία πολύ ορθώς αντιδρά με καταδικαστικό τρόπο η διεθνής κοινότητα, στα οποία η Κύπρος και η Ελλάδα βρίσκονται στη

σωστή πλευρά της Ιστορίας, διαπράχθηκαν πριν από 50 χρόνια στην ευρωπαϊκή Κύπρο και κάθε μέρα βιώνουμε τις συνέπειές τους.

Αυτή είναι η ψυχρή ιστορική πραγματικότητα. Γι' αυτό και είναι αδήριτη η ανάγκη τερματισμού του σημερινού απαράδεκτου status quo και αποκατάστασης των βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους ανεξαιρέτα τους Κυπρίους. Αυτό, εξάλλου, προστάζουν:

- **ο άδικος χαμός εκατοντάδων ανθρώπων και ο βίαιος ξεριζωμός δεκάδων χιλιάδων οικογενειών από τα σπίτια τους, οι αγνοούμενοι, των οποίων η τύχη δεν έχει ακόμη διακριβωθεί, και τα παιδιά και τα εγγόνια τους που ακόμη περιμένουν,**
- **οι εγκλωβισμένοι μας που παρέμειναν, παρά τις διώξεις, πιέσεις και τις συνεχείς προκλήσεις, στις εστίες τους,**
- **η επονείδιστη καταστροφή της πολιτιστικής και θρησκευτικής μας κληρονομιάς, οι εκκλησίες, τα ιστορικά μας μνημεία, η φύση, οι τόποι μας.**

Η πεντηκοστή επέτειος από το προδοτικό πραξικόπημα και τη βάρβαρη τουρκική εισβολή στην Κύπρο προσφέρεται με τον έντονο χρονικό συμβολισμό της, πέραν της καταδίκης, για συλλογικό προβληματισμό, εξαγωγή διδαγμάτων, αξιολόγηση της μέχρι σήμερα ακολουθητέας πορείας και καθορισμό αρχών, αξιών και θέσεων σε σχέση με τη διαχείριση της συνεχιζόμενης από το 1974 κατοχής μεγάλου τμήματος της επικράτειας ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέλους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το 1974 η πατρίδα μας, η Κυπριακή Δημοκρατία υπέστη έναν διπλό βιασμό που την τραυμάτισε, τη διαίρεσε, τη λύγισε, αλλά, παρά τις προσπάθειες κάποιων για αφανισμό της, δεν την κατέστρεψε.

Ναι, μετράμε φέτος πενήντα συναπτά τραγικά καλοκαίρια και πολλαπλές ανοικτές πληγές. Ενάντια όμως στις επιθυμίες και προσπάθειες κάποιων, μετράμε, την ίδια στιγμή, και πενήντα χρόνια, στα οποία ο Κυπριακός Ελληνισμός δεν συμβιβάστηκε, δεν παραιτήθηκε, δεν ξέχασε. Παρά τις δυσκολίες, τον πόνο, τα προβλήματα, δεν υποκύψαμε και δεν συνηθίσαμε. Πορευθήκαμε και αγωνιστήκαμε χωρίς να συμβιβαστούμε με την κατοχή. Ο Κυπριακός Ελληνισμός εργάστηκε σκληρά, πίστεψε σε αρχές και αξίες οικουμενικές, ανέδειξε και ενίσχυσε περαιτέρω την κρατική υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας, καταβάλλοντας συνεχώς προσπάθειες για τερματισμό της κατοχής και

επανάσταση της χώρας και του λαού της.

Χωρίς ποτέ να ξεχνά, ο κυπριακός λαός στάθηκε όρθιος, ανασύνταξε δυνάμεις, στέγασε προσωρινά τους εκτοπισμένους του, μεγάλωσε τα παιδιά του. Ο κυπριακός λαός δεν ξέχασε: καρτερεί, ελπίζει και αγωνίζεται.

Στέκομαι, σήμερα, μπροστά σας σε μια μαύρη επέτειο για την Κύπρο και για τον Ελληνισμό, μισό αιώνα μετά από την πιο τραγική και πιο ολέθρια στιγμή της νεότερης ιστορίας τούτου του τόπου. Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας που γεννήθηκε λίγους μόλις μήνες πριν από εκείνο τον μαύρο Ιούλιο και μεγάλωσε μαζί με τα άλλα παιδιά του πολέμου, της προσφυγιάς, του ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ, της αδιάκοπης προσπάθειας για ευημερία, αλλά και της αναζήτησης του σωστού, του δίκαιου, της ελπίδας, μετά από πολλές και συνεχιζόμενες απογοητεύσεις, που μεγάλωσε σε μια πατρίδα ακούγοντας πολλά ηχηρά συνθήματα, αλληλοκατηγορίες, αναφορές σε προδότες και πατριώτες, στημένες διαχωριστικές γραμμές ανάμεσά μας, με τον τόπο όμως να συνεχίζει να είναι υπό κατοχή.

Δεν είναι η ώρα για αποτίμηση της Ιστορίας. Δεν είναι η στιγμή για κριτική, για αναφορά σε λάθη, σε καλούς και κακούς, σε πατριώτες και σε προδότες. Είμαι απόψε εδώ, πενήντα χρόνια από το μαύρο καλοκαίρι του 1974, για να τονίσω με τον πλέον emphaticό τρόπο ότι ο δρόμος για εμένα, για τη δική μου γενιά, για τη γενιά της εισβολής, μία και μόνον κατεύθυνση έχει, διότι η μη λύση δεν είναι λύση, διότι δεν συμβιβαζόμαστε με τη διχοτόμηση, διότι γνωρίζουμε πολύ καλά ποιος ευνοείται από το πέρασμα του χρόνου και τη στασιμότητα, διότι κύρια έγνοια και προτεραιότητά μου είναι ο τερματισμός της κατοχής, η απελευθέρωση και η επανένωση της πατρίδας μας.

Και, ναι, με την απαιτούμενη πολιτική βούληση και σε πλήρη συντονισμό με την Ελληνική Κυβέρνηση στοχεύουμε σε μια λύση βασισμένη στα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Παρά τις προκλήσεις, τις δυσκολίες, τις απογοητεύσεις, τον άνισο πολλές φορές αγώνα, πραγματικά πιστεύουμε ότι μπορούμε να βρούμε διεξόδους ακόμη και στα πιο ακανθώδη ζητήματα.

Δεν υπάρχει για εμάς άλλη επιλογή από την προσήλωση στον τερματισμό της κατοχής και στην επανένωση της πατρίδας μας. Πρέπει να απαλλαγούμε από την κατοχή και τη διαίρεση, που διαβρώνουν τις δυνάμεις και τις δυνατότητες της Κύπρου για περαιτέρω πρόοδο και ευημερία, που ακυρώνουν το όραμα της ενιαίας, κοινής ευημερούσας πατρίδας, και δεν επιτρέπουν

στη χώρα μας να αξιοποιήσει το σύνολο των δυνατοτήτων της. Και ο μόνος δρόμος, για να τα πετύχουμε, είναι η θωράκιση της διεθνούς υπόστασης της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω της ενίσχυσης όλων των παραγόντων ισχύος του κράτους, της οικονομίας, της κοινωνικής συνοχής και δικαιοσύνης, της στρατιωτικής αποτρεπτικής ισχύος, της ανάδειξης του ρόλου της Κύπρου ως πυλώνα ασφάλειας και σταθερότητας, με πράξεις και όχι με λόγια, στην τόσο σημαντική περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, η σωστή ανάγνωση των διεθνών εξελίξεων, η κατανόηση των γεωστρατηγικών ισορροπιών και ο ουσιαστικός ρόλος και λόγος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο μόνος δρόμος, και είναι αυτός που ακολουθώ με συνέπεια και θα συνεχίσω ακούραστα να το πράττω, είναι ο δρόμος της προόδου, της συνεργασίας και της ειρήνης, ο δρόμος της συνέχισης κάθε προσπάθειας για διάρρηξη του αδιεξόδου και επανέναρξης των συνομιλιών το συντομότερο δυνατόν. Ζητούμενα είναι η απελευθέρωση και μια λύση που θα επανενώνει πραγματικά τη χώρα και τον λαό της μέσα σε συνθήκες δημοκρατίας, ασφάλειας, ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών για όλους τους νόμιμους κατοίκους της, μιας πραγματικής ειρήνης, προόδου και ευημερίας. Παρά τις δυσκολίες, τα προβλήματα, τις απογοητεύσεις, τις προκλήσεις, ακόμη και τις κατά καιρούς απειλές, όπως αυτές που ακούσαμε σήμερα από τον ηγέτη της κατοχικής Τουρκίας, δεν συμβιβάζομαστε με την κατοχή. Με διεκδικητικό ρεαλισμό, αποφασιστικότητα, επιμονή, χωρίς να μεμψιμοιρούμε, χωρίς εσωστρέφεια, χωρίς ηττοπάθεια συνεχίζουμε την προσπάθεια σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη διεθνή πραγματικότητα.

Όραμά μας – αιφόρο, ανθεκτικό και εφικτό – είναι η επίτευξη μιας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης, που θα επανενώνει πραγματικά τον τόπο και τον λαό μας. Μια τέτοια λύση, μια τέτοια επιτυχία θα αποτελέσει κορυφαίο εθνικό επίτευγμα, θα είναι πρώτα και πάνω από όλα το βασικό συστατικό για ένα υγιές και ελπιδοφόρο μέλλον για τα παιδιά μας, σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πατρίδα, χωρίς συρματοπλέγματα, στρατεύματα κατοχής και αναχρονιστικές εγγυήσεις. Ας στοχεύσουμε όλοι μαζί ενωμένοι σε αυτήν την επιτυχία και ας μην αναζητούμε νικητές και ηττημένους. Ενώσω υπάρχει κατοχή, ενώσω δεν υπάρχει λύση, είμαστε όλοι ηττημένοι, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι.

Δυνατά και ενωμένα, λοιπόν, πρέπει να στεκόμαστε όλοι σε αυτήν την αλήθεια και να την προβάλλουμε με τρόπο σαφή: προτεραιότητά μας είναι η λύση, η επανένωση, η ασφάλεια, η ευημερία όλων των Κυπρίων και διαμενό-

ντων νομίμως στο νησί μας, και για όλα αυτά πρέπει μαζί, με σοβαρότητα να συνεχίσουμε τις προσπάθειες. Οτιδήποτε άλλο, πλην της επανένωσης, δεν διασφαλίζει τα συμφέροντα και το ειρηνικό μέλλον του Κυπριακού Ελληνισμού. Δεν χωράνε εκπώσεις σε αυτήν την αλήθεια.

Σε αυτήν την προσπάθεια ένα αρραγές εσωτερικό μέτωπο είναι εκ των ων ουκ άνευ. Ειδικότερα στην παρούσα κομβικής σημασίας συγκυρία, μισό αιώνα μετά την τουρκική εισβολή, γνωρίζουμε πολύ καλά και έχουμε βιώσει τις ολέθριες συνέπειες του εσωτερικού διχασμού, των άγονων αντιπαραθέσεων για εξυπηρέτηση σε κάποιες περιπτώσεις, δυστυχώς, άλλων σκοπιμοτήτων. Κανείς και τίποτα δεν είναι υπεράνω της πατρίδας και της ανάγκης διασφάλισης συνθηκών ασφάλειας και ευημερίας για εμάς και τα παιδιά μας.

Κύριε Πρωθυπουργέ της Ελλάδος, αγαπητέ μου Κυριάκο, η ιστορική παρουσία εσάς και της συζύγου σας στη σημερινή επετειακή εκδήλωση, η πρώτη Έλληνα Πρωθυπουργού στην κορυφαία εκδήλωση καταδίκης της τουρκικής εισβολής του 1974, εξόχως τιμητική για την πατρίδα μας, τον θεσμό που εκπροσωπώ και τον κυπριακό λαό, αποδεικνύει προσωπικές ευαισθησίες, δείχνει πολιτικές, εθνικές προτεραιότητες, εμπεριέχει όχι απλώς συμβολισμούς, αλλά ουσιαστικά μηνύματα που προσλαμβάνω με ιδιαίτερη εκτίμηση και που μας δίνουν δύναμη και ενθάρρυνση. Ειλικρινά σας ευχαριστώ, όχι μόνο για την παρουσία σας, αλλά και για την ουσιαστική και αποδοτική μεταξύ μας συνεργασία, που τη χαρακτηρίζει, ενδεχομένως για πρώτη φορά σε τέτοιο βαθμό, απόλυτη ειλικρίνεια, ρεαλισμός και αλληλοσεβασμός. Είμαι σίγουρος ότι το εισπράττετε και εσείς πως αυτά τα συναισθήματα εκφράζουν το σύνολο του Κυπριακού Ελληνισμού, που σας υποδέχεται με μεγάλη συγκίνηση.

Και θέλω σήμερα, φίλε Κυριάκο, να αποτίσω ενώπιόν σου και όλων των Ελλήνων αξιωματούχων που παρίστανται φόρο τιμής στους Ελλαδίτες αδελφούς μας, που έπεσαν μαχόμενοι με ανδρεία και αυταπάρνηση για προάσπιση της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, αφήνοντας την τελευταία τους πνοή εδώ, στην ακριτική Κύπρο. Εκφράζω την ευγνωμοσύνη της Πολιτείας και σύμπαντος του Κυπριακού Ελληνισμού για τη θυσία και την προσφορά τους, καθώς επίσης σε όλους τους Ελλαδίτες, οι οποίοι αγωνίστηκαν για την απόκρουση της ιταμής τουρκικής εισβολής.

Θέλω, ταυτόχρονα, κύριε Πρωθυπουργέ, να εκφράσω τη γνήσια ευγνωμοσύνη του Κυπριακού Ελληνισμού για την έμπρακτη και σταθερή συμπαράσταση και στήριξη, που η Ελλάδα και ο αδελφός ελληνικός λαός προσφέρουν

κατά τα 50 αυτά χρόνια στον αγώνα του για επιβίωση, ανάπτυξη και δικαίωση. Η συμπαράσταση και η στήριξη αυτή αποτελούν το ισχυρότερο και συμπαγέστερο θεμέλιο του αγώνα που διεξάγουμε. Γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά ότι μια ισχυρή Ελλάδα είναι ένας ισχυρός σύμμαχος της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι ένας πόλος σταθερότητας και ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Υπό το βάρος της καταστροφής του 1974, της μεγαλύτερης τραγωδίας του Ελληνισμού μετά το 1922, η μικρή και καθημαγμένη Κύπρος, με τη στήριξη της Ελλάδος, αποδέχθηκε τη λύση της διζωνικής κοινοτικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, τις αρχές και τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το κοινοτικό κεκτημένο. Επρόκειτο για έναν ιστορικό συμβιβασμό, που μέχρι σήμερα ορίζει την πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ελλάδος, αλλά και της διεθνούς κοινότητας στο σύνολό της για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Στα 50 χρόνια από το 1974, η Τουρκία και η εκάστοτε ελεγχόμενη και καθοδηγούμενη από την Άγκυρα ηγεσία των Τουρκοκυπρίων δεν επέδειξαν, δυστυχώς, την απαιτούμενη βούληση, την ετοιμότητα για έναν έντιμο συμβιβασμό, που θα οδηγούσαν στην επίτευξη της πολυπόθητης λύσης. Αντιθέτως, επέμειναν σταθερά και αδιάλλακτα σε λογικές άμεσης ή έμμεσης αναγνώρισης των τετελεσμένων της εισβολής και της συνεχιζόμενης κατοχής, με πιο πρόσφατη τη θέση για κυριαρχική ισότητα και τη λύση των δύο κρατών. Επαναλαμβάνω και σήμερα εμφαντικά ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά παραμένει προσηλωμένη στη συμφωνημένη στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών μορφή λύσης και είναι πανέτοιμη να εμπλακεί σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις για την επίτευξη μιας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης.

Πραγματικά, πιστεύω ότι στο πλαίσιο των συνομιλιών, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, μπορούμε να πετύχουμε την πολυπόθητη επανένωση. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα συνεχίσει να είναι και μετά από μια ενδεχόμενη λύση, και η [Ευρωπαϊκή] Ένωση έχει τα εργαλεία, έχει τις απαντήσεις, σε όλα τα δύσκολα θέματα των διαπραγματεύσεων. Την ίδια στιγμή, όμως, επιθυμώ να ξεκαθαρίσω προς πάσα κατεύθυνση ότι υπάρχουν όρια στις υποχωρήσεις και στον συμβιβασμό που μπορούμε να αποδεχθούμε. Όπως προανέφερα, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κανείς δεν πρέπει να αναμένει ότι θα συμπράξουμε σε μια ψευδεπίγραφη και θνησιγενή διευθέτηση που θα ισοδυναμεί με δύο κράτη ή δεν θα μπορεί να λειτουργήσει ή δεν θα επιτρέπει στο σύνολο των πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας να απολαμβάνουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Τη γεωγραφία ούτε την ορίζουμε, ούτε μπορούμε να την αλλάξουμε. Ούτε και τους παράγοντες ισχύος των τρίτων. Μπορούμε όμως και οφείλουμε να συνεχίσουμε να προσπαθούμε, αξιοποιώντας και ενισχύοντας τα εργαλεία που διαθέτουμε, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση των συνθηκών, μέσα από τις οποίες η Κύπρος θα γίνει στην ολότητά της, επανενωμένη, τόπος σταθερότητας, ασφάλειας, ευημερίας και πραγματικής ειρήνης.

Το 1953 ο Γιώργος Σεφέρης έγραφε προφητικά στο εμβληματικό ποίημά του «Σαλαμίνα της Κύπρος», ωσάν να απαντούσε στις προθέσεις των ηγετών της Τουρκίας:

«Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό δράμι.

Και τούτα τα κορμιά
πλασμένα από ένα χώμα που δεν ξέρουν,
έχουν ψυχές.
Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
δε θα μπορέσουν· μόνο θα τις ξεκάμουν

αν ξεγίνονται οι ψυχές.
Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι,
δε χρειάζεται μακρύ καιρό

το κακό για να σηκώσει το κεφάλι,
κι ο άρρωστος νους που αδειάζει
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να γεμίσει με την τρέλα,
νήσός τις ἔστι...».

Οι ψυχές, όμως, δεν ξεγίνονται. Όπως δεν ξεγίνεται η Ιστορία, ο πολιτισμός, η ταυτότητα αυτού του πολύπαθου τόπου, της Κύπρου, που θα ευλογηθεί και θα δει καλύτερες ημέρες, όπως αξίζει στη χώρα ολόκληρη και στους νόμιμους κατοίκους της.

Σας ευχαριστώ όλες και όλους για την παρουσία σας σήμερα στο Προε-

δρικό Μέγαρο, σε αυτήν την επετειακή εκδήλωση, που ενισχύει τα μηνύματα καρτερίας, αγωνιστικότητας, ελπίδας με μοναδικό στόχο την επίλυση του Κυπριακού, την επανένωση της πατρίδας μας. Η παρουσία σας, κύριε Πρωθυπουργέ, φίλε Κυριάκο, πέραν των όσων έχω προαναφέρει, ενισχύει και ένα αίσθημα που κουβαλώ έντονα από τα εφηβικά μου χρόνια:

Η Κύπρος δεν κείται μακράν όσο είναι στις καρδιές των Ελλαδιτών αδελφών μας.

**ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ
ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΚΑΤΑΔΙΚΗ
ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

Είμαι, σήμερα εδώ, βαθιά συγκινημένος, εκπροσωπώντας κάθε Ελληνίδα και κάθε Έλληνα απανταχού της γης.

Για να επαναλάβω ενώπιόν, σας δύο λέξεις, που έχουν σφραγίσει τις ζωές μας, «ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ», αλλά και να προσθέσω σε αυτές τρεις ακόμη, «ΕΝΩ-ΝΟΜΑΣΤΕ, ΕΠΙΜΕΝΟΥΜΕ, ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ» με σχέδιο και συνεργασία μέχρι την τελική δικαίωση.

Κυρίως, όμως, με ακλόνητη πίστη μέσα μας, γιατί είναι περίεργο πράγμα η καρδιά, όπως μας δίδαξε ο ποιητής Κώστας Μόντης, όσο την σπαταλάς τόσο περισσότερη έχεις.

Έχοντας όπλο αυτήν την περήφανη καρδιά και με οδηγό την ωριμότητα του χρόνου, συναντάμε τα 50 χρόνια εισβολής και κατοχής σε μια συγκυρία, η οποία μας καλεί να μετρήσουμε τα βήματα που κάναμε μπροστά, ζυγίζοντας, ωστόσο, τις στιγμές που μας κράτησαν πίσω, ώστε τα διδάγματα του χθες να γίνουν προστάγματα του σήμερα.

Σε μια μέρα, όχι μόνο οδύνης για αυτούς που χάθηκαν και τιμής για αυτούς που έπεσαν, αλλά σε μια αφετηρία νέας ορμής για τις εθνικές μας διεκδικήσεις. Γυρίζουμε με περίσκεψη αλλά και με το βάρος του εθνικού αναστοχασμού σε εκείνες τις στιγμές που τόσο ακριβά πλήρωσαν η Ελλάδα και η Κύπρος, η Κύπρος και η Ελλάδα. Τους επίορκους πραξικοπηματίες της Χούντας, που άνοιξαν τον δρόμο για το μεγάλο δράμα. Ταυτόχρονα κοιτάμε μπροστά, αντλώντας δυνάμεις από την οδυνηρή εμπειρία που μεσολάβησε, ώστε τα

λάθη να μην επαναλαμβάνονται. Και οι σκοτεινές ώρες να μην σκεπάζουν τις κατακτήσεις που ακολούθησαν. Να μην ξεχνάμε ότι στον μισό αιώνα που πέρασε, αυτό το νησί στην άκρη της Μεσογείου έγινε μια σύγχρονη Δημοκρατία, στάθηκε όρθιο απέναντι στις ολέθριες συνέπειες του Αττίλα. Έχοντας στο πλευρό της την Αθήνα, η Λευκωσία διατήρησε ζωντανό, εδώ και σχεδόν τρεις γενιές, το αίτημα τής επανένωσης της χώρας.

Στο μεταξύ, η Κύπρος με τη βοήθεια της Ελλάδας έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής οικογένειας με την οικονομία της να αναπτύσσεται συνεχώς, ξεπερνώντας πολλαπλές κρίσεις, βελτιώνοντας την καθημερινότητα της κοινωνίας της. Η πληγή, ωστόσο, εξακολουθεί να αιμορραγεί. Ο βορράς του τόπου μένει αιχμάλωτος της κατοχής. Η γη της Αφροδίτης παραμένει διχοτομημένη. Υπάρχουν ακόμη αγνοούμενοι και πρόσφυγες, ενώ εδώ κοντά συνεχίζει να προκαλεί το μόνο τείχος του καιρού μας, το οποίο διχοτομεί μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Πρόκειται για μια φωτογραφία ενοχής αυτών που το προκάλεσαν. Ταυτόχρονα, όμως, και μια απόδειξη ανοχής όσων επιτρέπουν να διατηρείται ακόμα. Είναι μια ανοχή που δεν πρέπει να καταλήξει σε λήθη.

Απέναντι σε όλα αυτά η θέση μας είναι σαφής. Δεν αποδεχόμαστε τετελεσμένα. Και η επιδίωξή μας παραμένει μία: Κυπριακή Δημοκρατία με μία κυριαρχία, μία διεθνή προσωπικότητα και μία ιθαγένεια, σε μια διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, σε ένα ενιαίο κράτος, όπου όλοι οι πολίτες θα είναι και Κύπριοι και Ευρωπαίοι, χωρίς ξένο στρατό κατοχής, χωρίς αναχρονιστικές εγγυήσεις, όπως ακριβώς το προβλέπουν τα ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), αλλά και ο σεβασμός στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Στην προοπτική αυτή οι δύο εθνικοί πόλοι είμαστε πιο ενωμένοι όσο ποτέ. Κάτι που πρέπει να το παραδεχθούμε, δεν υπήρξε ανέκαθεν σταθερό δεδομένο στον κοινό αγώνα. Τώρα, όμως, η εμπειρία μας χαλύβδωσε τη συνεργασία.

Αθήνα και Λευκωσία απορρίπτουμε το χρεοκοπημένο δόγμα ότι η ακινησία παράγει κίνηση. Ούτε, βέβαια, συμβιβαζόμαστε με τη μοιρολατρική διαπίστωση πως κάθε νέος χρόνος θα είναι ίδιος ή χειρότερος από τον προηγούμενο. Και είμαι σίγουρος ότι τα λόγια αυτά εκφράζουν απόλυτα και τον καλό μου φίλο, Νίκο.

Θεωρούμε ότι η ελληνοτουρκική προσέγγιση βοηθά και στην πρόοδο του Κυπριακού. Την ίδια ώρα όμως, στο πλαίσιο του διαλόγου, αναδεικνύουμε συστηματικά το εθνικό μας θέμα. Και είμαι ειλικρινής και προς την Άγκυρα, αλλά και προς κάθε κατεύθυνση. Το γεγονός ότι συζητάμε δεν σημαίνει ότι

συμφωνούμε και πολύ περισσότερο ότι υποχωρούμε. Το αντίθετο, θα έλεγα. Η Ελλάδα πλέον συνομιλεί με όλους, ως ένα κράτος ισχυρό σε όλα τα πεδία, οικονομικά, πολιτικά, στρατιωτικά, διπλωματικά. Δεν υπάρχει συνεπώς άλλος δρόμος από αυτόν, τον οποίο συμερίζεται και ο Γενικός Γραμματέας (ΓΓ) του ΟΗΕ, όπως διαπίστωσα και στην τελευταία μας συνάντηση πριν από λίγες μέρες. Ο δρόμος δηλαδή της επανεκκίνησης των συνομιλιών με βάση τις προτάσεις που θα καταθέσει η ειδική απεσταλμένη κα Holguín.

Άλλωστε, μόνο όποιος δεν έχει δίκιο, μόνο όποιος δεν έχει επιχειρήματα αποφεύγει τον διάλογο, όταν μάλιστα προχωρεί και σε προκλήσεις, τότε επιβαρύνει ακόμη περισσότερο το κλίμα. Αναφέρομαι, ασφαλώς, σε μια κατεύθυνση, από την οποία δεν μπορεί να απουσιάζει και η Ευρώπη, γιατί η Κύπρος αποτελεί πλέον κομμάτι της, αποτελεί το φυσικό της ανατολικό σύνορο. Έτσι κάθε απειλή εναντίον της γίνεται ταυτόχρονα κίνδυνος για την ήπειρό μας, αλλά και για όλο τον δυτικό κόσμο. Δεν είναι τυχαίο, μάλιστα, ότι προ ημερών η επανεκλεγείσα πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κα Roberta Metsola τάχθηκε ρητά υπέρ της ενιαίας και ελεύθερης Κύπρου, το ίδιο έπραξε σήμερα με δήλωσή της η επανεκλεγείσα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κα Ursula von der Leyen.

Πριν από 50 χρόνια τα όμορφα νερά της Κερύνειας βεβηλωθήκαν και τον γαλάζιο ουρανό της Μεγαλονήσου σκέπασαν τα γκριζα αεροπλάνα των εισβολέων. Έτσι το χρυσοπράσινο φύλλο της Μεσογείου πατήθηκε. Με βαρύ τίμημα, με χιλιάδες νεκρούς και αγνοούμενους. Με εκατοντάδες χιλιάδες Ελληνοκύπριους εκτοπισμένους από τον ίδιο τους τον τόπο. Με τη Λευκωσία ακρωτηριασμένη, με τη φυλακισμένη Αμμόχωστο να ανασαίνει ακόμη βαριά, δίπλα στα ερείπιά της. Ένα εθνικό τραύμα που πονά και θα πονά. Όμως, δεν είμαστε εδώ σήμερα μόνο για να θρηνησουμε και για να τιμήσουμε.

Είμαστε εδώ για να αγωνιστούμε και να δικαιωθούμε. Να μετατρέψουμε τον θυμό και τη θλίψη μας σε ρεαλιστική ενέργεια, προβάλλοντας το Κυπριακό, ως μια εκκρεμότητα που προσβάλλει τη διεθνή νομιμότητα, ως ένα απαράδεκτο παράδειγμα εισβολής και κατοχής. Κάτι που, δυστυχώς, και στις μέρες μας βρίσκει αυταρχικούς μιμητές, όπως συμβαίνει σήμερα στην Ουκρανία. Όμως, στην εφαρμογή του διεθνούς δικαίου δεν επιτρέπονται δύο μέτρα και δύο σταθμά. Γι' αυτό, κι ενώ δεν τρέφω ψευδαισθήσεις, θεωρώ ότι καμία μάχη δεν χάνεται, αν πρώτα δεν δοθεί. Έχω εμπιστοσύνη και στο δίκαιο, αλλά κυρίως έχω αυτοπεποίθηση στις θέσεις μας, γιατί υπάρχει πάντοτε ελπίδα όσο τα τετελεσμένα στο έδαφος δεν γίνονται τετελεσμένα στην καρδιά του Ελ-

ληνισμού. Ούτε όμως και της διεθνούς κοινότητας, η οποία όπως βλέπουμε εξακολουθεί και αντιδρά και να μην αναγνωρίζει το τεχνητό κατασκεύασμα στο κατεχόμενο τμήμα του νησιού.

Αργά ή γρήγορα η Τουρκία οφείλει να αντιληφθεί πως οι φιλοδοξίες της δεν μπορούν να ταυτίζονται με μαύρες επετείους, με εμπρηστικές δηλώσεις που παρουσιάζουν την πολύ σημαντική, κ. Πρόεδρε, συμβολή της Κύπρου στην ανθρωπιστική βοήθεια προς τη Γάζα, ως δήθεν κίνδυνο για την ασφάλειά της, με ψηφίσματα, τα οποία καλούν σε διχασμό. Και βεβαίως, δεν μπορούμε να αγνοούμε το γενικό αίτημα για δικαιοδικές συνομιλίες στον δρόμο της επίλυσης του Κυπριακού.

Χωρίς, λοιπόν, να λείπει το συναίσθημα, πώς θα μπορούσε άλλωστε σε μια μέρα όπως η σημερινή, Αθήνα και Λευκωσία οφείλουμε να δούμε με πραγματισμό την κατάσταση σήμερα. Τα δύο κράτη μας ανήκουν στο δυτικό κόσμο. Συμβαδίζουν με πυξίδα τις αξίες του. Γνωρίζουμε τις δυσκολίες που συναντά συχνά το εθνικό μέτωπο. Κάθε λύση, άλλωστε, το ξέρουμε, προϋποθέτει γενναίες και τολμηρές αποφάσεις. Γι' αυτό και ποτέ δεν πρέπει να ξεχωρίζουμε όσους μάχονται και διεκδικούν σε λιγότερο ή περισσότερο πατριώτες. Είναι όλοι, είμαστε όλοι, πιστεύω, στην ίδια έπαλξη και για τον ίδιο σκοπό.

Ελλάδα και Κύπρος συνεχίζουμε έτσι την κοινή μας προσπάθεια, έχοντας όχημα τους αδελφικούς δεσμούς μας, Την παρουσία μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), αλλά και στα διεθνή φόρα. Και προπαντός, με τον διαρκή συντονισμό των ενεργειών μας, πάντοτε με εσάς, φίλε Πρόεδρε, να έχετε τον πρώτο λόγο, αλλά με την Ελλάδα να στέκεται σταθερά και ενεργά στο πλευρό σας. Σε έναν ρόλο, που δεν είναι μόνο δική μου επιλογή, είναι επιλογή του έθνους, είναι τελικά επιλογή της ίδιας της Ιστορίας.

Με αυτές τις λίγες σκέψεις επιτρέψτε μου να κλείσω τον χαιρετισμό μου στη σημερινή μας σύναξη, όχι με ένα ακόμα σύνθημα, αλλά με μια δέσμευση ότι ο Ελληνισμός δεν θα πάψει να αγωνίζεται μέχρι να επανέλθει η Κύπρος. Μέχρι να επουλωθούν οι πληγές και να γυρίσει η σταθερότητα και η ειρήνη στη Μεγαλόνησο, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

Γιατί μπορεί η μνήμη όπου και να την αγγίξει πονεί, όπως έγραφε ο Σεφέρης· όμως και εκείνος ήταν βέβαιος, όπως όλοι μας:

ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΑΚΟΜΑ.

**ΠΡΩΤΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΟΡΑΤΟΡΙΟΥ
«ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΘΑ ΗΧΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ»,
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΤΟΥ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΗΕΡΑ**

**ΚΗΠΟΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΟΣ ΤΟΚΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ, 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024**

**ΔΡ ΣΩΤΗΡΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ,
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ΄**

Τη Δευτέρα, 22 Ιουλίου 1974, η Κερύνεια βρισκόταν ήδη στα χέρια των Τούρκων. Πέραν της Κερύνειας, στοχευμένους αιματηρούς βομβαρδισμούς είχαν υποστεί η Λευκωσία, η Αμμόχωστος και η Μόρφου. Η Κύπρος μετρούσε ήδη δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες και εκατοντάδες νεκρούς. Στις 4:00 το απόγευμα η κήρυξη εκεχειρίας (την οποία, όμως, οι Τούρκοι έμελλε να παραβιάσουν επανειλημμένα) ολοκλήρωσε τυπικά την πρώτη φάση της Τουρκικής Εισβολής, την οποία ακολούθησε, στις 15 Αυγούστου, η δεύτερη.

Ακριβώς, μισό αιώνα αργότερα, τη Δευτέρα, 22 Ιουλίου 2024, έλαβε χώρα, στο Κηποθέατρο Λεμεσού, η παγκόσμια πρεμιέρα του ορατορίου του διεθνούς φήμης Κύπριου μουσικοσυνθέτη κ. Μάριου Ιωάννου Ηλία, που τιτλοφορείται:

«ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΘΑ ΗΧΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ»

Το έργο, στο οποίο τα Πάθη της Κύπρου παραλληλίζονται με τον συνεχιζόμενο Γολγοθά της Κύπρου και η Ανάσταση του Θεανθρώπου συναντά τον στόχο της απελευθέρωσης, ετοιμάστηκε με πρωτοβουλία του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου.

Η πρώτη εκτέλεση αποτέλεσε μέρος της Επίσημης Τελετής Έναρξης του 102ου Παγκοσμίου Συνεδρίου της ΑΗΕΡΑ (American Hellenic Educational Progressive Association). Η επιλογή της Κύπρου, για πρώτη φορά, ως τόπου διεξαγωγής του ετήσιου Συνεδρίου της οργάνωσης συνδέεται, βεβαίως, με τη θλιβερή 50ή επέτειο της Τουρκικής Εισβολής και ανέδειξε, για άλλη μια φορά, τον πόθο και τη θέληση του απόδημου Ελληνισμού για αγώνα μέχρι την απελευθέρωση.

Παρόντες ήταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος, άλλοι πολιτικοί, εκκλησιαστικοί, πολιτειακοί και διοικητικοί αξιωματούχοι, αξιωματικοί και υπαξιωματικοί της Εθνικής Φρουράς, της ΕΛΔΥΚ και της Αστυνομίας, πολυάριθμα μέλη της ΑΗΕΡΑ και πλήθος κόσμος.

Λαμβάνοντας πρώτος τον λόγο, ο Ύπατος Πρόεδρος της ΑΗΕΡΑ κ. Σάββας Τσίβικος προέβαλε τη διοργάνωση του Συνεδρίου στην Κύπρο ως εκπλήρωση εθνικής οφειλής των αποδήμων, πολλοί, μάλιστα, από τους οποίους βίωσαν τις μαύρες ημέρες του καλοκαιριού του 1974. *«Βρισκόμαστε, εδώ, για να διαλαλήσουμε μαζί σας ότι δεν ξεχνάμε, ότι συνεχίζουμε τον αγώνα, όσα χρόνια κι αν περάσουν. [...] Θελήσαμε να ενώσουμε τις φωνές μας με τις δικές σας φωνές, τις δικές μας προσπάθειες με τις δικές σας προσπάθειες, να συνεχίσουμε όλοι μαζί τον αγώνα για πραγματική απελευθέρωση»*, τόνισε. Ακολούθως, ο κ. Τσίβικος προέβαλε ως χρέος όλων των Ελλήνων την προσήλωση στον αγώνα για απελευθέρωση και διαφύλαξη της Κυπριακής Δημοκρατίας σαν *«κόρης οφθαλμού»*. Διότι, όπως ο ίδιος εξήγησε, στην Κύπρο *«δοκιμάζονται τα όρια του Ελληνισμού»*. *«Είμαστε εδώ για να σας πούμε ότι εμείς οι Έλληνες της Διασποράς δεν ξεχνάμε ούτε είμαστε έτοιμοι ούτε να προσκυνήσουμε ούτε να γονατίσουμε ούτε να συνθηκολογήσουμε ούτε να αυτοκτονήσουμε για όποια μορφή λύση για χάρη της λύσης»*, κατέληξε.

Ακολούθως, τον λόγο έλαβε ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος, δηλώνοντας την ενεργό παρουσία και της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής στον αγώνα των Κυπρίων για δικαίωση. *«Αδελφοί μου Κύπριοι*

[...] είμαστε μαζί σας, σας αγαπούμε και σας νιώθουμε. Ήρθαμε εδώ για να βροντοφωνάξουμε και η φωνή μας να ακουστεί σε όλο τον κόσμο, ότι 50 χρόνια για την εύρεση μιας δίκαιης λύσης για την επανένωση του μαρτυρικού νησιού είναι ανεπίτρεπτα πολλά», τόνισε. Επιπλέον, ο Σεβασμιώτατος ανακοίνωσε τις μελλοντικές ενέργειές του για την προώθηση της γνώσης της Ιστορίας της Κύπρου στην Αμερική καθώς και τη εν εξελίξει δημιουργία του «Σπιτιού της Κύπρου» στην Astoria.

Στη συνέχεια, ο Ύπατος Πρόεδρος της ΑΗΕΡΑ προέβη στην απονομή του «ΑΗΕΡΑ 2024 Archbishop Iakovos Award» στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Γεώργιο, τον οποίον και χαρακτήρισε συνεχιστή των πολυαίωνων αγώνων της Εκκλησίας για διάσωση τόσο της πίστης όσο και της γλώσσας των Ελλήνων Κυπρίων.

Ανεβαίνοντας στο βήμα, ο Μακαριώτατος καταρχάς ευχαρίστησε τους αποδήμους για τη γνήσια αγάπη τους για την Κύπρο και τον αδιάλειπτο αγώνα τους για ενημέρωση των ξένων αναφορικά με τις πραγματικές διαστάσεις του εθνικού μας προβλήματος. «Η γενιά μας έχει το θλιβερό, αλλά τιμητικό προνόμιο να αγωνιστεί για να εξασφαλίσει τη συνέχεια του Ελληνισμού στην Κύπρο, όπως την παρέλαβε διαδοχικά από 100 και πλέον γενιές Ελλήνων προγόνων μας», τόνισε ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου, προβάλλοντας το κοινό καθήκον των όπου γης Ελλήνων. «Νωχέλεια ή απροθυμία στην επιτέλεση του καθήκοντος ή δελεασμός από οποιαδήποτε θέληγτρα, θα οδηγήσει τελικά στον εκτουρκισμό της Κύπρου», προειδοποίησε. Συνεπώς, για την αποτροπή των καταστροφικών σχεδίων της Τουρκίας απαιτείται η προβολή, από κάθε βήμα και με κάθε μέσο, του προβλήματος της Κύπρου ως προβλήματος εισβολής και κατοχής και της απελευθέρωσης ως της μόνης λύσης.

Τελευταίος ομιλητής, ο Εξοχώτατος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης αναφέρθηκε στις προσπάθειες της Κυβέρνησης για «την επίλυση του Κυπριακού, την απελευθέρωση και την επανένωση, σε ένα κράτος, το οποίο θα μπορεί να λειτουργεί, να λαμβάνει αποφάσεις» και να διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στη Μέση Ανατολή. Ιδιαίτερη μνεία έγινε στις ενέργειες για την ανάδειξη του γεωστρατηγικού ρόλου της Κύπρου καθώς και την ενίσχυση της στρατηγικής συνεργασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Το πέρας των χαιρετισμών ακολούθησε η παρουσίαση του μεγαλειώδους ωριαίου ορατορίου «ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΘΑ ΗΧΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ». Το έργο αποτελείται από επτά μέρη, των οποίων οι τίτλοι συνάδουν με τα πάθη της

Μεγάλης Εβδομάδος: 1) «Ύμνος και Θρήνος για την Κύπρο», 2) «Μιαιφονία (Κραυγή κι' οιωγή η πατρίδα μου) – Η Προδοσία», 3) «Στέφανον εξ ακανθών – Η Σταύρωση», 4) «Πλένοντας με κρασί και δάκρυα τα οστά – Η Ταφή», 5) «Μικρή Πολιτεία (Ποιος θα σαλπίζει τη σάλπιγγα του χρέους;)», 6) «Μήνυμα (Να πολεμάς, πάντα για φως, για το καλό του Ανθρώπου)» και 7) «Οι καμπάνες θα ηχήσουν και πάλι – Η Ανάσταση».

Έργο μνήμης και τιμής για τη Μεγαλόνησο, το έργο του κ. Μάριου Ιωάννου Ηλία, συνδυάζει τα εθνικά πάθη, τους πόθους και τους στόχους με τις πανανθρώπινες αξίες της αγωνιστικότητας, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ειρήνης.

Στην προεμιέρα, τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου, με τη συμμετοχή μελών της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων Κύπρου, διηύθυνε ο μαέστρος κ. Πέτρος Στυλιανού. Συμμετείχαν η σοπράνο κ. Μυρσίνη Μαργαρίτη, ο λαϊκός τραγουδιστής κ. Γιάννης Διονυσίου, ως αφηγητές ο κ. Βαρνάβας Κυριαζής και ο κ. Ανδρέας Κουκίδης, η νεανική σοπράνο κ. Αγγελική Κυριάκου, ο βαρύτονος ψάλτης κ. Κώστας Τσουράκης του Αρχιεπισκοπικού Καθεδρικού Ναού της Νέας Υόρκης και ο π. Δημήτριος Δημοσθένους, πρωτοπρεσβύτερος του Καθεδρικού Ναού Αποστόλου Βαρνάβα (Λευκωσία).

Στην εκτέλεση έλαβαν, επίσης, μέρος η Χορωδία «Άρης» Λεμεσού υπό τη διεύθυνση του Σόλωνα Κλαδά και Βυζαντινή Χορωδία αποτελούμενη από ψάλτες του Χορού Ιεροσαλτών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου «Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός», του Βυζαντινού Χορού της Ιεράς Μονής Κύκκου, καθώς και της Βυζαντινής Χορωδίας της Μητροπόλεως Τριμυθούντος «Άγιος Σπυρίδων». Ακόμα, τμήμα αγήματος της Εθνικής Φρουράς έριξε αβολίδοτα πυρά.

Το μεγαλειώδες καλλιτεχνικό εγχείρημα καθήλωσε το κοινό, το οποίο παρακολουθούσε συγκινημένο, και στο τέλος αντάμειψε τους συντελεστές με ένα παρατεταμένο θερμό χειροκρότημα. Μάλιστα, η ΑΗΕΡΑ απένειμε στον κ. Ηλία το «2024 Order of AHEPA Meritorious Service Award». Επίσης, ο κ. Τσίβικος ευχαρίστησε εγκάρδια τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Γεώργιο για την πρωτοβουλία της ανάθεσης και το εξαιρετικό αποτέλεσμα.

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι οι πατριωτικές αυτές πρωτοβουλίες της Εκκλησίας μας για την πνευματική και εθνική καλλιέργεια του λαού μας θα φέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ 50^{ης} ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΚΥΠΕ

Οι συνεχιζόμενες προσπάθειες και η αφοσίωση των αποδήμων στην υπόθεση της επίλυσης του Κυπριακού, με φόντο την 50η επέτειο από την τουρκική εισβολή και συνεχιζόμενη κατοχή του νησιού, η ενεργοποίηση των νέων της διασποράς, καθώς και ο κοινός βηματισμός Λευκωσίας και Αθήνας, ήταν στο επίκεντρο των αναφορών των ομιλητών κατά την εναρκτήρια τελετή του Παγκοσμίου Συνεδρίου Κυπρίων Διασποράς, στη Λευκωσία.

Τις εργασίες του συνεδρίου κήρυξε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης, ενώ μίλησαν επίσης ο Υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κόμπος, οι επικεφαλής της ΠΟΜΑΚ, ΠΣΕΚΑ και ΝΕΠΟΜΑΚ, Ανδρέας Παπαευριπίδης, Φίλιπ Κρίστοφερ και Χρίστος Τούτον, αντίστοιχα, ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Γιώργος Κώτσηρας, η Πρόεδρος της Βουλής

Αννίτα Δημητρίου και ο Αρχιεπίσκοπος Γεώργιος.

Στο καλωσόρισμά του ο Υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κόμπος επεσήμανε πως η εκτίμηση της κυπριακής πολιτείας προς όλους τους απόδημους είναι δεδομένη αλλά και πως η έκφραση της επιβάλλεται, τονίζοντας πως η αφοσίωση και η αγάπη των αποδήμων για την Κύπρο μετουσιώνεται σε πράξη ανιδιοτελούς συνεισφοράς καθοδηγούμενη από τη δέσμευση τους για διασφάλιση των συμφερόντων της Κύπρου.

Ο Υπουργός Εξωτερικών σημείωσε πως μετά την πρόσφατη επανένταξη της Υπηρεσίας Κυπρίων Αποδήμων και Επαναπατρισθέντων στις δομές του Υπουργείου Εξωτερικών, η προσοχή έχει στραφεί στη δημιουργία ενός ανανεωμένου πλαισίου συνεργασίας. Στόχος του Υπουργείου, όπως εξήγησε, «είναι ενίσχυση των δεσμών, η βελτιστοποίηση της συνεργασίας και η αναμόρφωση του τρόπου λειτουργίας και επικοινωνίας».

«Το Κέντρο, η Λευκωσία, οι διπλωματικές μας αποστολές, τα οργανωμένα σύνολα της διασποράς μας σε μια κοινή γραμμή με ενιαίο μήνυμα και με ένταση της απήχησης του» ανέφερε, υποδεικνύοντας πως ακριβώς αυτό είναι που έχει τεθεί ως αντικειμενικός σκοπός.

Και πρόσθεσε πως η συνδρομή της Πολιτείας στην Ομογένεια κι η υποβοήθηση της δράσης της αποτελούν το σημείο αναφοράς, εξηγώντας πως βασικό βήμα είναι η ενεργοποίηση των νέων της διασποράς. «Με σύγχρονους τρόπους επικοινωνίας, με ανανεωμένη μεθοδολογία μηνύματος, με το βλέμμα στο μέλλον καθοδηγούμενοι από την ιστορία μας» είπε, υποδεικνύοντας πως οι νέοι αποζητούν τη διατήρηση της σύνδεσης με τις ρίζες τους και παράλληλα οικοδομούν την ενσωμάτωση τους στις χώρες, όπου γεννήθηκαν και διαβιούν.

Στο καλωσόρισμα του ο Κωνσταντίνος Κόμπος αναφέρθηκε ακόμη στο περίγραμμα του πλάνου που έχει διαμορφωθεί, το οποίο, όπως εξήγησε, θα μπει σε διαβούλευση τις επόμενες ημέρες μαζί με τους απόδημους, έτσι ώστε να οριστικοποιηθεί με έτος έναρξης του 2025.

Ευχαρίστησε τέλος όλους τους συμμετέχοντες στο Συνέδριο για την πολύτιμη βοήθεια την οποία παρέχουν στον τόπο μας απ' όπου κι αν βρίσκονται μέσα σε δύσκολες και αντίξοες, όπως είπε, συνθήκες, «βοήθεια η οποία ειδικά τη φετινή χρονιά με τα 50χρονα της μαύρης επετείου της εισβολής θυμίζει σε όλους ότι η δύναμη την οποία αντλούμε ως Πολιτεία σε μεγάλο βαθμό στηριζόταν όλα αυτά τα χρόνια από εσάς και για τούτο σας είμαστε παντοτινά ευγνώμονες».

Ο Πρόεδρος της ΠΟΜΑΚ Ανδρέας Παπαευριπίδης στον χαιρετισμό του σημείωσε ότι η φετινή παρουσία στην πατρίδα, 10 μέρες από την 50η μαύρη επέτειο τους γεμίζει «θλίψη και πόνο».

«Αγώνες 50 χρόνων χωρίς δικαίωση, αλλά κανένας μας δεν ξεχνά και τίποτα δεν ξεχνιέται», είπε σημειώνοντας ότι το επιβάλλει η ιστορικής μας μνήμη και το χρέος να παραδώσουμε μια Κύπρο ελεύθερη στις επόμενες γενιές».

Σημείωσε ότι ως Κύπριοι της διασποράς μεταφέρουν το μήνυμα ότι οι αγώνες τους θα συνεχιστούν πιο δυναμικοί.

Ο κ. Παπαευριπίδης εξέφρασε την ευχή όπως η σχετική κινητικότητα που παρατηρείται τελευταία στην προσπάθεια επανέναρξης των συνομιλιών, να αποφέρει καρπούς και να βασίζεται στις πρόνοιες των ψηφισμάτων των ΗΕ.

Την απογοήτευσή του εξέφρασε στη δική του ομιλία ο Πρόεδρος της ΠΣΕΚΑ, Φίλιπ Κρίστοφερ, για το ότι, 50 χρόνια μετά, «και μετά από όλες μας τις προσπάθειες», υπήρξε αποτυχία και δεν έγινε εφικτό να επιστρέψει ούτε ένας πρόσφυγας στο σπίτι του.

Ο κ. Κρίστοφερ συνεχάρη την Κυβέρνηση Χριστοδουλίδη που στοχεύει όπως είπε, η Κύπρος να γίνει η λύση στην περιοχή και να είναι τα συμφέροντά της στην ίδια γραμμή με αυτά των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της ΕΕ.

Επί 50 χρόνια διαπραγματευόμαστε προσπαθώντας να φτάσουμε σε μία διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, είπε ο κ. Κρίστοφερ, σημειώνοντας ότι καταλαβαίνει ότι είναι ψήφισμα των ΗΕ, «αλλά η ουσία είναι αυτό που κάναμε, υποβιβάσαμε το Κυπριακό από πρόβλημα εισβολής και κατοχής σε δικοινοτικό πρόβλημα».

Είναι καιρός να επαναφέρουμε το Κυπριακό ως πρόβλημα παράνομης εισβολής και κατοχής, είπε.

Ο Πρόεδρος της ΝΕΠΟΜΑΚ, Χρίστος Τούτον, ευχαρίστησε όλους όσοι αγωνίζονται για το τέλος της κατοχής τα τελευταία 50 χρόνια, σημειώνοντας ότι ο αγώνας συνεχίζεται.

Είπε ότι κανένα μέλος της ΝΕΠΟΜΑΚ, δεν είχε γεννηθεί κατά την εισβολή αλλά ότι δεν είχε σημασία πού και πότε γεννήθηκε κάποιος, αφού αν κατάγεται από την Μόρφου, την Κερύνεια, ή το Βαρώσι, έχουν ακούσει για τον πόνο και τα δεινά.

Ο κ. Τούτον είπε ακόμη ότι «το όνειρό μας είναι μια ελεύθερη ενωμένη

Κύπρος όπου οι Κύπριοι ζουν και ευημερούν μαζί» και ότι κάνουν λάθος όσοι λένε ότι μετά από 50 χρόνια η διχοτόμηση είναι αναπόφευκτη. Όταν μιλά με νέους Κύπριους, είπε, λένε ότι θέλουν ένα πιο λαμπρό μέλλον και αναγνωρίζουν τις ευκαιρίες που θα έφερνε η επανένωση του νησιού. Αναφέρθηκε στην κυπριακή διασπορά στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου σε ορισμένες περιοχές Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι συνυπάρχουν ειρηνικά. Η Κύπρος είναι διχασμένη λόγω εισβολής και κατοχής και όχι λόγω διαφωνιών μεταξύ του λαού της, σημείωσε, προσθέτοντας ότι η Τουρκία πρέπει να σταματήσει τις προσπάθειές της για διχοτόμηση του νησιού και να αφήσει τους Κύπριους να καθορίσουν το μέλλον τους.

Στον δικό του χαιρετισμό, ο Έλληνας Υφυπουργός Εξωτερικών Γιώργος Κώτσηρας, είπε μεταξύ άλλων, πως Ελλάδα και Κύπρος, αλληλέγγυες και ενωμένες με δεσμούς αδερφικούς, σέβονται το Διεθνές Δίκαιο και προκρίνουν τον κοινό εθνικό στόχο μιας δίκαιης, οριστικής και αμοιβαία αποδεκτής λύσης του κυπριακού ζητήματος, στη βάση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, σημειώνοντας πως η αμέριστη υποστήριξη προς τον Κυπριακό Ελληνισμό και η προσήλωση της Ελλάδας στη διαφύλαξη του άρρηκτου μετώπου της με την Κυπριακή Δημοκρατία είναι δεδομένη.

Ο Έλληνας ΥΦΥΠΕΞ επεσήμανε πως η διαιώνιση του σημερινού status quo, ή η δημιουργία δύο κρατών στην Κύπρο, δεν αποτελούν αποδεκτές λύσεις, ούτε για την Ελλάδα ούτε για την Ευρώπη, τονίζοντας πως το Κυπριακό είναι ένα διεθνές ζήτημα παράνομης εισβολής και κατοχής και η επίλυσή του ήταν και παραμένει ύψιστη εθνική προτεραιότητα.

Ο κ. Κώτσηρας ανέφερε, ακόμη, πως ένα άλλο σημαντικό θέμα που ενώνει τις δύο χώρες είναι αυτό της Διασποράς, υπογραμμίζοντας πως η προσφορά των οργανώσεων της Διασποράς στην υπεράσπιση των εθνικών διεκδικήσεων είναι αδιαμφισβήτητη. Πρόσθεσε πως ο αγώνας για την αφύπνιση της διεθνούς κοινότητας και την οριστική λήξη του παράνομου τετελεσμένου που επέβαλε ο Αττίλας, περνά και μέσα από τη Διασπορά, μέσα από τους Έλληνες και τους Κύπριους Αποδήμους.

Ο Έλληνας αξιωματούχος ανέφερε, επίσης, πως η ελληνική Κυβέρνηση εκπόνησε και έθεσε σε δημόσια διαβούλευση το Στρατηγικό Σχέδιο για τον Απόδημο Ελληνισμό 2024-2027, με βασική επιδίωξη την ενδυνάμωση των δεσμών του μητροπολιτικού κέντρου με την ελληνική Διασπορά, την ουσιαστική και αμφίδρομη επικοινωνία μαζί της, καθώς και την ενίσχυση του ελληνικού στοιχείου ανά τον κόσμο. **«Επενδύουμε σε μια εθνικά κεφαλαιώδη σχέση με**

τη Διασπορά και εκείνη με τη σειρά της ενισχύει τον Ελληνισμό, ενισχύει τη φωνή μας, ενισχύει τη φωνή της Κύπρου», είπε και κατέληξε λέγοντας πως 50 χρόνια κατοχής είναι πολλά αλλά κανείς δεν ξεχνά.

Στον δικό του χαιρετισμό ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Γεώργιος εξέφρασε τον εγκάρδιο χαιρετισμό και την αγάπη της Εκκλησίας προς τους Αποδήμους μας. Η ετήσια πραγματοποίηση του συνεδρίου των Κυπρίων αποδήμων, είπε, καταθέτει την έντιμη μαρτυρία της άσβεστης αγάπης τους προς την Κύπρο, του ιερού πόθου τους για σωτηρία της Κύπρου από τις επιβουλές του Τούρκου εισβολέα και του αμέριστου ενδιαφέροντος τους για την εθνικο-θρησκευτική επιβίωση του λαού μας στη γη των πατέρων του.

Αναφέρθηκε, ακολούθως, στο Κυπριακό κάνοντας λόγο για κρισιμότητα των στιγμών που διέρχεται το εθνικό πρόβλημα. Η Τουρκία – συνέχισε – όχι μόνο παραμένει αμετακίνητη στην άρνηση της να αποσύρει τα στρατεύματα της εισβολής και τους εποίκους, και να επιτρέψει στους πρόσφυγες να επιστρέψουν στις πατρογονικές τους εστίες, αλλά παγιώνει με κάθε τρόπο τα τετελεσμένα και απεργάζεται τη μόνιμη τουρκοποίηση του τόπου μας.

Ο Αρχιεπίσκοπος κύριος Γεώργιος επανέλαβε προς τους συνέδρους-απο-

δήμους τη θέση της Εκκλησίας πως «θα πρέπει να τοποθετήσουμε το πρόβλημα στις ορθές του διαστάσεις ως **πρόβλημα εισβολής και κατοχής και να αξιόσωμε ανυποχώρητα για μας ό,τι απολαμβάνουν οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι και όλος ο ελεύθερος κόσμος**».

«Κατάντησα να γίνομαι ενοχλητικός αλλά δεν θα σταματήσω να επαναλαμβάνω ότι πρέπει να επιμείνουμε ανυποχώρητα και για ελεύθερη διακίνηση, ελεύθερη εγκατάσταση, απόκτηση περιουσίας σε όλη την έκταση της πατρίδας μας και εφαρμογή της δημοκρατικής αρχής ‘ένας άνθρωπος μια ψήφος’ για τους γηγενείς κατοίκους της Κύπρου» ανέφερε, υποδεικνύοντας πως σε αυτό θα χρειαστεί η άμεση εμπλοκή και όλων των αποδήμων και των οργανώσεων για διαφώτιση της κοινής γνώμης αλλά και των κυβερνήσεων των χωρών στις οποίες ζουν και δραστηριοποιούνται.

Διαβεβαίωσε, παράλληλα, ότι η Εκκλησία δεν πρόκειται ποτέ να αποδεχτεί τα τετελεσμένα της εισβολής ούτε και μία κακή λύση, η οποία θα στηρίζεται σε «ρατσιστικά κριτήρια και διαχωρισμούς», μια λύση, όπως είπε, η οποία «δεν θα διασφαλίζει την εθνικο-θρησκευτική επιβίωση του λαού μας, αλλά αντίθετα θα θέτει σε κίνδυνο την πατρίδα μας.

Δεν πρόκειται ακόμα να αποδεχθεί μία λύση «η οποία θα καθιστά δεύτερης κατηγορίας τον λαό μας. Είμαστε Ευρωπαίοι πολίτες και δικαιούμαστε αλλά και απαιτούμε να έχουμε και να απολαμβάνουμε όλα μας τα ανθρώπινα δικαιώματα και όλες τις βασικές πολιτικές ελευθερίας που έχουν και οι άλλοι συμπολίτες μας στην Ευρώπη» είπε, υποδεικνύοντας πως παρόλο που ο αγώνας αυτός είναι και δύσκολος και σκληρός «δεν έχουμε όμως άλλη επιλογή».

Στην εκδήλωση παρέστησαν μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, Βουλευτές και η Ευρωπαϊά Επίτροπος Υγείας Στέλλα Κυριακίδου, Ευρωβουλευτές, εκπρόσωποι κομμάτων, εκπρόσωποι κατεχόμενων δήμων, και πρέσβεις ξένων χωρών, μεταξύ άλλων.

Των ομιλιών προηγήθηκε καλλιτεχνικό πρόγραμμα, το οποίο επιμελήθηκε η Αλέξια Βασιλείου και περιελάμβανε προβολή της ταινίας μικρού μήκους «Τελετή Μετάβασης», που έγινε στην κατεχόμενη Αμμόχωστο από τις Αλέξια Βασιλείου και Βαλεντίνα Καραντώνη και μουσικές αφηγήσεις και τραγούδια από την Αλέξια που αφηγούνταν την ιστορία της Κύπρου στο πέρασμα των αιώνων. Μεταξύ άλλων ερμήνευσε την «Τηλλυρκώτισσα» και το τραγούδι «Της ξενιτιάς». Την Αλέξια συνόδευαν οι μουσικοί Ρόδος Παναγιώτου και Βασίλης Χαραλάμπους.

ΛΟΓΟΣ
ΣΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ΄

ΚΥΡΙΑΚΗ, 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2024

ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ,
ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Στις 4 Αυγούστου 2024 τελέστηκε, με απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου στην Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Κύκκου, Αρχιερατικό Συλλείτουργο και το επίσημο μνημόσυνο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Τούτου προέστη ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος. Μαζί του συλλειτούργησαν οι Μητροπολίτες Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρος, ο Κυρηνείας κ. Χρυσόστομος και ο Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐας. Παρέστη, επίσης, συμπροσευχόμενος και ο Μητροπολίτης Βόστρων κ. Τιμόθεος. Την πολυμελή βυζαντινή χορωδία της Μονής Κύκκου διηύθυνε ο κ. Άριστος Θουκυδίδου.

Εκ μέρους της Πολιτείας παρέστησαν ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης, Μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, Αρχηγοί ή Εκπρόσωποι κομμάτων, πολλοί Επίσημοι και πλήθος κόσμου.

Μετά τη Θεία Λειτουργία τελέστηκε το μνημόσυνο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου. Τον επιμνημόσυνο λόγο εκφώνησε ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κ. Γιάννης Παναγιώτου, ο οποίος έχει ως ακολούθως:

Λαός και ηγεσία ανηφορήσαμε ξανά προς την Ιερά Μονή της Παναγίας του Κύκκου, για να περπατήσουμε στα βήματα της μεγάλης πορείας και να τιμήσουμε την ιστορική μνήμη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ΄, πρώτου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, ηγέτη και Εθνάρχη του κυπριακού Ελληνισμού.

Για να επιβεβαιώσουμε την αφετηρία, τη διαδρομή, και τον προορισμό του λαού μας:

Από το σκοτάδι της σκλαβιάς, με αγώνες και θυσίες, προς το φως της ελευθερίας.

Και για να διαβεβαιώσουμε δια του ζωντανού παραδείγματος την ιστορία πως: Δεν χάνονται οι λαοί που θέλουν να ζήσουν και αγωνίζονται για να ζήσουν.

Η μεγάλη πορεία του Μακάριου ήταν παράλληλη με την ιστορική πορεία της Κύπρου:

Από την κοινότητα της Παναγιάς στο Μοναστήρι του Κύκκου.

Στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, στη Θεολογική Σχολή της Αθήνας, στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης.

Στη Μητρόπολη Κιτίου, στην Εθναρχία, στην Αρχιεπισκοπή.

Στη Φανερωμένη και μετά στις Σευχέλλες.

Στην Αθήνα, στο Λονδίνο, στη Λευκωσία, στο Προεδρικό.

Σε ολόκληρο τον κόσμο: στην Αμερική, στην Κίνα, στην Αφρική, στην Ευρώπη.

Στην Αγία Τηλλυρία και στην Ομορφίτα. Στην Κοφίνου.

Στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, στην Ολομέλεια και στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Μετά, ξαφνικά, στον Πεδιαίο Ποταμό, ξανά στο Μοναστήρι του Κύκκου, στην Πάφο, στο Ακρωτήρι, στη Μάλτα, στην Αγγλία, στη Νέα Υόρκη...

Στο μπαλκόνι της Αρχιεπισκοπής.

Στους προσφυγικούς καταυλισμούς.

Στην Πλατεία Ελευθερίας.

Για τελευταία φορά στο Μοναστήρι του Κύκκου.

Και μετά ψηλά στο Θρονί της Παναγίας.

Ο Μακάριος ταυτίστηκε με την Κύπρο και ο λαός ταυτίστηκε με τον Μακάριο:

Από το ενωτικό δημοψήφισμα, στον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ και στην ελευθερία της Κύπρου.

Στην ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, στα πρώτα βήματα της ανεξαρτησίας

Στην υπόσκαψη, στις προβοκάτσιες, στην τουρκανταρσία.

Στην επιβεβαίωση της νομιμότητας και στη συνέχιση του κράτους.

Στην τρομοκρατία του Εθνικού Μετώπου και της ΕΟΚΑ Β'.

Στην συνομωσία και στην προδοσία.

Στο πραξικόπημα και στην εισβολή.

Στην επιστροφή, στον κλάδο ελαίας, στον ιστορικό συμβιβασμό της ομοσπονδίας.

Και μετά ψηλά στο Θρονί της Παναγίας,

Η γλυκιά χώρα επικράνθηκε πολλά,
ότι πολύς ο θάνατος κατά παντού
και πολύ το μαρτύριον ήταν.

Και ήρθεν ο ποιμήν,
και εποίμανεν τους καιρούς, με αρετήν
και εγιάτρεψεν με καρτερίαν τα τραύματα.

Και εγροικήσασιν την φωνήν αυτού πάντα τα έθνη.

Ο Μακάριος ήταν μια ηγετική προσωπικότητα παγκόσμιας εμβέλειας και οικουμενικής ακτινοβολίας.

Κουβαλούσε περήφανα την παράδοση και την κουλτούρα της μακραίωνης ιστορίας του ελληνισμού και της χριστιανοσύνης.

Κατανοούσε απόλυτα τα δεδομένα και τους περιορισμούς του διεθνούς επιπέδου της πολιτικής και της διπλωματίας.

Μπορούσε να ηγηθεί ως σημαιοφόρος οραματιστής και ως ρεαλιστής καθοδηγητής.

Ήταν σε θέση να αντιληφθεί τη διάκριση μεταξύ του ευκαίου και του εφικτού, να την τεκμηριώσει και να την εφαρμόσει, σύμφωνα με το εύρος των δυνατοτήτων, χωρίς οποιεσδήποτε αχρείαστες υπαναχωρήσεις.

Τόλμησε να ηγηθεί του αγώνα για την αυτοδιάθεση.

Τόλμησε να αποδεχθεί την ανεξαρτησία.

Τόλμησε να διαχωρίσει το ευκαίο από το εφικτό.

Τόλμησε να συμφωνήσει την ομοσπονδία.

Απέναντι στις ξένες επιβουλές και στις διαχωριστικές γραμμές που προσχεδιάζονταν για να διαχωρίσουν τους πολίτες και να διχοτομήσουν τα εδάφη της νεοσυσταθείσας Κυπριακής Δημοκρατίας.

Δυστυχώς, κανένας πολιτικός σχεδιασμός δεν μπορεί να περιλαμβάνει εκτίμηση για το ενδεχόμενο της εσχάτης προδοσίας: Της συνομοσίας για την πρόσκληση της Τουρκίας και την διχοτόμηση της Κύπρου, με χιλιάδες νεκρούς, πρόσφυγες, αγνοούμενους και εγκλωβισμένους.

Παράλληλα, σταθερή παράμετρος του κυπριακού προβλήματος είναι η

τουρκική επεκτατική πολιτική που δυστυχώς εφαρμόζεται μεθοδικά και επιβιβαιώνεται διαχρονικά, όμως πρέπει να αρθεί, έτσι ώστε να δημιουργηθεί η προοπτική για τη λύση του κυπριακού.

Κάθε επόμενος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κάθε ηγέτης του Κυπριακού Ελληνισμού παραλαμβάνει τη σκυτάλη του υπαρξιακού αγώνα για την εθνική επιβίωση και του αντικατοχικού αγώνα για την απελευθέρωση.

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης έχει λάβει λαϊκή εντολή για την άρση του αδιεξόδου και της στασιμότητας των προηγούμενων χρόνων, για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, και για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Ο Πρόεδρος έχει εργαστεί άοκνα και μεθοδικά προς αυτή την κατεύθυνση και η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει τη συνέπεια και την ειλικρίνεια της επιθυμίας για επανένωση της πατρίδας μας.

Μακάρι, η θετική ανταπόκριση στην πρόσκληση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τριμερή συνάντηση με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη να αποτελέσει την απαρχή για θετικές εξελίξεις.

Και ενόψει αυτής της προοπτικής είναι επίκαιρη η παρακαταθήκη:

«Πρώτα απ' όλα απαιτείται ισχυρό και αραγές εσωτερικό μέτωπο, που να το διασφαλίζει η ενότητα του λαού μας.»

Λαός και ηγεσία οφείλουμε να συμπαραταχθούμε με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και να αγωνιστούμε μαζί, ώστε να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που επιδιώκουμε και επιθυμούμε: Να τερματιστεί το σημερινό στάτους κβο και να αντικατασταθεί με ένα καλύτερο μέλλον ασφάλειας και ευημερίας στην απελευθερωμένη και επανενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία.

Η καρδιά του Μακάριου ήταν η καρδιά της Κύπρου.

Και ο ίδιος ανέφερε χαρακτηριστικά:

«Όσο η καρδιά αυτή κτυπά, οι παλμοί της θα είναι παλμοί αγώνα για την σωτηρία της Κύπρου. Θα είναι παλμοί αγώνα για την πρόοδο και την ευημερία του λαού της, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, του κυπριακού λαού στο σύνολό του.»

Η καρδιά αυτή σταμάτησε να πάλλεται στις 3 Αυγούστου του 1977.

Στην άσπρη θύελλα των καιρών, με την καρδιά καθημαγμένη, το δυσκοπότερο του λαού περνά.

Ολάνοιχτη η ωραία πύλη και πορφυρά καταπετάσματα
που ανοίγουν σαν τις πληγές του εσπερινού
τα φύλλα τους.

Μακάριος ο νυν και αεί, εις τους αιώνες των αιώνων.
Σηκώνει τις σημαίες των αγώνων.
Ανέγγιχτος από την φθορά της λήθης.
Αλώβητος από τις ανοίκειες επιθέσεις.

Άσπιλος και ακέραιος, παρά τις μεθοδεύσεις για πολιτική και ηθική απα-
ξίωση.

Όπως απέτυχαν όλες οι απόπειρες δολοφονίας για τον φυσικό του αφανι-
σμό, έτσι αποτυγχάνουν και όλες οι απόπειρες δολοφονίας της ιστορικής του
μνήμης.

Παραμένει άξια απορίας η σπουδή και οι απόπειρες για την δολοφονία
του νεκρού.

Όμως, η σπουδή είναι επιβεβαιωτική πως η παρακαταθήκη για την συνέχι-
ση του αγώνα είναι ζωντανή, και είναι αυτήν που θέλουν να εξοντώσουν.

«Το δίκαιον πλήττεται και προσκαίρως καταπατείται, αλλά τελικώς νικά.
Μην πτοηθείς από τας δυσκολίας και τας αντιξοότητες. Στάσου άκαμπτος,
απτόητος, υπερήφανος, αδούλωτος, αγονάτιστος, απροσκύνητος.

Και κράτησε υψηλά την αγωνιστική σημαία. Ο αγώνας μας δεν στρέφεται
κατά των Τουρκοκυπρίων. Είναι και αυτοί θύματα της τουρκικής εισβολής και
δεν είναι αντίδικοί μας. Αντίδικός μας είναι η Τουρκία. Αυτή είναι ο εισβολέας
που θέλουμε να διώξουμε, για να λυτρωθούμε Έλληνες και Τούρκοι της Κύ-
πρου».

Ένας λαός, ένα κράτος, μία πατρίδα.

Ο κυπριακός λαός.

Η Κυπριακή Δημοκρατία.

Αιωνία η μνήμη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ζήτω η Κύπρος.

Μετά το πέρας του μνημοσύνου, ο Μακαριώτατος συνοδευόμενος από
τους λοιπούς Αρχιερείς, τους επισήμους και το εκκλησίασμα πορεύτηκαν προς
το Θρονί, όπου βρίσκεται το άγαλμα του Μακαρίου. Εκεί τελέστηκε Τρισάγιο
για την ανάπαυση της ψυχής του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' και έγινε κατά-
θεση στεφάνων.

50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΤΤΙΛΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ,
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Ηκρταίωση του Αττίλα από το 1974 επί 50 συναπτά έτη στην Κύπρο δεν πρέπει να αποδοθεί τόσο στην ισχύ της τουρκικής πολεμικής μηχανής, η οποία ως γνωστό επεκράτησε λόγω της προδοτικής στάσης της χούντας, όσο στις μόνιμες παθογένειες της ελληνικής στρατηγικής σκέψης, τις οποίες επιβάλλεται να αναστοχασθούμε μισό αιώνα μετά.

Πρώτη και θεμελιώδης παθογένεια υπήρξε η στοιχειώδης έλλειψη ενός στρατηγικού σχεδιασμού για τον κύριο στόχο της ελληνικής πολιτικής απέναντι στον Αττίλα, δηλαδή την, με κάθε δύναμη, εκδίωξη των δυνάμεων εισβολής. Αν αυτό πραγματικά είχε εξ αρχής καθορισθεί έπρεπε, αμέσως, να προσδιορισθούν τα πολιτικά, διπλωματικά και, πρωτίστως τα στρατιωτικά μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Αναμφίβολα, στα στρατιωτικά μέσα υπάγονταν η αμυντική θωράκιση των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και της Εθνικής Φρουράς, ώστε η υπεροχή σε έμψυχο υλικό των Τούρκων και η υπερροπλία τους στο πεδίο της μάχης να ανατραπεί και να εκμηδενισθεί μέσω μιας συνεπούς και οργανωμένης ενίσχυσης της αποτρεπτικής μας ικανότητας. Και με αυτό δεν εννοούμε την αγορά οπλικών συστημάτων τύπου σούπερ μάρκετ, αλλά τη μεθοδική και συστηματική εμπλοκή του επιστημονικού και βιομηχανικού μας δυναμικού στην παραγωγή οπλικών συστημάτων, ικανών να ακυρώσουν την τουρκική επιθετικότητα, η οποία τροφοδοτείται από τη διεθνή αδιαφορία ή υποκρισία, αφού, όπως αποδείχθηκε, και ο ΟΗΕ και οι Μεγάλες Δυνάμεις, είτε εκ συμφέροντος είτε εξ υπολογισμού, δεν κατόρθωσαν να επιβάλουν τις αρχές του διεθνούς δικαίου στην περίπτωση της Κύπρου. Ήταν επομένως φυσικό αυτή η βασική παθογένεια της ελληνικής στρατηγικής να τροφοδοτήσει τη νεοοθωμανική επιθετικότητα και μέχρι σήμερα να απειλεί τη ύπαρξη των εθνικών μας συμφερόντων.

Δεύτερη παθογένεια της ελληνικής πολιτικής ήταν η επίδειξη ενός χαρα-

κτηριστικού βερμπαλισμού, με τον οποίο προσπαθούσε να δρέψει δάφνες από την ομολογουμένως ένδοξη ιστορική μας πορεία και να πιστέψει σε μια εύκολη νίκη σε περίπτωση αναμέτρησης με την Τουρκία. Ευτυχώς, που αποφύγαμε περιπέτειες τύπου 1897, αλλά δεν προσπαθήσαμε να αναλύσουμε τις κύριες απειλές για την αντιμετώπισή τους.

Τρίτη παθογένεια ήταν η αδυναμία σύλληψης της απλούστατης σκέψης ότι στην αμυντική βιομηχανία επενδύονται πρωτοπόρες ανακαλύψεις και αξιοποιούνται καινοτομίες, οι οποίες δυστυχώς, λόγω αβελτερίας ή ανικανότητας έμειναν στα χαρτιά.

Τέταρτη παθογένεια είναι η αδυναμία αντίληψης ότι η αμυντική πρόοδος συνδυάζεται με την ανάπτυξη της χώρας, την απασχόληση αξιόλογου επιστημονικού και εργατικού δυναμικού και τόνωση του εξαγωγικού εμπορίου.

Πέμπτη παθογένεια είναι η ανεπάρκεια κατανόησης ότι ένας πόλεμος κερδίζεται, όταν οι απώλειες αμυντικών συστημάτων στα πεδία των μαχών μπορούν να αναπληρωθούν γρήγορα από την εγχώρια βιομηχανία και όχι από ξένους εμπόρους όπλων, των οποίων τα αντανακλαστικά καθορίζονται πάντα από το κέρδος.

Έκτη παθογένεια είναι η υπονόμηση από πολιτικές σκοπιμότητες και συμφέροντα -ή και ανικανότητα- αυτών των αμυντικών συστημάτων που σχεδιάστηκαν από ελληνικά χέρια και που δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Και ενώ σήμερα είναι εύκολη η υλοποίηση προηγμένων συστημάτων που είναι απαραίτητα για τις ένοπλες δυνάμεις, π.χ. ΤΟΜΠ, ΤΟΜΑ, πυροβόλα κ.ά. με τη συνδρομή και ιδιωτικών ελληνικών εταιρειών και με τη συνδρομή ξένων αμυντικών οίκων, παρατηρείται μια ασύγγνωστη διστακτικότητα, ακόμα και στην παραγωγή εθνικού τυφεκίου, για να περιοριστούμε στο πιο απλό αμυντικό προϊόν. Και όλες αυτές οι παθογένειες, ενώ υπογραμμίζονται από κατάλληλους αναλυτές επί 50 συναπτά έτη, δεν αντιμετωπίζονται από τους κυβερνώντες με τη δέουσα σοβαρότητα.

Έβδομη παθογένεια είναι η εγγενής αδυναμία αξιοποίησης καινοτόμων στρατηγικών προτάσεων, όπως ο Ενιαίος Αμυντικός Χώρος, ο οποίος έμεινε στα χαρτιά, χωρίς την αναγκαία επέκταση και εμβάθυνση σε θέματα κοινών εξοπλισμών, κοινών παραγωγών οπλικών συστημάτων και κοινής εκπαίδευσης και κυρίως χωρίς τη δυναμική παρουσία μας στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, παραχωρώντας έτσι τον χώρο στην Τουρκία για την επίδειξη της ισχύος της.

Ο Αττίλας, αντίθετα, με την τακτική του step by step κατόρθωσε να αλλάξει το νομικό status quo της Κύπρου από ένα ενιαίο κράτος σ' ένα διζωνικό δι-κοινοτικό κράτος, το οποίο, με τη βοήθεια κάποιων δυνάμεων, όπως η Αγγλία και η Γερμανία, μπορεί να μετουσιώσει σε μία de facto διχοτόμηση δύο κρατών, πολλώ μάλλον, όταν η Τουρκία υπόσχεται μάλιστα σε τουριστικές εταιρείες αγγλικές και γερμανικές τα παραλιακά φιλέτα της Αμμοχώστου. Πρέπει να καταστεί σαφές από την Ελλάδα και την Κύπρο, ότι **ο εποικισμός της Αμμοχώστου και των Βαρωσίων αποτελεί casus belli για την ελληνική πλευρά**, παρά το γεγονός ότι επί 50 χρόνια Ελλάδα και Κύπρος δεν κατόρθωσαν να δημιουργήσουν με τον κατάλληλο εξοπλισμό και την αμυντική βιομηχανία συνθήκες πλήρους απαγόρευσης από αέρος, θαλάσσης και ξηράς των επιθετικών φαντασιώσεων του νεοοθωμανικού αναθεωρητισμού. Επί 50 χρόνια, ο Έλληνας πολίτης, ζει το δράμα των τουρκικών απειλών, αναρωτώμενος που πήγαν τα τρισεκατομμύρια από το 1974 μέχρι σήμερα και δεν τελεσφόρησαν οι κατασκευές προηγμένων οπλικών συστημάτων, όπως πυροβόλων, αρμάτων μάχης, φρεγατών κ.ά.

Επί 50 έτη, δυστυχώς, ακολουθούμε ασθμαίνοντας την Τουρκία, σε όλες τις αμυντικές της πρωτοβουλίες, ακόμη και στα drones, των οποίων τώρα τελευταία εδέησε η ΕΑΒ με σύμπραξη άλλων βιομηχανικών μονάδων αμυντικού υλικού να προχωρήσει στην παραγωγή με το UAV LOTUS.

Επί 50, επίσης, χρόνια παρατηρούμε γεμάτοι πικρία τις επανειλημμένες ελληνικές υποχωρήσεις από τα Ίμια μέχρι το τουρκολιβικό μνημόνιο, χωρίς να μπορούμε να αντιδράσουμε δυναμικά, αντάξια προς την ιστορία μας και προς τα δικάια μας.

Επί 50 έτη βλέπουμε απογοητευμένοι να μην έχει εμπεδωθεί η πεποίθηση δημιουργίας αυτών των απαραίτητων αμυντικών υποδομών και προϊόντων που θα διασφαλίσουν την απρόσκοπτη τροφοδότηση των απωλειών του πολεμικού υλικού μας στις μάχες, μια τροφοδότηση που η Τουρκία διαθέτει σε μεγάλους αριθμούς, λόγω της επάρκειας της εγχώριας αμυντικής της βιομηχανίας.

Και το μεγάλο μας ερώτημα είναι ΜΕΧΡΙ ΠΟΤΕ θα υφίστανται αυτές οι απαράδεκτες παθογένειες; Πρέπει να υπάρξει μια διακρατική και διακομματική συμφωνία υψηλού επιπέδου για τη δημιουργία μιας Εθνικής Στρατηγικής, η οποία με σαφείς στόχους και πόρους, μέσω ενός ταμείου εθνικής άμυνας, θα ανοίξει ένα νέο κεφάλαιο στην ανάπτυξη, την αποτρεπτική ισχύ και το διεθνές

κύρος της Πατρίδας μας. Διαφορετικά, σε κάθε επέτειο του Αττίλα θα γινόμαστε μάρτυρες εκπλήξεων από τη νεοοθωμανική ηγεσία.

Και εδώ θυμόμαστε πάλι τον Θουκυδίδη: «οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἑτοιμοτέροις οὖσιν» (Θουκυδίδη, IV 61,5).

Βέβαια, παρ' όλες τις θλιβερές μας παθογένειες που ανέφερα, εξακολουθώ να πιστεύω ότι ο ελληνικός λαός τρέφει μέσα του μεγάλη ευαισθησία για τα εθνικά μας θέματα και η αγάπη του προς τη διαχρονική έννοια της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ είναι βαθιά ριζωμένη στην ψυχοσύνθεσή του.

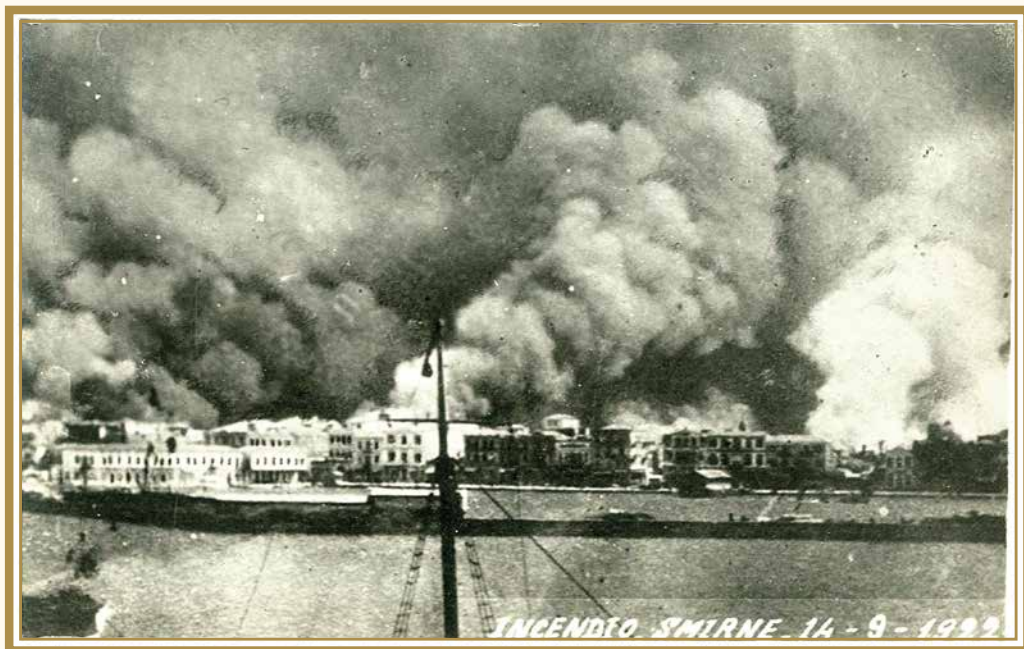
Πιστεύω, ακόμη βαθύτατα, ότι: η Ελλάδα είναι μικρή χώρα σε έκταση, αλλά μεγάλη σε πολιτισμό, σε ιστορία και σε αποφασιστικότητα. Και επειδή η επιθετικότητα του νεοοθωμανικού ιμπεριαλισμού δεν θα περιορισθεί στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά προτίθεται να εξαφανίσει μέσα στην Τουρκία κάθε ελληνοχριστιανικό στοιχείο, όπως έκανε ήδη στην Κύπρο, και, στη συνέχεια, να επεκταθεί και στο Αιγαίο και στη Θράκη, μία λύση αποτελεί για μας μονόδρομο:

**Η ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΜΕΣΩ
ΤΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΕΛΛΑΔΑΣ - ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕ ΠΟΛΛΑΠΛΑ ΟΦΕΛΗ...**

Μια ανθούσα, άλλωστε, αμυντική βιομηχανία, κρατική και ιδιωτική, εξυπηρετεί πρώτιστα την οικονομία και την ανάπτυξη της Πατρίδας μας, και σηματοδοτεί την ταχεία ανάπτυξή της σε όλους τους τομείς, διότι θα προσανατολίζεται συνεχώς στις νέες τεχνολογίες, οι οποίες θα διαχέονται και στον ειρηνικό τομέα, με όλα τα ευεργετικά αποτελέσματα.

Παράλληλα, η χώρα μας θα απολαμβάνει τη δέουσα υπόληψη, και θα έχει το επιβαλλόμενο κύρος στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για τα ιστορικά και εθνολογικά μας δίκαια, για τα οποία οφείλουμε να αγωνιζόμαστε «πάση ψυχή και πάση δυνάμει».

Ιδού το διαχρονικό μας χρέος!

ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΑΝΑΨΑΝ ΟΙ ΦΩΤΙΕΣ¹

GEORGE HORTON, ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

...Ύστερα από αυτή την ολοκληρωτική λεηλασία του αρμενικού τμήματος της πόλης οι Τούρκοι στρατιώτες έβαλαν φωτιά σε πολλά σπίτια ταυτόχρονα. Όπως αναφέραμε ήδη, διάλεξαν μια στιγμή που φυσούσε δυνατός άνεμος με κατεύθυνση αντίθετη από εκείνη της μωαμεθανικής συνοικίας. Ξεκίνησαν τον εμπρησμό ακριβώς πίσω από το **Διακολεγιακό Ινστιτούτο**, μία από τις παλαιότερες και πιο άρτιες αμερικανικές σχολές στην Τουρκία, με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι βέβαιο ότι το κτήριο θα πάρει φωτιά. Οι μαθήτριες αυτής της σχολής ήταν στην πλειοψηφία τους Αρμένισσες κοπέλες, και το κτήριο ήταν γεμάτο πρόσφυγες. Η μισ Μίνι Μιλς, η κοσμήτορας, μια γενναία, ικανή και αξιοθαύμαστη κυρία, είδε Τούρκους στρατιώτες να μπαίνουν σε διάφορα σπίτια Αρμενίων κρατώντας δοχεία με πετρέλαιο, και σε όλες τις περιπτώσεις, αφού βγήκαν πάλι έξω, ξεπήδησαν φλόγες από τα σπίτια. Σε μια συζήτηση που κάναμε στις 30 Ιανουαρίου του 1925, με την ευκαιρία του Ιεραποστολικού

¹ Η ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ, 1922 Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ, ΑΘΗΝΑ 2016, ΕΚΔ. ΜΙΝΩΑΣ, ΣΕΛ. 114-120

Συνεδρίου που έγινε στην Ουάσινγκτον, η μισ Μιλς επιβεβαίωσε τα παραπάνω και πρόσθεσε τις λεπτομέρειες που ακολουθούν:

«Έβλεπα καθαρά τους Τούρκους να μπαίνουν στα σπίτια κουβαλώντας δοχεία με πετρέλαιο, και σε όλες τις περιπτώσεις, αμέσως μετά ξεπήδησαν φλόγες από τα σπίτια. Δεν φαινόταν ούτε ένας Αρμένιος πουθενά, έβλεπα μόνο Τούρκους στρατιώτες του τακτικού στρατού με κομψές στολές».

Στο ίδιο συνέδριο, η κυρία Κινγκ Μπιρτζ, σύζυγος Αμερικανού ιεραποστόλου στην Τουρκία, έκανε την παρακάτω δήλωση:

«Ανέβηκα στον πύργο του Αμερικανικού Κολλεγίου στον Παράδεισο, και με ένα ζευγάρι κιάλια είδα καθαρά Τούρκους στρατιώτες να βάζουν φωτιά σε σπίτια. Έβλεπα επίσης Τούρκους να караδοκούν στα χωράφια και να σκοτώνουν χριστιανούς. Όταν επέστρεψα από τον Παράδεισο στη Σμύρνη για να φύγω για την Αθήνα, υπήρχαν πτώματα στον δρόμο σε όλη τη διαδρομή».

Στην ίδια συζήτηση η μισ Μιλς μου μίλησε για ένα μεγάλο πλήθος χριστιανών που το είχαν αποκλείσει σε έναν δρόμο, την έξοδο του οποίου φρουρούσαν Τούρκοι στρατιώτες. Οι φλόγες πλησίαζαν και οι στρατιώτες ανάγκαζαν αυτούς τους ανθρώπους να μπουν στα σπίτια. Τότε πέρασε ένα αμερικανικό αυτοκίνητο και οι δυστυχείς άπλωσαν τα χέρια τους φωνάζοντας: «Σώστε μας! Οι Τούρκοι θα μας κάψουν ζωντανούς». Φυσικά δεν μπορούσε να γίνει τίποτα, και το αυτοκίνητο συνέχισε την πορεία του. Αργότερα πλησίασαν δύο καθολικοί ιερείς και είπαν στους Τούρκους: «Αυτό που κάνετε είναι διαβολικό», κι αυτοί επέτρεψαν σε μια ηλικιωμένη να βγει από ένα σπίτι.

Βλέπουμε ότι η κατάσταση ήταν τέτοια, ώστε μόνο οι Τούρκοι ήταν σε θέση να βάλουν τις φωτιές. Τώρα έχουμε μαρτυρίες από αυτόπτες μάρτυρες της υψηλότερης αξιοπιστίας, που τους είδαν να διαπράττουν τον εμπρησμό. Θυμάμαι διάφορες περιπτώσεις στο παρελθόν όταν μιλούσα με τη μισ Μιλς σχετικά με τις τουρκικές ωμότητες που συνέβαιναν συνεχώς, και την πολιτική των ιεραποστόλων να μην μιλούν, για να μην θέσουν σε κίνδυνο τις ζωές συναδέλφων τους που εργάζονταν στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας. «Πιστεύω» είπε η μισ Μιλς «ότι έχει περάσει πλέον ο καιρός αυτής της πολιτικής, και πως ακόμα και η ανησυχία για την ασφάλεια των ιεραποστόλων μας δεν πρέπει να μας εμποδίσει να πούμε την αλήθεια». Είχε δίκιο, φυσικά, γιατί, **αν ο πολιτισμένος κόσμος είχε πλήρη γνώση των όσων συνέβαιναν στην Τουρκία μπορεί η χριστιανική κοινή γνώμη να είχε εξελιχθεί με τέτοιο**

τρόπο ώστε να οδηγήσει στη λήψη μέτρων που θα απέτρεπαν τη μαζική φρίκη που ακολούθησε.

Πρόσφατα έπεσε στα χέρια μου το ακόλουθο απόσπασμα μιας επιστολής που έγραψε μια κυρία που συνδέεται με τις αμερικανικές ιεραποστολές στην Τουρκία. Έχει ημερομηνία 21 Σεπτεμβρίου 1922, και στάλθηκε σε έναν φίλο στις Ηνωμένες Πολιτείες:

«Ο οίκος Μάρει απέναντι στον δρόμο ήταν κλειδωμένος και προστατευόταν μόνο από μια αμερικανική σημαία που κρεμόταν από ένα παράθυρο του πάνω ορόφου, αλλά είχαμε μαζί μας αρκετούς Πεζοναύτες από τα αμερικανικά αντιτορπιλικά που φέρθηκαν υπέροχα από την αρχή ως το τέλος και ήταν μεγάλη παρηγοριά για μας. Φυσικά περάσαμε πολλές δοκιμασίες στο διάστημα που ήμασταν εκεί μαζί, από το Σάββατο 9 Σεπτεμβρίου μέχρι την Τετάρτη 13 Σεπτεμβρίου, όταν φύγαμε επειδή το κτήριο πήρε φωτιά. Οι περισσότεροι από εκείνους που κατέφυγαν σ' εμάς για να σωθούν έδειξαν θαυμάσια υπομονή, παρά την έλλειψη ψωμιού και τις πολλές δυσκολίες. Είχαμε ογδόντα μωρά και ένα ακόμα που γεννήθηκε εκεί. Οργανώσαμε ένα νοσοκομείο κλπ., και καταφέραμε να βάλουμε σε λειτουργία την επιμελητεία πιστεύοντας ότι είχαμε ξεπεράσει το πρόβλημα της έλλειψης ψωμιού.

Όλοι οι φούρνοι, τουλάχιστον στις χριστιανικές συνοικίες όπου ήμασταν, και πιθανόν και αλλού, είχαν κλείσει με εντολή του τουρκικού στρατού από την Κυριακή ως την Τετάρτη, όταν κάηκε η πόλη. Αυτό νομίζω ότι ήταν μια σαφής προσπάθεια να κάνουν τον πληθυσμό να πεινάσει και να βγει από τα σπίτια του.

Ο Ερυθρός Σταυρός επέμεινε να ανοίξουν οι φούρνοι για τον κόσμο, αλλά μετά έβαλαν τη φωτιά και τους ανάγκασαν να βγουν με αυτό τον τρόπο.

Η λεηλασία και το φονικό συνεχίζονταν σταθερά μπροστά στα μάτια μας. Ένας δολοφονημένος άντρας κειτόταν μπροστά από την πόρτα του οίκου Μάρει για μέρες, κάτω από την αμερικανική σημαία, με το αίμα του να έχει τιναχτεί στα σκαλοπάτια μας κλπ. Υπήρχαν νεκροί και ετοιμοθάνατοι παντού. Τελικά επικράτησε η σιωπή του θανάτου, που τις τρεις τελευταίες μέρες έσπαγε μόνο από τους άγριους Τσέτες, που έσπαζαν πόρτες σπιτιών, σκότωναν τους φτωχούς ζαρωμένους κατοίκους τους, λεηλατούσαν κλπ., και τη νύχτα από τα ουρλιαχτά αδέσποτων σκυλιών και τις οπλές περιπλανώμενων αλόγων που έβγαζαν μεταλλικούς κρότους πάνω στους τραχείς λιθόστρωτους δρόμους.

Μετά την τρίτη μέρα κατοχής από τον στρατό του Κεμάλ, άρχισαν να ξεσπούν φωτιές στη χριστιανική συνοικία της πόλης. Η μισ Μίλς και μερικές από τις καθηγήτριές μας είδαν στρατιώτες να ετοιμάζουν φωτιές. Είδα εγώ προσωπικά έναν Τσέτη με ένα φορτίο με καυσόξυλα στην πλάτη του να μπαίνει σε ένα σοκάκι από το οποίο προήλθε αργότερα η φωτιά που έκαψε το κτήριό μας.

Είναι εντελώς ξεκάθαρο για μένα ότι υπήρχε ένα σαφές σχέδιο να καεί η χριστιανική συνοικία αφού πρώτα λεηλατηθεί. Η ώρα που έβαλαν τη μεγάλη φωτιά ήταν όταν ο άνεμος φυσούσε μακριά από την τουρκική συνοικία. Το σχολίασα όταν άρχισαν οι φωτιές.

Είμαι σίγουρη ότι οι τουρκικές αρχές θα πουν ότι την πόλη την πυρπόλησε είτε ο ελληνικός στρατός που υποχωρούσε είτε οι Αρμένιοι.

Και αυτό ακριβώς έγραψαν οι ιταλικές και γαλλικές εφημερίδες. Μην πιστεύεις ούτε λέξη! Ήμαστε στη χριστιανική συνοικία όταν άρχισαν οι φωτιές. Σχεδόν όλοι οι Αρμένιοι, εκτός από αυτούς που είχαν καταφύγει σ' εμάς, σκοτώθηκαν μία ή δύο μέρες -ή και παραπάνω- πριν αρχίσουν οι φωτιές. Οι Έλληνες στρατιώτες είχαν περάσει ήσυχα από τα προάστια πριν από τρεις-τέσσερις μέρες.

Όλη η πόλη ήταν υπό πλήρη στρατιωτικό έλεγχο από το απόγευμα του Σαββάτου και οι φωτιές άρχισαν την Τετάρτη και κατέστρεψαν την πόλη. Οι Τούρκοι, Τσέτες ή τακτικοί ή και τα δύο, έκαψαν την πόλη για να εξαφανίσουν τους νεκρούς αφού είχαν πάρει τα λάφυρά τους».

Η κυρία που έγραψε αυτή την επιστολή δεν είναι ούτε Αρμένισσα ούτε Ελληνίδα, και είναι άνθρωπος εξαιρετικής υπόληψης. Αυτή η δύσμοιρη πόλη πυρπολήθηκε μεθοδικά από τους στρατιώτες του Μουσταφά Κεμάλ για να ξεριζωθεί ο χριστιανισμός από τη Μικρά Ασία και να γίνει αδύνατη η επιστροφή των χριστιανών.

Οι Τούρκοι στρατιώτες έβαλαν φωτιά στη Σμύρνη στις 13 Σεπτεμβρίου του 1922. Στο μεταξύ, είχα κατορθώσει να συγκεντρώσω σχεδόν όλα τα μέλη της παροικίας μας (γύρω στα τριακόσια τον αριθμό), τα περισσότερα πολιτογραφημένοι Αμερικανοί πολίτες. Αυτοί, μαζί με τις οικογένειες και τους συγγενείς τους, ήταν μαζεμένοι στο Theatre de Smyrne, στην προκυμαία, ιδιοκτησία ενός επίσης πολιτογραφημένου Αμερικανού πολίτη. Ακριβώς απέναντι από τον δρόμο ήταν το λιμάνι, όπου ήταν δεμένο το αμερικανικό καταδρομικό Σίμπσον, έτοιμο να τους παραλάβει. Μέσα στο θέατρο υπήρχε

μια φρουρά από ναύτες με ένα πολυβόλο.

Αφού η πυρκαγιά πήρε σοβαρές διαστάσεις, ανέβηκα στην ταράτσα του Προξενείου για να δω τι συμβαίνει. Τεράστια μαύρα σύννεφα καπνού υψώνονταν από μια μεγάλη περιοχή, γιατί είχαν βάλει φωτιά σε πολλά μέρη ταυτόχρονα.

Ήταν φανερό ότι πλησίαζε γοργά η ώρα που θα έπρεπε να φύγουμε, και εκείνες τις τελευταίες μακάβριες ώρες που απέμεναν ήμουν πολύ απασχολημένος υπογράφοντας άδειες για όσους δικαιούνταν αμερικανική προστασία και μεταφορά στον Πειραιά.

Οι φλόγες κατέστρεψαν την αρμενική συνοικία με τέτοια φρικτή ταχύτητα ώστε ήταν βέβαιο ότι οι Τούρκοι την ενίσχυαν με εύφλεκτα υγρά. Ναύτες που στάλθηκαν στην περιοχή ανέφεραν ότι είδαν Τούρκους στρατιώτες να πετούν μέσα σε σπίτια Αρμενίων κουρέλια μουλιασμένα σε πετρέλαιο.

Τα κτήρια της Σμύρνης ήταν πολύ πιο εύφλεκτα από όσο φαίνονταν με την πρώτη ματιά. Η πόλη είχε υποφέρει στο παρελθόν από σεισμούς, έτσι οι τοίχοι ήταν από πέτρα και κονίαμα, αλλά ο σκελετός του κτηρίου ήταν από ξύλινα δοκάρια για να μην γκρεμίζονται εύκολα. Όταν ένας τοίχος θερμαινόταν πολύ από τη φωτιά, άρχιζαν να καίγονται τα ξύλα, και οι τοίχοι κατέρρεαν. Καθώς η πυρκαγιά εξαπλώθηκε κατεβαίνοντας προς την προκουμαία, όπου ήταν τα όμορφα και καλοχτισμένα γραφεία και οι αποθήκες των μεγάλων ξένων εμπόρων και οι κατοικίες των πλούσιων Λεβαντίνων, Ελλήνων και Αρμενίων, ο κόσμος άρχισε να ξεχύνεται σε όλο και μεγαλύτερους αριθμούς προς τη θάλασσα, γέροι, νέοι, γυναίκες, παιδιά, υγιείς και άρρωστοι. Όσους δεν μπορούσαν να περπατήσουν τους κουβαλούσαν σε φορεία ή τους είχαν πάρει συγγενείς στην πλάτη τους.

Ο ηλικιωμένος γιατρός Αργυρόπουλος, που για πολλά χρόνια ήταν μια γνωστή φιγούρα στους δρόμους της Σμύρνης, ήταν άρρωστος. Τον έφεραν με φορείο στην προκουμαία και εκεί πέθανε.

Μια τελευταία Μιλτόνεια πινελιά προστέθηκε σε μια σκηνή απέραντης, πρωτοφανούς φρίκης και ανθρώπινου πόνου. Χιλιάδες άνθρωποι ήταν στριμωγμένοι σε έναν στενό δρόμο ανάμεσα στην πόλη που καιγόταν και τα βαθιά νερά του κόλπου.

Συχνά ακούγεται το ερώτημα: «Τι προσπάθειες έγιναν να σβηστεί η φωτιά στη Σμύρνη;». Προσωπικά δεν είδα καμία τέτοια προσπάθεια. Αν οι Τούρκοι

έκαναν τίποτα προς αυτή την κατεύθυνση, ήταν απλώς μια σποραδική απόπειρα κάποιου υπαξιωματικού που δεν ήταν καλά πληροφορημένος. Περιγράψαμε ήδη τα μέτρα που πήραν για να σώσουν το κτήριο του Αμερικανικού Προξενείου.

Στο μεταξύ είχαν αρχίσει να τυλίγουν το Προξενείο πυκνά σύννεφα καπνού. Το πλήθος στον δρόμο μπροστά στο κτήριο, καθώς και στην προκυμαία, ήταν τώρα τόσο πυκνό, ώστε ο διοικητής της αμερικανικής ναυτικής δύναμης μου είπε ότι σε δέκα λεπτά ακόμα, δεν θα κατάφερα να το διασχίσω. Είχε έλθει η ώρα να εκκενώσουμε την παροικία μας, να βρούμε κάποιο καταφύγιο για αυτή σε μια χριστιανική χώρα, και να εξασφαλίσουμε μέσα για την προσωρινή συντήρησή της.

Με συγκινούσε βαθιά η ταλαιπωρία αυτών των ανθρώπων και θα έκανα ό,τι μπορούσα για να έχουν μια ευγενική, γενναιόδωρη και υπομονετική μεταχείριση. Έτσι φόρτωσα μερικά μπαούλα σε ένα αυτοκίνητο που περίμενε, καθώς και μερικά δέματα με χαλιά από την εξαιρετική συλλογή μου, που ευτυχώς ήταν ήδη πακεταρισμένα και περίμεναν να βγουν από τη συσκευασία τους, για να χρησιμοποιηθούν τον χειμώνα, άρπαξα όποια αγαπητά μου αντικείμενα έτυχε να δω μπροστά μου, και μαζί με τη γυναίκα μου και έναν Έλληνα υπηρέτη ξεκινήσαμε για την προκυμαία και το αντιτορπιλικό που μας περίμενε.

Οι αξιωματικοί και οι άνδρες του πλοίου ενήργησαν με τη μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα, και φέρθηκαν με τρομερή ευγένεια σε μένα και στη γυναίκα μου. Οι νεαροί Αμερικανοί ναύτες έδειξαν επίσης ψυχραιμία και ικανότητα στο κάπως δύσκολο έργο της διέλευσής μας, μέσα από το πανικόβλητο πλήθος και της επιβίβασής μας στην άκατο...

Η τελευταία εικόνα που είδα με το φως της μέρας ήταν η δύσμοιρη πόλη να είναι τυλιγμένη από τεράστια σύννεφα που ανέβαιναν στον ουρανό, και τη στενή προκυμαία να είναι γεμάτη από ένα πλήθος που μεγάλωνε συνεχώς έχοντας τη φωτιά πίσω του και τη θάλασσα μπροστά του, και έναν ισχυρό στόλο από συμμαχικά πολεμικά πλοία, ανάμεσα στα οποία και δύο αμερικανικά αντιτορπιλικά, αγκυροβολημένα σε μικρή απόσταση από την προκυμαία να παρακολουθούν.

Καθώς απομακρυνόταν το αντιτορπιλικό από τη φοβερή σκηνή κι έπεφτε το σκοτάδι, οι φλόγες, που τώρα μαίνονταν σε μια αχανή περιοχή, γίνονταν όλο

και πιο λαμπερές, δημιουργώντας μια σκηνή τρομερής και απαίσιας ομορφιάς. Ιστορικοί και αρχαιολόγοι έχουν δηλώσει ότι γνωρίζουν μόνο ένα γεγονός στα παγκόσμια χρονικά που να μπορεί να συναγωνιστεί την καταστροφή της Σμύρνης και του χριστιανικού πληθυσμού της από τους Τούρκους σε αγριότητα και έκταση, και σε όλα τα στοιχεία της φρίκης, της σκληρότητας και του ανθρώπινου πόνου, και αυτό ήταν η καταστροφή της Καρχηδόνας από τους Ρωμαίους.

Στη Σμύρνη δεν έλειπε τίποτα από την άποψη της ωμότητας, της καταστροφικής μανίας, της απανθρωπιάς και όλης εκείνης της παραφοράς των ανθρώπινων παθών που, όταν αφήνονται τελείως ελεύθερα, **υποβιβάζουν την ανθρώπινη φυλή σε ένα επίπεδο κατώτερο και από εκείνο και των πιο μοχθηρών και σκληρών θηρίων. Γιατί σε όλη τη διάρκεια αυτού του διαβολικού δράματος οι Τούρκοι λήστευαν και βίαζαν. Ακόμα και ο βιασμός μπορεί να γίνει κατανοητός ως μια παρόρμηση της φύσης, ακατανίκητης, ίσως, όταν τα πάθη έχουν εξαγριωθεί σε έναν λαό χαμηλής νοημοσύνης και ακόμα χαμηλότερου πολιτισμού, αλλά οι εκτεταμένες απαγωγές γυναικών και κοριτσιών δεν μπορούν να αποδοθούν ούτε σε θρησκευτική φρενίτιδα ούτε σε ζώδη πάθη. Μία από τις πιο έντονες εντυπώσεις που είχα φεύγοντας από τη Σμύρνη ήταν μια αίσθηση ντροπής που ανήκα στην ανθρώπινη φυλή.**

Η καταστροφή της Σμύρνης είχε ένα χαρακτηριστικό που δεν έχει το αντίστοιχό του στην Καρχηδόνα. Δεν υπήρχε στόλος χριστιανικών πολεμικών πλοίων εκεί να παρακολουθεί μια κατάσταση για την οποία ήταν υπεύθυνες οι κυβερνήσεις τους. Δεν υπήρχαν αμερικανικά αντιτορπιλικά στην Καρχηδόνα.

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ,
ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΜΑΣΤΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ

Τιμούμε εκείνους που έπεσαν μαχόμενοι για την προάσπιση της Ελευθερίας της Κύπρου, κατά τη βάρβαρη τουρκική εισβολή του 1974. Είτε είναι Έλληνες από την Κύπρο είτε από την Ελλάδα. Τιμούμε τους αμάχους που σφαγιάστηκαν ή κακοποιήθηκαν. Δεν ξεχνούμε τους αγνοουμένους και τις οικογένειές τους. Δεν λησμονούμε ότι πολιτιστικοί θησαυροί της Ορθοδοξίας και του διαχρονικού Ελληνισμού λεηλατήθηκαν, κλάπηκαν και πωλήθηκαν σε δημοπρασίες. Δεν ξεχνούμε τα κατεχόμενα εδάφη μας, την Κυρήνεια μας, την Αμμόχωστο, τη Μόρφου, τα μοναστήρια του Αποστόλου Ανδρέα, του Αποστόλου Βαρνάβα και όλα μας τα ιερά μας προσκυνήματα. Δεν ξεχνούμε ότι η εισβολή έγινε από μία κυβέρνηση συνεργασίας Κεμαλικών και Ισλαμιστών με Πρωθυπουργό τον δήθεν προοδευτικό Μπουλέντ Ετζιεβίτ. Γι' αυτό και στη φετινή επέτειο, ο Ερντογάν κατέβηκε στα Κατεχόμενα για να πανηγυρίσει μαζί με τον αρχηγό του Κεμαλικού κόμματος CHP, Οζγκιούρ Οζέλ.

Α-λήθεια σημαίνει όχι στη λήθη. Δεν λησμονούμε, για να μην ξαναπάθουμε τα ίδια. Αγωνιζόμαστε και ζητούμε από τη διεθνή κοινότητα να θυμάται **ότι το Κυπριακό είναι πρόβλημα εισβολής και κατοχής**. Ορθώς, ορθότατα οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση καταδίκασαν τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Κάθε εισβολή σε ανεξάρτητο κράτος είναι παράνομη και κατακριτέα. Αλλά, και η Κύπρος υπέστη εισβολή και η κατοχή από την Τουρκία το 1974. Το 37% του εδάφους της κατέχεται παρανόμως και πέρα από κάθε έννοια του δικαίου και της ηθικής. 180 και πλέον χιλιάδες ελληνοκύπριοι εξεδιώχθησαν με τον πιο βάρβαρο τρόπο από τις πατρογονικές τους περιουσίες και τις κατοικίες τους που έκτισαν με μόχθο και όνειρα.

Η Κύπρος είναι μία χώρα με πανάρχαιο ελληνικό πολιτισμό. Παράλληλα,

διέγραψε και διαγράφει μια χριστιανική καρποφορία για δύο και πλέον χιλιάδες χρόνια. 10 ναοί της, στην περιοχή του Τροόδους αξιολογήθηκαν από την ΟΥΝΕΣΚΟ και καταχωρίστηκαν στα επιτεύγματα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Επί πλέον η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος του ΟΗΕ από το 1960. Και από το 2004 της Ε.Ε.

Η Αθήνα και η Λευκωσία, σε απόλυτη συνεργασία, έχουν χρέος να προβάλλουν συνεχώς τα επιτεύγματα του κυπριακού Ελληνισμού και να καταδικάζουν διαρκώς σε όλα τα ευρωπαϊκά και διεθνή βήματα, την παράνομη κατοχή των κυπριακών εδαφών, την εκδίωξη των νομίμων κατοίκων της Κύπρου από τις πατρογονικές τους εστίες, καθώς και τον παράνομο εποικισμό από τους βαρβάρους της Ανατολίας.

Η κατοχή μέρους της Κύπρου από τα τουρκικά στρατεύματα παραβιάζει αρχές και αξίες του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Η παράτασή της και τυχόν προσπάθεια νομιμοποίησής της ανοίγει την όρεξη στη Τουρκία για νέες παρανομίες. Επίσης ανοίγει την όρεξη σε άλλους επίδοξους εισβολείς σε διάφορα μέρη της υφηλίου.

Η Τουρκία από το 1956, με το σχέδιο Νιχάτ Ερίμ, έχει θέσει ως στόχο της τον πλήρη έλεγχο του νησιού. Και προχωρεί μεθοδικά για την πραγματοποίησή του, σε βάθος χρόνου. Συνεπώς, έχουμε πατριωτικό χρέος να έχουμε « **Πάντ' ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα, τα μάτια της ψυχής μας**», **κατά τον εθνικό μας Ποιητή¹**. Με εθνική επαγρύπνηση και αγνή φιλοπατρία σχεδιάζουμε μεθοδικά και αγωνιστικά τις επόμενες κινήσεις μας. Σε καμία περίπτωση δεν αποδεχόμαστε λύση τύπου Ανάν, που θα παρέχει στην Τουρκία τη δυνατότητα να ελέγχει το Βόρειο τμήμα της Νήσου, να ασκεί μερικό έλεγχο στον Νότο και να καθιστά την Κύπρο, προτεκτοράτο της. Απορρίπτουμε τις ιδέες του Ερντογάν για δύο κράτη στην Κύπρο ή για μία χαλαρή Συνομοσπονδία.

Η Τουρκία έχει αρχίσει μία συστηματική προσπάθεια για την αναγνώριση των Κατεχομένων ως κράτους. Ήδη ασκεί πιέσεις προς τις χώρες της Κεντρικής Ασίας και προς τον Οργανισμό των τουρκογενών Κρατών. Προετοιμαζόμαστε για να εμποδίσουμε τη διεθνή αναγνώριση του ψευδοκράτους. Ας κάνουμε τις κατάλληλες διπλωματικές κινήσεις, ώστε η Τουρκία να μην μονοπωλεί τις καλές σχέσεις με τον Αραβικό και τον Μουσουλμανικό κόσμο. Φυσικά, η αμυντική θωράκιση τόσο της Κύπρου όσο και της Ελλάδος αποτελούν

¹ Διονυσίου Σολωμού «ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ», Σχεδιάσμα Β, 36

βασικότατη προϋπόθεση δια την ασφάλειά μας. Επίσης, η έμπρακτη αναβίωση και περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση **του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος αποτελεί ύψιστο χρέος για τον Ελληνισμό και ιδιαίτερα για τον Κυπριακό Ελληνισμό. Είναι χρέος εθνικό, «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ».**

Ελπίζουμε και δεν απογοητεύομαστε. Η Παιδεία στην Κύπρο και στην Ελλάδα πρέπει να καλλιεργεί την ελπίδα που διδάσκει η Ορθόδοξη Πίστη μας. Να καλλιεργεί τον γνήσιο και αφανάτιστο πατριωτισμό. Να θυμίζει τους αγώνες των προγόνων μας για την Ελευθερία. Να τονίζει τους άρρηκτους δεσμούς των Ελλήνων της Ελλάδος, της Κύπρου, της Β. Ηπείρου και της Ομογένειας.

Στην Κύπρο, κατά καιρούς, ακούσθηκαν μειοψηφικές φωνές για «νεοκυπριακή» συνείδηση και άλλα ανιστόρητα, τα οποία είναι απορριπτέα. Ο Ελληνισμός της Μεγαλονήσου στη συντριπτική του πλειοψηφία αγωνίζεται για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής του κληρονομιάς, της ελληνικής και της χριστιανικής του ταυτότητας.

Επομένως, ας γίνει βίωμά μας το χρεωστικό σύνθημα που είναι αναρτημένο στον καθεδρικό ναό του Αποστόλου Βαρνάβα, στη Λευκωσία.

ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΙ

ΕΙΣ ΜΗΜΟΣΥΝΟ ΑΙΩΝΙΟ «ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ»

ΚΩΣΤΑ ΜΑΥΡΙΔΗ, ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΗ

Τις προάλλες, 50 χρόνια από το 1974, έγινε μια πρωτόγνωρη τελετή. Μετά από δέηση στην εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα, ακολούθησε στον Τύμβο Μακεδονίτισσας στη Λευκωσία, ο ενταφιασμός επιπρόσθετων οστών αγνοουμένων πολεμιστών του 1974. Η διαδικασία της ταυτοποίησης κατέδειξε ότι τα επιπρόσθετα αυτά οστά ανήκουν σε δεκαπέντε ήρωες της διμοιρίας του 286 Μηχανοκίνητου Τάγματος Πεζικού της Εθνικής Φρουράς του 1974, των οποίων οστά είχαν ήδη εντοπιστεί, ταυτοποιηθεί και κηδευτεί τα τελευταία χρόνια. Οι δεκαπέντε ήρωες ήταν νέοι κυρίως 18-20 χρονών. Στους παρόντες στη δέηση και κατόπιν στον Τύμβο, περιλαμβάνονταν η μάνα ενός, η κόρη άλλου, αδέρφια και συγγενείς των υπολοίπων και συμπολεμιστές τους. Μια περίπτωση αφορούσε ήρωα-στρατιώτη για δεκαετίες αγνοούμενο ο οποίος ταυτοποιήθηκε, αλλά ο αδελφός και τότε έφεδρος στρατιώτης, παραμένει ως σήμερα αγνοούμενος.

Οι πληροφορίες για τη θρυλική αυτή διμοιρία, γνωστή ως «**Η ΔΙΜΟΙΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ ΣΕΡΓΙΔΗ**», είναι συγκλονιστικές. Πρόκειται για μαρτυρίες από επιζώντες της ευρύτερης περιοχής και από τις αναφορές σε βιβλίο του τότε Τούρκου στρατιωτικού διοικητή. Η διμοιρία αποτελείτο από 24 νεαρούς στρατιώτες και έναν έφεδρο με παλαιό ατομικό οπλισμό, οι οποίοι στη Β' φάση της τουρκικής εισβολής, στο καυτό λιοπύρι του Αυγούστου, και μετά από μια περιπετειώδη πορεία με μάχες, κατάφεραν να αναρριχηθούν στο ύψωμα Λαπάτσα, βορειοδυτικά της Λευκωσίας. Εκεί περικυκλώθηκαν από τουρκικά στρατεύματα, τα οποία εξαπέλυσαν επίθεση με συμμετοχή τουρκικής αεροπορίας, δεκάδων αρμάτων, όλμων και δύο επίλεκτων τουρκικών ταγμάτων. Η απόφαση της διμοιρίας ήταν αγώνας μέχρι εσχάτων. Ακολούθησε μάχη για ώρες, μέχρι και την κατάληψη του υψώματος από τον τουρκικό στρατό εισβολής. Έκτοτε, όλοι οι στρατιώτες της διμοιρίας αγνοούνταν, μέχρι την ταυτοποίηση των περισσοτέρων δεκαετίες αργότερα. Τρεις στρατιώτες και ο

Ανθυπολοχαγός αγνοούνται, ως σήμερα.

Αψευδής μάρτυρας της μάχης μέχρις εσχάτων των στρατιωτών αυτών υπήρξε ο Τούρκος διοικητής, ο οποίος ανέφερε ότι επισκέφθηκε το ύψωμα μερικές μέρες μετά την μάχη και διέκρινε τα άψυχα σώματά τους, αρκετά ακρωτηριασμένα, ενώ πολλοί νεκροί στρατιώτες κρατούσαν ακόμη τα ατομικά τους τυφέκια. Πώς άραγε τιμήθηκαν αυτοί οι ήρωες και πόσοι γνωρίζουν τα ονόματά τους;

Στον ενταφιασμό των οστών, μια οικογένεια προσήλθε με δεκαπέντε κατάλευκους κρίνους, τους οποίους εναπόθετε ένα - ένα με ευλάβεια στους τάφους. Σε ερώτηση κάποιου, «ποιος είναι ο δικός σας;», η απάντηση ήταν αυθόρμητη, πηγαία, αληθινή και βγαλμένη μέσα από τα βάθη των αιώνων:

- ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ, ΓΥΙΕ ΜΟΥ,

Οι ήρωες ανήκουν στην Πατρίδα κι επομένως:
«ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ».

Οι δεκαπέντε των οποίων επιπρόσθετα οστά ενταφιάστηκαν είναι:

- 1^{ος} : ΔΕΑ Παπαδόπουλος Κωνσταντίνος του Χαράλαμπου, Λευκωσία
- 2^{ος} : Λοχίας Παπαϊωάννου Αντώνιος του Σάββα, Λευκωσία
- 3^{ος} : Δεκανέας Δημητρίου Γεώργιος του Πέτρου, Ξυλοτύμπου
- 4^{ος} : Δεκανέας Τσαγγάρης Ιωάννης του Μιχαήλ, Δύμες
- 5^{ος} : Στρατιώτης Αγαθοκλέους Ηρακλής του Χριστοφή, Άγιος Τύχωνας
- 6^{ος} : Στρατιώτης Θεοδούλου Θεόδουλος του Γεωργίου, Παλαίκυθρο
- 7^{ος} : Στρατιώτης Ιωάννου Μάριος του Γεωργίου, Κακοπετριά
- 8^{ος} : Στρατιώτης Ιωνά Παράσχος του Χρίστου, Νήσου
- 9^{ος} : Στρατιώτης Καταλάνος Κώστας του Χριστόφορου, Άγιος Επιφάνιος
- 10^{ος} : Στρατιώτης Κυπριανού Μιχαήλ του Χριστοφή, Γεροσκήπου
- 11^{ος} : Στρατιώτης Μιχαήλ Μιχαλάκης του Γεωργίου, Στρόβολος
- 12^{ος} : Στρατιώτης Μιχαήλ Μιχαλάκης του Χριστόδουλου, Πεντάγεια
- 13^{ος} : Στρατιώτης Νεάρχου Κυριάκος του Χρίστου, Άγιος Δημητριανός
- 14^{ος} : Στρατιώτης Παναγή Παναγής του Νεοκλή, Μαραθόβουνο
- 15^{ος} : Στρατιώτης Πιττής Μάρκος του Ανδρέα, Δάλι

«ΘΑΥΜΑΖΩ ΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΣΤ' ΟΝΟΜΑ ΤΟΥΣ ΜΝΕΩ»¹

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ 35 ΜΗΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΟΥΣ
ΑΓΝΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΡΟΒΟΛΟΣ 3

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Την Πέμπτη 13 Ιουνίου 2024 στην Αίθουσα του Ιερού Ναού του Αποστόλου Ανδρέα του Συνοικισμού Στρόβολος 3 ο Χριστιανικός Σύνδεσμος Γυναικών τίμησε σε μια σεμνή εκδήλωση τις 35 συζύγους και μητέρες των αγνοουμένων, που ζουν στο Συνοικισμό Στρόβολος 3. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Γυμνάσιο Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου Λακατάμειας. Μαθητές και μαθήτριες του σχολείου τραγούδησαν για το μεγάλο θέμα της Κύπρου υπό τη διεύθυνση του μουσικού κ. Ιάκωβου Πάρπα.

Παρόντες στην εκδήλωση ήταν ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, που απηύθυνε Χαιρετισμό, ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Μεσαορίας κ. Γρηγόριος, η Επίτροπος Προεδρίας για Ανθρωπιστικά Θέματα κ. Άννα Αριστοτέλους, εκπρόσωπος του Συνδέσμου Αθλητών Αιχμαλώτων και Αγνοουμένων, εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας και πλήθος συγγενών των αγνοουμένων του Συνοικισμού.

Σε κλίμα κατάνυξης ξεδίπλωσαν οδυνηρές μνήμες ο κ. Νίκος Παπαναστασίου για τη λεβέντισσα Κυρά Φροσύνη της Λαπήθου, που φιλοξένησε και έσωσε 12 στρατιώτες με κίνδυνο της ζωής της και η κ. Ελένη Κωνσταντίνου της διαμονής της για δύο χρόνια στο αντίσκηνο μαζί με τους γονείς και τα έντεκα αδέρφια της. Σύντομη παρέμβαση έκαμε η κ. Δέσποινα Γρηγορίου κόρη του αγνοούμενου Μιχάλη Γρηγορίου. Το πρόγραμμα παρουσίαζε η κ. Σωτηρούλα Κορέλλη κόρη τού, επίσης, αγνοούμενου Αντώνη Κορέλλη.

Ο Μακαριώτατος εμφανώς συγκινημένος απευθύνθηκε στις συζύγους των αγνοουμένων και εξέφρασε την αγάπη και συμπαράσταση της Μητέρας Εκκλησίας στον πόνο και τη δοκιμασία τους. Πενήντα χρόνια σηκώνουν Σταυρό ασήκωτο αναμένοντας τους ανθρώπους τους. Η καθεμιά αντιμετω-

¹ Διονυσίου Σολωμου, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Σχεδιάσμα Β' 7,4

πίζει το δικό της πόνο αλλά και διαφορετικό από όλες τις άλλες. Η απώλεια είναι για όλες η ίδια

Τέλος ευχήθηκε σε όλες δύναμη και αντοχή, σύντηξη της δοκιμασίας τους.

Η πρεσβυτέρα Ορθοδοξία Καλογήρου προσφωνώντας εκ μέρους της ενορίας τις συζύγους των αγνοουμένων του Συνοικισμού είπε τα εξής:

Μακαριώτατε, Θεοφιλέστατε, Σεβαστοί πατέρες, αγαπητοί προσκεκλημένοι,

Πριν αρχίσω την προσφώνησή μου προς τις αγαπητές εν Χριστώ αδελφές μου θα ήθελα να αναφερθώ στη φωτογραφία που βλέπετε στο εξώφυλλο του προγράμματος που έχετε στα χέρια σας. Πρόκειται για την Αγία Τράπεζα του ναού μας του Αποστόλου Ανδρέα Στροβόλου. Το κάλυμμά της έχει μια οδυνηρή Ιστορία. Η μ. Βασιλική Παπαχριστοδούλου από τον Κοντεμένο ήρθε πρόσφυγας στις ελεύθερες περιοχές αφήνοντας πίσω της το γιο της το Νικόλα Αγνοούμενο. Αυτή η μάνα, μέρα, αλλά προ πάντων νύκτα μέχρι το ξημέρωμα έπλεκε μια ταντέλλα ατέλειωτη περιμένοντάς τον για 40 χρόνια. Μετά τον θάνατό της η κόρη της η Ελένη μας πρότεινε να ράψουμε στη μνήμη της και τη μνήμη του γιου της κάλυμμα για την Αγία Τράπεζα του ναού μας. Το κάλυμμα ράφτηκε. Και στολίζει σήμερα την Αγία μας Τράπεζα. Την Τράπεζα στην οποία κάθε Κυριακή και γιορτή τελεσιουργείται το μέγα Μυστήριο της μεταβολής του άρτου και του οίνου, σε Σώμα και Αίμα Χριστού.

Αγαπητές φίλες,

Είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου που ειλικρινά δεν ξέρω τι να πω, τι να γράψω. Οι λέξεις μου φαίνονται φτωχές, είναι χωρίς αντίκρισμα. Δυσκολεύομαι γιατί εδώ στην ενορία μας, είμαστε πια μια οικογένεια, μαζί εκκλησιαζόμαστε, μαζί κοινωνούμε τον Χριστό, μαζί συνεργαζόμαστε στο έργο της ενορίας, μαζί πίνουμε τον καφέ μας, ζυμώνουμε μαζί, συναντιόμαστε στις καθηγητικές και στις φιλανθρωπικές μας συνάξεις. Εξ αιτίας αυτής της οικειότητας δυσκολεύομαι διπλά.

Σήμερα, όμως, έστω και αργά, πολύ αργά, 50 χρόνια από την αποφράδα μέρα που άρχιζε το εθνικό μας για σας και το προσωπικό και το οικογενειακό δράμα, στέκομαι μπροστά σας για να πω εκ μέρους του ιερατείου, της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του ναού μας, των μελών του Συνδέσμου μας και όλων αυτών των προσκεκλημένων μας, που είναι σήμερα μαζί μας, και που ήρθαν

για σας, με επικεφαλής το Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπό μας, το Θεοφιλέστατο Επίσκοπο Μεσαορίας, εκ μέρους όλης αυτής της Εκκλησιαστικής σύναξης, να σας πω πόσο πολύ σας εκτιμούμε και σας θαυμάζουμε.

Προσπαθώ συχνά στη συναναστροφή μου μαζί σας να φανταστώ αυτά τα πενήντα χρόνια της ζωής σας και του αγώνα σας. Ένας Γολγοθάς όμοιος αλλά και διαφορετικός για την καθεμιά σας, που τον ανεβαίνετε ολομόναχες με τις κυβερνήσεις σε απόσταση και την κοινωνία να σας παρακολουθεί άλλοτε με αδιαφορία και άλλοτε με οίκτο.

Ήταν αρχικά η μεγάλη, η ακαριαία αλλαγή και ο αγώνας της προσαρμογής στα νέα τραγικά δεδομένα. Κυράδες και αρχόντισσες στα σπίτια σας, στα χωράφια σας, στα περβόλια σας, στις αυλάδες σας, τις απλόχωρες, τις ολόφωτες και φιλόξενες, με τα όνειρά σας, τα σχέδια της ζωής σας, βρεθήκατε ξαφνικά στο αντίσκηνο πρώτα και ύστερα στα σπιτάκια του Συνοικισμού στα αφιλόξενα χώματα της καυκάλλας του Στροβόλου, από 80 κατεχόμενες κοινότητες. 2500 ψυχές με 60 αγνοούμενους. Από αυτούς οι 16 ταυτοποιήθηκαν και ετάφησαν, οι 44 είναι ακόμα αγνοούμενοι.

Και ύστερα ο σκληρός αγώνας της επιβίωσης σε δύο τρεις δουλειές καθημερινά για τα απαραίτητα για μεγάλες πολύτεκνες οικογένειες. Απορίας άξιό ποτε βλέπατε τα παιδιά σας, ποτε παίζατε μαζί τους, ποτε τα χαϊδεύατε, ποτε στην εφηβεία τους τα ακούσατε, κάνατε παρέα. Για χρόνια αφεθήκατε στον πόνο σας, η καθεμιά το δικό της και μόνη της.

Ήταν όμως και η ανατροφή των παιδιών, ο φόβος, το άγχος μη ξεστράτισουν, πώς να μεγαλώσουν σωστά, να αποκατασταθούν επαγγελματικά και να κάμουν οικογένειες. Θα γυρίσει κάποια στιγμή ο πατέρας, δε γίνεται αλλιώς δεν είναι δίκαιο να μη γυρίσει, και πρέπει να του δείξετε «καρπούς ευκλειείς».

Πάνω, όμως, από κάθε οικογένεια να αιωρείται πάντα η μεγάλη απώλεια, το ανεκπλήρωτο κενό της απουσίας του, στις ώρες που θα πρέπει να πει τη γνώμη του, να πάρει μαζί σας μια απόφαση δύσκολη πολλές φορές, να μοιραστείτε τη χαρά και τη λύπη σας. Εσείς εκεί και μάνα και πατέρας. Ανακοινώνατε τις αποφάσεις σε κάτι ασπρόμαυρες φωτογραφίες που παρακολουθούσαν από στους τοίχους. Πριν λίγο καιρό με την ευκαιρία μιας επίσκεψής μου στο κοιμητήριο είδα, νομίζω για πρώτη φορά, στο βιτρινάκι με το καντήλι του τάφου μια φωτογραφία του γάμου των κεκοιμημένων. Συγκινήθηκα πολύ. Καμιά άλλη φωτογραφία δεν υπάρχει. Εκείνος Γεώργιος μέχρι προ τινος αγνοούμενος, εκείνη Ελένη, η αγαπημένη μας Μελού, που έθαψε τον πατέρα της

μόνη της, με τα χέρια της, στην αυλή του σπιτιού τους, στη μαρτυρική Άσσια, του έψαλλε μάλιστα και κηδεία όπως έλεγε, απάγγειλε το Πάτερ ημών και το Πιστεύω, πήρε τα πόδια της και την ψυχή της, εγκαταστάθηκε στο Συνοικισμό μας, και μεγάλωσε πέντε προκομμένα παιδιά! Δε σας κάμνει εντύπωση; Η ζωή τους χώρισε απάνθρωπα. Όμως ο γάμος παραμένει μια αδιάλυτη σχέση, που κρατά και μετά θάνατο. Αυτή η ιερότητά του, το μυστήριό του, είναι η ομορφιά του. Είμαι σίγουρη, το βεβαιώνει η συναναστροφή μου μαζί σας, πως αυτή την ομορφιά κι αυτή την ιερότητα εσείς τη ζείτε και 50 χρόνια μετά.

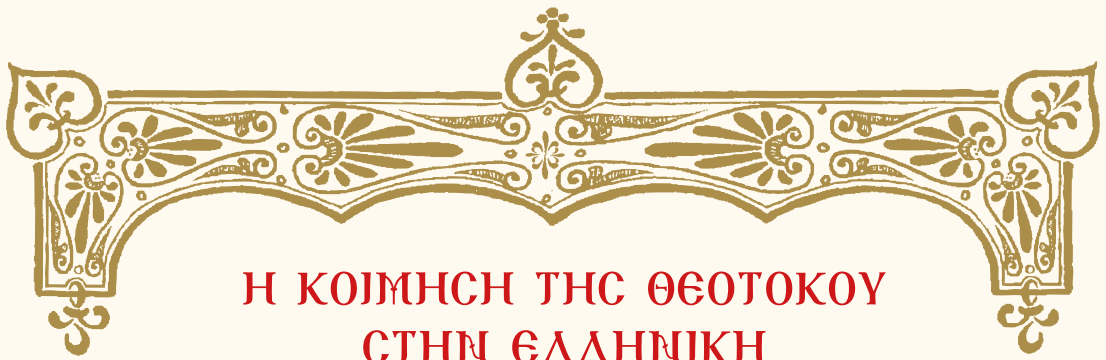
Ευχαριστούμε το Θεό – μακάρι να μην ήταν έτσι τα πράγματα-που βρεθήκατε στο δρόμο μας, για να μας διδάσκετε όχι με λόγια όπως συνήθως γίνεται σήμερα αλλά με τη ζωή σας, με την πίστη σας στο Θεό, την υπομονή σας και προ πάντων την αξιοπρέπειά σας, αξίες δυσεύρετες στην εποχή μας. Υποκλινόμαστε, αγαπητές μας, και σας ευχαριστούμε. Μας δίνετε το δικαίωμα να επαναλάβουμε τους στίχους του εθνικού μας ποιητή **«Θαυμάζω τες γυναίκες μας και στ' όνομα τους μνέω»** και να κάμουμε την αυτοκριτική μας

Μακαριώτατε,

Έχει λεχθεί πως οι πονεμένοι άνθρωποι είναι και οι πιο αισιόδοξοι, γιατί σ' αυτούς έμεινε το προνόμιο να πιστεύουν και να στηρίζονται στην Αγάπη του Θεού και των Αγίων, να πιστεύουν στον Άνθρωπο και τις δυνάμεις του. Μέσα στον πόνο επιστρατεύουν τα αποθέματα των δυνάμεών τους, με τις οποίες μας προίκισε ο Θεός, αγνίζονται και ελπίζουν για την Ανάσταση.

Είμαι σίγουρη, αγαπητές μου, ότι με αυτές τις δυνάμεις φτάσατε αξιοπρεπείς ως εδώ, με τα παιδιά και τα εγγόνια σας μεγάλο κεφάλαιο παρηγοριάς, πηγή χαράς και ελπίδας για το παρόν και το μέλλον το δικό σας και του τόπου. Εξ άλλου ο πατήρ Αντώνιος πρόσθεσε στα αιτήματά μας στην πιο επίσημη λατρευτική της σύναξη, τη Θεία Λειτουργία: **«Υπὲρ προστασίας τῶν ἐγκλωβισμένων, ὑπὲρ ἀνευρέσεως τῶν ἀγνοουμένων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῆς κατεχομένης πατρίδος ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»**. Η προσευχή είναι η άλλη, η ουσιαστική μας παρηγοριά και ελπίδα. Εσείς το ξέρετε, γιατί το ζείτε. Σας ευχόμαστε ό,τι καλό, την ευλογία του Θεού στον αγώνα σας, τη ζωή και τα έργα σας. Ο Θεός μαζί σας.

Μετά το πέρας της εκδήλωσης, ο Μακαριώτατος συνομίλησε με συγκίνηση μαζί τους και εξέφρασε προς αυτές τα συγχαρητήριά του για την ιώβεια υπομονή τους και τις ευχές της Μητρός Εκκλησίας για ό,τι βέλτιστο στη ζωή τους.

Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΣΤΟΥΚΗ

Αξιόλογη πτυχή του θρησκευτικού φαινομένου αποτελεί η πίστη και η λατρεία¹ που απονέμεται στην Υπεραγία Θεοτόκο και στους Αγίους της Εκκλησίας μας. Τόσο η Παναγία όσοι και οι Άγιοι λαμβάνουν, κατά τις ιδιότητες που τους αποδίδονται και τους συγκεκριμένους τόπους λατρείας τους, ιδιαίτερα λατρευτικά επίθετα, τις επωνυμίες τους², όπως συμβαίνει λόγου χάρη με την Παναγία³.

Η Παναγία είναι το πιο αγαπητό πρόσωπο της ελληνικής λαϊκής λατρείας. Η απεριόριστη ευλάβεια που τρέφει ο λαός μας προς Εκείνη, δεν φαίνεται μόνο από το γεγονός, ότι την επικαλείται σε οποιαδήποτε περίπτωση του βίου του, αλλά και από το πλήθος των ναών και μονών, την υπέροχη υμνογραφία μας που έχουμε ως πολυτιμότεο θησαυρό προς τιμήν της⁴ και τέλος τις πολλές εορτές και πανηγύρεις του ετήσιου εορτολογικού κύκλου με αποκορύφωμα εκείνη της Κοιμήσεως της, την 15^η Αυγούστου.

¹ Η αντικατάσταση του θεολογικώς ορθού όρου «τιμή» από τον λαογραφικώς παραδεκτό όρο «λατρεία» γίνεται στο πλαίσιο της λαογραφικής εξέτασης της θρησκευτικής ζωής, χωρίς καμία πρόθεση διαφοροποίησης από την επιστήμη της θεολογίας, βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Εισαγωγή στη θρησκευτική λαογραφία*, τόμ.Ι (Θεσσαλονίκη 2017), σελ.86-87.

² Μ. Γ. Βαρβούνης, «Στο ίδιο», σελ.87.

³ Οι επωνυμίες της Θεοτόκου προέρχονται είτε από την εικονογραφική παράδοση είτε από τον τόπο στον οποίο βρίσκεται ο ναός και η μονή της είτε από τη σχέση της με τον Χριστό που υποδηλώνει ο εικονογραφικός τύπος είτε από τον τόπο προέλευσης κ.α., βλ. Φαίδων Κουκουλές, «Επίθετα τινά της Θεοτόκου», *Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος*(1932), σελ. 387-402 και Ν.Β. Τωμαδάκης, «Λαογραφικά επίθετα της Θεοτόκου», *Ιόνιος Ανθολογία* 5(1931), σελ 27-30 και 6(1932).

⁴ Δημ. Γ. Τσάμης, *Αγιολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη⁵ 2010, εκδ. Πουρναρά, σελ.57.

Μετά την μετάσταση της Θεοτόκου αποκτήσαμε μόνιμη προστασία και βοηθό, την βασίλισσα των αγγέλων, αφού ο Υιός της την ενθρόνισε στα δεξιά Του για να βασιλεύει μαζί Του αιώνια. Οι αδύναμοι άνθρωποι, επειδή βιώνουμε το αίσθημα της ανασφάλειας, αναζητούμε βοήθεια, κάλυψη και σκέπη μέσα στην κοσμική καταιγίδα. Αυτό, λοιπόν, μας προσφέρει η Παναγία μας. Γίνεται «**χριστιανῶν ἡ προστάτις**».

Η ξεχωριστή αυτή λατρεία πηγάζει από το γεγονός ότι η Παναγία λειτουργεί ως το σύμβολο της μητέρας όλων των ανθρώπων, αντίληψη προερχόμενη από την ιδιότητά της ως μητέρας του Χριστού, γι' αυτό και ο λαός μας συγκινείται βαθύτατα από τον θάνατό της.

Τεκμήριο αυτό της συγκίνησης αποτελεί η πλούσια εικονογραφική παράδοση τόσο σε τοιχογραφίες όσο και σε φορητές εικόνες που απεικονίζει την Παναγία εν μέσω των Αποστόλων να παραδίδει την ψυχή της στα χέρια του Θεανθρώπου Χριστού⁵.

Στην ίδια εικονογραφική παράδοση εντάσσεται και η απεικόνιση της τιμωρίας του Ιεχωνία, του οποίου τα χέρια άγγελος Κυρίου τα απέκοψε, όταν θέλησε να τα απλώσει στο νεκρό σώμα της Υπεραγίας Θεοτόκου⁶.

Ο πιστός λαός μας κατά τη διάρκεια των δεκαπέντε ημερών μέχρι την εορτή της Κοιμήσεως τηρεί νηστεία και συμμετέχει στους Παρακλητικούς Κανόνες που ψάλλονται στους ναούς προσεγγίζοντας με αισθήματα χαρμολύπης το γεγονός της μετάστασης της Θεοτόκου στους ουρανούς, αποκαλώντας μάλιστα την εορτή ως «**Πάσχα του Καλοκαιριού**».

Ο Γεώργιος Μέγας μας πληροφορεί ότι η περίοδος αυτή συνοδεύεται με ορισμένα νηστευτικά έθιμα, όπως τον καθαρισμό των χάλκινων αγγείων, την προσφορά σταφυλιών, σύκων και άλλων οπωρικών στην εκκλησία και τη διανομή τους, σε όσους νηστεύουν μετά την Ακολουθία. Ακόμη, ένας φόβος αδικαιολόγητος βέβαια, διακατέχει τους ανθρώπους γι' αυτό και αποφεύγουν να κολυμπήσουν στη θάλασσα, να κόψουν ξύλα ή να πλύνουν ρούχα⁷.

⁵ Μ. Γ. Βαρβούνης, *Θεμελιώδεις έννοιες και μορφές της ελληνικής θρησκευτικής λαογραφίας*, βλ. λήμμα: Θεοτόκος, (Αθήνα 2013), εκδ. Στρατηγικές Εκδόσεις, σελ.237.

⁶ Μ. Γ. Βαρβούνης, *Εισαγωγή στη θρησκευτική λαογραφία*, ό.π., σελ. 160.

⁷ Γ. Μέγας, *Ελληνικές Γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, (Αθήνα⁷ 2012), εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σελ. 278 και του ίδιου στο: «Θερινές γιορτές και λαϊκά έθιμα», *Πειραιϊκή Εκκλησία*, αριθμ. φύλλου 305 (Ιούλιος- Αύγουστος 2018), σελ. 36-40, εδώ σελ. 40.

Συγκίνηση, επίσης, προκαλεί στο φιλόθρησκο λαό μας η κοίμηση της Θεοτόκου, όπως αυτή περιγράφεται στο συναξάρι της: «Ο Χριστός αποφάσισε να πάρει μαζί Του τη μητέρα Του, και έστειλε τρεις μέρες νωρίτερα τον άγγελο να της το αναγγείλει. Εκείνη χαρούμενη πήγε στο όρος των Ελαιών για να προσευχηθεί, όπου τα δέντρα έγειραν για να την αποχαιρετήσουν. Ύρισε σπίτι της, ετοίμασε το κρεβάτι της κι όσα νεκρικά χρειαζόνταν, μοίρασε τα φορέματα της στις φτωχές και κάλεσε συγγενείς και γείτονες να βρίσκονται στη θανά της. Τους ενημέρωσε ότι αυτό ήταν μήνυμα του αγγέλου και απόδειξη αυτού αποτελεί το κλαδί της φοινικιάς που της άφησε. Οι γυναίκες ξέσπασαν σε κλάματα, αλλά η Θεοτόκος, τις παρηγορούσε λέγοντας ότι δεν θα εγκαταλείψει καθόλου τον κόσμο. Ύστερα, ακούστηκε μια βροντή, σύννεφα σκέπασαν το σπίτι και μεμιάς οι μαθητές του Χριστού συνάχτηκαν από τα πέρατα της οικουμένης για την κοίμηση της Παναγίας. Εκείνη έπεσε στην κλίνη της και παρέδωσε το πνεύμα της στα χέρια του Θεού. Οι ίδιοι οι μαθητές του Κυρίου, σήκωσαν το νεκρικό κρεβάτι και ενταφίασαν το σώμα της Θεοτόκου στον κήπο της Γεθσημανή»⁸.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το συναξαριακό κείμενο που αναφέρει την υπόσχεση της Θεοτόκου ότι δεν θα εγκαταλείψει τον κόσμο έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον ψυχισμό του λαϊκού ανθρώπου και αυτό είναι εμφανές μέσα από τις ποικίλες παραδόσεις και δοξασίες που έχουν διασωθεί⁹.

Κατά την παραμονή της εορτής στη διάρκεια του πανηγυρικού εσπερινού, σε πολλές περιοχές στολίζουν και επιτάφιο της Παναγίας, τον οποίο και περιφέρουν- όπως τον επιτάφιο του Χριστού τη Μεγάλη Παρασκευή- στο τέλος του εσπερινού ή ανήμερα μετά την τέλεση της Θείας Λειτουργίας. Μάλιστα, έχουν συνταχθεί και τρεις στάσεις ποιητικών αντιφώνων, που ψάλλονται κατά τον «Επιτάφιο της Παναγίας», ως παραλλαγή του επιτάφιου θρήνου της Μεγάλης Παρασκευής¹⁰.

Το έθιμο αυτό πρωτοξεκίνησε στους Αγίους Τόπους και επεκτάθηκε στη συνέχεια και στον ελλαδικό χώρο και συγκεκριμένα στο ιερό νησί της Πά-

⁸ Αικ. Τσοτάκου- Καρβέλη, *Λαογραφικό Ημερολόγιο- Οι δώδεκα μήνες και τα έθιμα τους*, (Αθήνα¹³ 2009), εκδ. Πατάκη, σ. 169-172, βλ. επίσης Νικόδημος, Άγιορείτης, *Συναξαριστής των Δώδεκα μηνών του Ένιαυτού, Περιέχων τούς τεσσάρους μήνας Μάϊον, Ίούλιον, Ίούλιον, Αύγουστον*, τ. Γ', (Αθήνα² 2005) εκδ. Δόμος, σελ.468-473.

⁹ Δ.Β. Οικονομίδης, «Μαρία, Λαογραφία», *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία* 8(1966), σελ. 713-719.

¹⁰ Μ. Γ. Βαρβούνης, ό.π., βλ. λήμμα: Κοίμηση της Θεοτόκου, σελ.284.

τμου και σήμερα τελείται σε πολλές περιοχές της νησιωτικής κυρίως Ελλάδος, όπως είναι η Σάμος, η Ικαρία, η Κίμωλος, η Σαντορίνη, τα Κύθηρα, οι Παξοί, η Ιθάκη, η Κέρκυρα και επεκτείνεται συνεχώς και σε άλλες περιοχές ανά την επικράτεια¹¹. Η διάδοση αυτή του εθίμου οφείλεται αφενός μεν στην αγάπη του λαού μας για τις τελετουργικές μορφές και αφετέρου στην προσήλωσή του στο πρόσωπο της Παναγίας, όπως επισημαίνει ο Μ. Βαρβούνης.

Μια άλλη παράδοση που σχετίζεται με την Παναγία προέρχεται και αυτή από το συναξάρι της, όπου αναφέρει ότι όταν ο Απόστολος Θωμάς, ο οποίος έφτασε αργοπορημένος θέλησε να προσκυνήσει την Θεοτόκο, άνοιξαν τον τάφο και είδαν ότι το σώμα έλειπε, καθώς είχε μεταστεί στους ουρανούς. Κατά την λαϊκή παράδοση, η Θεοτόκος λίγο, πριν την κοίμησή της, ζήτησε από τον αρχάγγελο Μιχαήλ να της δείξει τις τιμωρίες των αμαρτωλών στον Κάτω Κόσμο. Οι εντυπώσεις της περιγράφονται στο έργο «Αποκάλυψις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου», που κυκλοφόρησε ως ψυχοφελές λαϊκό ανάγνωσμα¹² και γνώρισε μεγάλη απήχηση.

Στον ετήσιο εορτολογικό κύκλο η Κοίμηση της Θεοτόκου εορτάζεται σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδος¹³ με ξεχωριστό τρόπο. Ανάμεσα στα προσκυνήματα προς τιμήν της Παναγίας ξεχωρίζουν της Τήνου, της Αγιάσου Λέσβου, της Εκατονταφυλιανής της Πάρου, της Σουμελά στο Βέρμιο, της Εικοσιφοίνισσας, της Παναγίας στο Μαρκόπουλο Κεφαλονιάς, όπου εμφανίζονται τα ιδιόμορφα φιδάκια, της Παναγίας στους Λειψούς, που από τα ξερά κλωνάρια που είναι τοποθετημένα μέσα στο εικονοστάσι της ανθίζουν μικρά άσπρα κρίνα κάθε χρόνο κατά την διάρκεια της πανήγυρης, της Νισύρου κ.α..

Επιπρόσθετα, μαρτυρούνται περιπτώσεις, όπου πραγματοποιούνται τελετουργικές ζωοθυσίες κατά την διάρκεια της εορτής, από τα σφάγια των οποί-

¹¹ Μ. Γ. Βαρβούνης, «στο ίδιο», σελ. 284. Επίσης του ίδιου «Οι θρησκευτικές τελετουργίες ως δίκτυο επικοινωνίας και πολιτισμού στο Αιγαίο: η περίπτωση του Επιταφίου της Παναγίας στη Σάμο» στο *Λαογραφικά Δοκίμια*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000, σελ. 81-96.

¹² Μ. Γ. Βαρβούνης, *Εισαγωγή στη θρησκευτική λαογραφία*, ό.π., σελ. 160-161. και για το λαϊκό έργο: «Αποκάλυψις της Ὑπεραγίας Θεοτόκου»: ήτις κατέβη εις τον Ἄδην και είδε πως κολάζονται οι αμαρτωλοί / συντεθείσα και τυπωθείσα προς ψυχικήν ωφέλειαν των απανταχού ορθοδόξων χριστιανών υπ' ανδρός φιλοχρίστου. Εν Αθήναις: [χ.ε.], 1874, διαθέσιμο στο: <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/8/3/2/metadata-420>, (ανάκτηση 10-6-2019).

¹³ Δημ. Κεφαλληνιάδης, *Η λατρεία της Παναγίας στα ελληνικά νησιά 1-2*, Αθήνα 1990-1991 και του ίδιου *Η λατρεία της Παναγίας στην στεργιανή Ελλάδα*, Αθήνα 1993.

ων παρασκευάζεται το φαγητό που διανέμεται στους πανηγυριστές. Έχουμε ακόμη περίπτωση, επί παραδείγματι στην Όλυμπο της Καρπάθου, που αποκορύφωμα του εορτασμού αποτελεί ο παραδοσιακός χορός που γίνεται έμπροσθεν του ναού της Παναγίας, ο οποίος είναι αργόσυρτος και τελετουργικός¹⁴.

Είναι αξιοσημείωτο ότι σε πολλές πανηγύρεις της Παναγίας, έχουμε και την τελετουργική διαμονή ανθρώπων μέσα στους ναούς, τις λεγόμενες εγκοιμήσεις με απώτερο σκοπό το θαύμα¹⁵.

Από τον Γ. Μέγα λαμβάνουμε επίσης, την πληροφορία ότι την ημέρα αυτή οι τσελιγκάδες συνάπτουν με τους πιστικούς συμφωνίες- συμβόλαια. Την ίδια ημέρα μάλιστα τηρείται εθιμική αργία και το «απολυσιό», δίνεται δηλαδή η ελευθερία της εισόδου στα αμπέλια και στους κήπους¹⁶.

Τέλος, σε πολλές περιοχές της Ελλάδος μαρτυρείται ανήμερα της εορτής ο εθιμικός εκπλειστηριασμός ταμάτων, κυρίως ζώων που οι πιστοί έφερναν και τα οποία έδεναν σε δένδρα, ώστε να είναι σε κοινή θέα για να τα δουν και να τα περιεργαστούν όσοι θα ενδιαφέρονται να πάρουν μέρος στον πλειστηριασμό που θα επακολουθήσει. Έχουμε, ακόμη πολλές περιπτώσεις πλειστηριασμών, όπως λόγου χάρη το κράτημα της εικόνας της Παναγίας για να την ασπαστούν οι πιστοί¹⁷.

Παρόμοιες εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα και στις 23 Αυγούστου που εορτάζονται τα Εννιάμερα της Παναγίας, όπως αποκαλεί ο λαός μας την απόδοση της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Θα αποτελούσε παράλειψή μας αν δεν κάναμε ιδιαίτερη μνεία στην ξεχωριστή λατρεία που αποδίδει ο Κυπριακός λαός στην Παναγία μας. Απόδειξη αυτού αποτελούν τα πολλά προσωνύμια και λατρευτικά επίθετα ως και η πληθώρα των θρησκευτικών τραγουδιών και προσευχών προς τιμήν της¹⁸.

¹⁴ βλ. περαιτέρω πληροφορίες στο: Μ. Γ. Βαρβούνης, *Εισαγωγή στη θρησκευτική λαογραφία*, ό.π., σελ. 163.

¹⁵ Μ. Γ. Βαρβούνης, ό.π., βλ. λήμμα: Εγκοίμηση, σελ. 196.

¹⁶ Γ. Μέγας, ό.π. σελ. 279.

¹⁷ Μ. Γ. Βαρβούνης, *Νεοελληνικοί Εθιμικοί Εκκλησιαστικοί Πλειστηριασμοί*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 155-159 και 160-162.

¹⁸ Δαμιανός Δαμιανού, *ΙΔΙΑΖΟΝΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ «ΛΑΪΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ» ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 55-59, διαθέσιμο στο: <http://ikee.lib.auth.gr/record/270195/files/GRI-2015-14851.pdf>, (ανάκτηση 17-6-2019).

Επιπρόσθετα, διασώζονται μια σειρά από παραδόσεις που σχετίζονται με την Θεοτόκο μεταξύ των οποίων διακρίνονται εκείνες της Παναγίας της Χρυσοσηλιώτισσας και της Παναγίας του Κύκκου φανερώνοντας τον βαθύτατο σεβασμό που τρέφει ο Κυπριακός Ελληνισμός για το πανάγιο πρόσωπό Της!

Κλείνοντας, δανειζόμαστε τα λόγια του Φώτη Κόντογλου(1895-1965) από το κείμενο του: «Η Χαρά τῶν Χριστιανῶν», όπου μεταξύ των άλλων γράφει ότι: *«Η Παναγία είναι το πνευματικό στόλισμα της ορθοδοξίας. Για μας τους Έλληνες είναι η πονεμένη μητέρα, η παρηγορήτρια κ' η προστάτρια, που μας παραστέκεται σε κάθε περίπτωση. Σε κάθε μέρος της Ελλάδας είναι χτισμένες αμέτρητες εκκλησιές και μοναστήρια, παλάτια αυτηνής της ταπεινής βασίλισσας, κι' ένα σωρό ρημοκλήσια, μέσα στα βουνά, στους κάμπους και στα νησιά, μοσκοβολημένα από την παρθενική και πνευματική ευωδία της. [...]. Από τα ονόματα και μόνο που έδωσε η ορθοδοξία στην Παναγία, και που μ' αυτά την καταστόλισε, όχι σαν είδωλο θεατρικό, όπως γίνηκε αλλού που φορτώσανε μια κούκλα με δαχτυλίδια και σκουλαρήκια και με ένα σωρό άλλα ανίερα και ανόητα πράγματα, λοιπόν αυτά μοναχά, λέγω, φαίνεται πόσο πνευματική αληθινά είναι η λατρεία της Παναγίας στην ελληνική ορθοδοξία. Πρώτα-πρώτα το ένα αγιώτατο όνομά της: Παναγία. Ύστερα τα άλλα.[...] Μα ολάκερη η Ελλάδα δεν υμνολογά την Παναγία μονάχα με τους ψαλτάδες και με τους παπάδες στις εκκλησιές, αλλά και με το κάθε τι της, με τα χωριά, με τα βουνά, με τα νησιά, πούχουνε τ' αγιασμένο τ' όνομά της»¹⁹.*

Σε μια εποχή, λοιπόν, σαν τη δική μας που πεισματικά επιδιώκει να εξορίσει το θεϊκό στοιχείο από τη ζωή των ανθρώπων, από το παραπάνω απόσπασμα γίνεται αντιληπτό ότι σε τούτο τον τόπο η εκδήλωση της λαϊκής ευσέβειας προς το θείον δεν έχει θεωρητικό, αλλά βιωματικό χαρακτήρα.

¹⁹ διαθέσιμο στο: http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/theotokos_2002_kontoglou3.html, (ανάκτηση 17-6-2019).

**ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΣΤΟΝ ΔΡΑ ΣΟΛΩΝΑ ΧΑΤΖΗΣΟΛΩΜΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ Σ'ΑΥΤΟΝ
ΤΟΥ ΟΦΦΙΚΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΡΩΤΟΥΣΑΛΤΟΥ**

Στις 18 Ιουλίου 2024, ημέρα Πέμπτη, έλαβε χώρα μια σεμνή τελετή στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου, κατά την οποία η Αυτού Μακαριότης ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος απένειμε το οφφίκιο του Άρχοντος Πρωτοψάλτου της Εκκλησίας της Κύπρου, στον Δρα Σόλωνα Χατζησολωμού, κατόπιν αποφάσεως της Ιεράς Συνόδου,

Στην τελετή παρευρέθησαν πολλά Μέλη της Ιεράς Συνόδου και πλήθος φίλων και εκτιμητών του έργου και της προσφοράς του τιμωμένου προς την Εκκλησία και την ψαλτική διακονία.

Η όλη τελετή άρχισε με Βυζαντινούς ύμνους τους οποίους απέδωσε η χορωδία της παγκύπρια ένωσης ιεροψαλτών «**ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗΣ**» υπό τη διεύθυνση του Άρχοντος Πρωτοψάλτου κυρίου Γεωργίου Λοΐζου.

Προσφωνώντας τον κύριο Χατζησολωμού ο Μακαριώτατος είπε τα ακόλουθα.

Νιώθω ανεπιτήδευτη χαρά και ιδιαίτερη συγκίνηση, γιατί μου δίνεται σήμερα η ευκαιρία να μεταφέρω την εκτίμηση της Ιεράς Συνόδου και να ανακοινώσω επίσημα, εκ μέρους της, στον Δρα Σόλωνα Χατζησολωμού την ομόφωνη απόφασή της για απονομή σ' αυτόν του οφφικίου του Άρχοντος Πρωτοψάλτου της Εκκλησίας της Κύπρου.

Ο Θεός δεν μου χάρισε μουσικό ταλέντο ούτε και ενδιέτριψα σε μουσικές σπουδές. Παρόλο που θεωρώ τον εαυτό μου ανεπαρκή να κρίνει τις μουσικές γνώσεις ή εκτελέσεις του τιμωμένου ανδρός, εν τούτοις έχω την άποψη ότι μπορώ να έχω λόγο για άλλες πτυχές της πολυετούς προσφοράς του στην Εκκλησία.

Πέραν της ακουστικής απόλαυσης για 27 ολόκληρα χρόνια των μουσικών επιδόσεων του, ως Πρωτοψάλτου της Μητροπόλεως Πάφου, (τον παρακο-

λούθησα 11 χρόνια, ως Χωρεπίσκοπος Αρσινόης και 16 χρόνια ως Μητροπολίτης), τον θαύμασα:

α) Πρώτα για τις θεολογικές και φιλολογικές του γνώσεις. Γνώριζε πάντα τη σημασία εκείνων που έψαλλε και προσπαθούσε με τα σημεία στίξεως που εφαρμόζε, να δώσει και στους ακροατές να καταλάβουν το νόημα των ύμνων. «Έγίνωσκε», πράγματι, «ἄ άνεγίνωσκε» και «ἄ ἔψαλλε».

β) Τον εκτίμησα, ύστερα, και για το υμνογραφικό του ταλέντο. Πέραν των μεμονωμένων απολυτικίων που έγραψε για πολλούς αγίους, συμπλήρωσε ακολουθίες στις οποίες έλειπαν είτε καθίσματα είτε αίνοι είτε άλλα τροπάρια, όπως για τον άγιο Μακάριο επίσκοπο Πάφου και συνέταξε πλήρεις ακολουθίες, και για άλλους πολλούς όπως για τον άγιο Φώτιο τον κύπριο, τον λεγόμενο Αλαμάνο κι άλλους. Και το θαυμαστό σ' αυτόν, στους διάφορους ύμνους δεν επαναλάμβανε τα ίδια πράγματα, ούτε κι εξαντλείτο σε απλούς βερμπαλισμούς.

γ) Ήταν και η λεπτομερής γνώση του Τυπικού κάτι το οποίο θαύμαζα σ' αυτόν. Σε κάποια απορία μου, αν δεν είχε άμεση απάντηση ή αν είχε την παραμικρή αμφιβολία, προσέτρεχε σε πηγές, εξαντλούσε όλο το ερευνητικό οπλοστάσιο του, για να μου φέρει τεκμηριωμένη απάντηση. Πολλά ωφελήθηκα στον τομέα αυτό από τον τρόπο σκέψης και την έρευνά του.

δ) Θαύμασα σ' αυτόν και την εμμονή του στον ρυθμό, τη μεγαλοπρεπή απόδοση των ύμνων, έστω και αν ήμασταν μόνοι. Πολλές φορές, σε καθημερινές γιορτές, το ακροατήριό μας στον άγιο Θεόδωρο, τον καθεδρικό ναό της Πάφου, ήταν ελάχιστο. Παρακολουθούσα από τη θέση δίπλα στο ψαλτήρι την ακολουθία και του έλεγα «ποιος μας ακούει τώρα, συντόμευε». Η απάντησή του: «Τα απολαμβάνουμε εμείς, μὰς ακούει ο Θεός».

ε) Ήταν κι είναι μέχρι σήμερα και έγκαιρος στο ψαλτήρι του. Συνήθως οι πρωτοψάλτες ενός ναού πηγαίνουν αργά στη θέση τους, αφήνοντας τους βοηθούς τους να ψάλλουν στον Όρθρο ή τουλάχιστον στην αρχή του Όρθρου. Ο Χατζήσολωμός έφτανε στον ναό πριν ακόμα φτάσει ο νεωκόρος για να ανοίξει. Έμενε στο αυτοκίνητο και περίμενε να ανοίξει η Εκκλησία για να πάει στη θέση του. Όταν ξεκινούσε η ακολουθία δεν είχε τον χρόνο για ατομική προσευχή. Καθισμένος στο μισοσκόταδο, πριν την ακολουθία προσευχόταν «ἀπευθυνόμενος μόνος, μόνῳ τῷ Θεῷ».

στ) Χαρακτηριστικό του ήταν, τέλος, και η απέραντη ευγνωμοσύνη του προς όσους τον ευεργέτησαν ή τον βοήθησαν σ' ένα στάδιο της ζωής του, πράγμα δυσεύρετο, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, αλλά χαρακτηριστικό αν-

θρώπων με αξία. Η οποιαδήποτε απαξία, σήμερα, όταν τύχει να πάρει ένα αξίωμα, νομίζει ότι αποκτά και αξία, περιφρονώντας όσους στηρίχτηκε πάντως σαν τον κισσό για να ανέβει. Ο σήμερα τιμώμενος αναφερόταν με ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη σε τρεις εκκλησιαστικούς άνδρες που τον στήριξαν. Πρώτα στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο που τον έστειλε με υποτροφία για σπουδές. Κατόπιν στον Κύκκου Νικηφόρο, που εκτίμησε το έργο του, το προώθησε και το δημοσίευσε. Και ύστερα στον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον Β΄, ο οποίος ως Μητροπολίτης Πάφου, σε μια δύσκολη περίοδο της ζωής του, τού έδωσε έπαλξη για να αναδείξει το χάρισμά του, διορίζοντάς τον ως άρχοντα πρωτοψάλτη του Καθεδρικού ναού Αγίου Θεοδώρου Πάφου, θέση την οποία επάξια κατέχει μέχρι σήμερα.

Η πρώτη γνωριμία μου με τον σημερινό Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Εκκλησίας της Κύπρου έγινε εκ του μακρόθεν, χρόνια πολλά πριν. Ο Άρχων, νεαρός έφηβος, ήταν μαθητής της Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας». Στην ίδια Σχολή φοιτούσε και ο Πατέρας μου, φυσικά, σε μεγαλύτερη ηλικία, ο οποίος μας μιλούσε επαινετικά για το μουσικό ταλέντο του Σώλωνα και τη συνεχή ενασχόλησή του με την εκκλησιαστική Μουσική. Δημιουργήθηκε από τότε, μέσα μου, μια ιδεατή εικόνα για τον τιμώμενο, που επαληθεύτηκε χρόνια πολλά μετά, όταν ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β΄, ως μητροπολίτης Πάφου, με κάλεσε κοντά του ως βοηθό του, το 1996.

Προσπάθησε, τότε, ο Δρ. Χατζησολωμός να με διδάξει στοιχειώδη Μουσικά, ερχόμενος ανιδιοτελώς στη Μητρόπολη Πάφου. Λυπούμαι που τον απογοήτευσα. Δεν είχα ούτε ταλέντο, αλλ' ούτε και χρόνο για να αφιερώσω στη Μουσική. Εν τούτοις, η εκτίμησή μου στο πρόσωπό του παραμένει πάντα μεγάλη και ο θαυμασμός μου για το έργο του ειλικρινής.

Δεν θέλησα, ούτε βέβαια και μπορούσα, να μιλήσω για το ουσιαστικό έργο του τιμώμενου. Είπα εξ αρχής ότι αναγνωρίζω την ανεπάρκειά μου στον τομέα αυτό. Θεώρησα καλό να σκιαγραφήσω τον άνθρωπο, όπως τον γνώρισα και όπως τον έζησα. Είμαι σίγουρος ότι εφαρμόζεται στο πρόσωπό του το «ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω». Ο ίδιος αισθανόταν πλήρως το ψαλμικό «ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου». Μοιάζει με «τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ». Κι έδωσε πράγματι καρπούς πολλούς που απολαμβάνουμε όλοι μας.

Συγχαίροντας και πάλιν εκ μέρους της Ιεράς Συνόδου τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Εκκλησίας της Κύπρου για τη μεγάλη τιμή που του απονέμει

†ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΛΘΩ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΝΕΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΤΩΙ ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΩΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΤΑΤΩΙ
ΚΥΡΙΩΙ ΣΟΛΩΝΙ ΧΑΤΖΗΣΟΛΩΜΟΥ

ΟΜΟΦΩΝΩΙ ΓΝΩΜΗΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΑΠΟΝΕΜΟΜΕΝ

ΤΟ ΟΦΦΙΚΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ
ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΔΙΑ ΤΕ ΤΗΝ ΜΑΚΡΑΝ ΚΑΙ ΥΨΗΛΗΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΨΑΛΤΙΚΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΣ ΜΕΤ' ΕΝΘΕΟΥ ΖΗΛΟΥ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕΝ
ΕΠΙ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΝ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΕ ΙΕΡΟΨΑΛΤΟΥ ΚΑΙ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ
ΕΦ' ΩΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΕΝΔΕΙΞΙΝ ΣΥΝΕΠΙΔΙΔΟΤΑΙ ΤΗΙ ΑΠΟΝΟΜΗΙ,
ΤΟ ΤΕ ΧΡΥΣΟΥΝ ΠΑΡΑΣΗΜΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ,
ΑΝΩΤΑΤΗ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΔΕ ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΗΜΩΝ ΓΡΑΜΜΑ
ΥΠΟΓΡΑΜΜΕΝΟΝ ΙΔΙΑ ΗΜΩΝ ΧΕΙΡΙ.

ΕΓΕΝΕΤΟ ΤΟΔΕ, ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΙ ΚΥΠΡΟΥ,
ΤΗΙ ΟΓΔΟΗΙ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΗΙ ΜΗΝΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ
ΚΑΙ ΔΙΣΧΙΛΙΟΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ.

to Kyrion Kyprou.

σήμερα η Εκκλησία ευχόμαστε σ' αυτόν υγείαν και μακροήμερευση, για να αι- νεί τον Θεό για χρόνια ακόμη πολλά. Κι ευχόμαστε, όπως, αφού πολλαπλασί- ασε το δοθέν αυτώ τάλαντον, τύχει και της υπεσχημένης αμοιβής της εισόδου στην ουράνια Βασιλεία, ακούοντας το «ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου».

Μετά την προσφώνηση του Μακαριωτάτου, ο αρχιγραμματεὺς της ιεράς Συνόδου Αρχιμανδρίτης κ. Γεώργιος Χριστοδούλου ανέγνωσε το σκεπτικό της βράβευσης του τιμωμένου, όπως εμφανίζεται στην πιο πάνω περγαμηνή.

Ακολουθῶς, ο Μακαριώτατος ἀπένειμε στον κύριο Σόλωνα Χατζησο- λωμού το χρυσούν παράσημο του Αποστόλου Βαρνάβα και την περγαμηνή, στην οποία είναι γραμμένα τα δέοντα.

Στη συνέχεια ο κ. Σόλων Χατζησολωμού αντιφώνησε ως ακολούθως:

Μακαριώτατε,
Ἄγιοι Αρχιερεῖς,

Ευχαριστῶ θερμά για την εξαιρετική τιμὴ που μου κάνατε να με ανακη- ρύξετε Ἀρχοντα Πρωτοψάλτη της Εκκλησίας της Κύπρου. Θεωρῶ αὐτὴν την τιμὴ, ως τιμὴ προς την ἴδια την Εκκλησία του Χριστοῦ, την Ορθόδοξη Εκκλη- σία μας, η οποία μας ἀνέθρεψε, μας γαλούχησε και μας ἀνέδειξε μέσα ἀπὸ τους κόλπους της, για να μπορούμε και εμεῖς με τη σειρά μας να προσφέρουμε μια μικρὴ ανταπόδοση προς το Χριστεπώνυμο πλήρωμα.

Το γεγονός ὅτι μέσα στα πολλαπλά σας καθήκοντα προσέξατε τη συμβο- λή μου στην καλλιέργεια και ἀνάπτυξη της βυζαντινῆς μουσικῆς και θελήσατε να με τιμήσετε με τη σημερινὴ εκδήλωση με γεμίζει με χαρὰ και ικανοποίηση.

Απὸ νεανικῆς ηλικίας ἀφιέρωσα μεγάλο μέρος της ζωῆς μου στην ἐκμάθη- ση της ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς παράδοσης και στη διδασκαλία της, και ὄχι μόνο, ἀλλὰ φρόντισα να ἐμπλουτίσω τις ἐμπειρικῆς μου γνώσεις μελετώ- ντας τις ἴδιες τις πηγές της βυζαντινῆς μας μουσικῆς, ὅπως αὐτές αναφέρονται στα μουσικά χειρόγραφα, ἀπὸ τον 10ο αἰῶνα και ἐντεύθεν.

Σας ευχαριστῶ και πάλι για την τιμὴ και σας διαβεβαιῶ, ὅτι θα συνεχίσω να υπηρετῶ την ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ μαζί με τη μοναδικὴ ορθόδοξη ὑμνο- γραφία προς δόξα του Κυρίου και Θεοῦ και Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, του Δομήτορος της Εκκλησίας.

Μετά το πέρας της τελετῆς ἀκολούθησε μικρὴ δεξίωση.

ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΘΗΣΑΥΡΩΝ.
ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ
ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ 60 ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ «ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΝΤΙΚΜΕΝ»

ΔΕΥΤΕΡΑ, 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ
ΠΗΓΕΣ: ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ - ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΑ FILENEWS

Ο επίλογος μιας από τις πλέον πολύκροτες υποθέσεις ξεριζωμού του πολιτισμού της Κύπρου γράφτηκε σήμερα με τον επαναπατρισμό του τελευταίου τμήματος από τις κυπριακές αρχαιότητες που είχε αφαιρέσει ο διαβόητος αρχαιοκάπηλος και μεγαλολαθρέμπορος Αϊντίν Ντικμέν.

Σε ειδική τελετή παράδοσης που έγινε το πρωί της Δευτέρας στο Κυπριακό Μουσείο στην παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας η Κύπρος υποδέχτηκε επίσημα και τις υπόλοιπες 60 αρχαιότητες (από 318 αρχικά), της υπόθεσης που κρατούνταν στο Μόναχο, ενώ είχε προηγηθεί ο σταδιακός επαναπατρισμός των υπολοίπων, το 2013 και το 2015.

Οι αρχαιότητες και εκκλησιαστικά κειμήλια που είχαν κλαπεί και εξαχθεί παράνομα από τον Ντικμέν και κρατούνταν από τις Γερμανικές αρχές επαναπατρίστηκαν στις 20 Ιουνίου 2024.

Οι αρχαιότητες αυτές χρονολογούνται από την προϊστορία μέχρι και τον 19ο αιώνα, ενώ σημαντικό μέρος τους είναι εκκλησιαστικά αντικείμενα που επιστρέφονται στη Εκκλησία της Κύπρου. Ο επαναπατρισμός των εν λόγω αντικειμένων αποτελεί την τελευταία πράξη σε μια πολύπλοκη και σημαντικότερη υπόθεση αρχαιοκαπηλίας, η οποία, μεταξύ άλλων, αναδεικνύει τις πολύμορφες και πολλαπλές συνέπειες του πολέμου και της κατοχής.

Στην τελετή παρέστησαν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος, ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης Μάριος Χαρτσιώτης, η Υφυπουργός Πολιτισμού Λίνα Κασσιανίδου, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών Ανδρέας Κακουρής και πρέσβεις χωρών.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στον χαιρετισμό του είπε τα κάτωθι:

Χαιρετισμός του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Νίκου Χριστοδουλίδη κατά την τελετή επαναπατρισμού αρχαιοτήτων από το Μόναχο.

Σήμερα, με τον πλέον επίσημο τρόπο, ολοκληρώνεται μια από τις πιο πολύκροτες και πιο χρονοβόρες περιπτώσεις επαναπατρισμού κυπριακών αρχαιοτήτων. Επαναπατρίζονται στον τόπο μας μετά από προσπάθειες του Τμήματος Αρχαιοτήτων, της Εκκλησίας της Κύπρου, της Νομικής Υπηρεσίας και της Πρεσβείας μας στο Βερολίνο, σε συνεργασία με τις αρχές του Κρατιδίου της

Βαυαρίας στη Γερμανία, τα τελευταία –είναι η τρίτη φάση όπως ενημερώθηκα από τον κ. Γεωργίου– την τρίτη φάση αρχαιολογικών και εκκλησιαστικών αντικειμένων που εξήχθησαν παράνομα από την Κύπρο από τον γνωστό σε όλους μας Τούρκο αρχαιοκάπηλο Aydin Dikmen και κατακρατούνταν στο Μόναχο μέχρι την ολοκλήρωση της σχετικής δικαστικής διαδικασίας.

Πριν να αναφερθώ στα αντικείμενα, να μου επιτρέψετε να σημειώσω πως δεν είναι μόνο κυπριακό φαινόμενο, είναι διεθνές φαινόμενο η λεηλασία της θρησκευτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς οποιασδήποτε χώρας, αλλά ας επικεντρωθούμε στη χώρα μας, την Κύπρο. Αποτελεί μια από τις πλέον τραγικές ανοιχτές πληγές της τουρκικής εισβολής και της συνεχιζόμενης κατοχής, που δυστυχώς φέτος σηματοδοτείται η θλιβερή 50ή επέτειος. Εκατοντάδες εκκλησίες και αρχαιολογικοί χώροι έχουν λεηλατηθεί και δεκάδες χιλιάδες εκκλησιαστικά κειμήλια και αρχαία αντικείμενα έχουν εξαχθεί παράνομα από την κατεχόμενη μας πατρίδα.

Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως δυστυχώς τόσο εύγλωττα έχουν δείξει οι πρόσφατες πολλαπλές πολεμικές συρράξεις, ξεφεύγει από τη σφαίρα της παράπλευρης απώλειας και αποκτά τον χαρακτήρα μιας σκόπιμης εκστρατείας πολιτιστικής και θρησκευτικής κάθαρσης με στόχο την εξάλειψη της ταυτότητας. Τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι κινητές αρχαιότητες μιας χώρας, ο θρησκευτικός της πλούτος, αποτελούν μαρτυρίες της ιστορικής παρουσίας των ανθρώπων στον τόπο. Η εξάλειψη και σκόπιμη καταστροφή τους συνεπώς συγκροτούν μέσο στοχοποίησης των ίδιων των ανθρώπινων κοινωνιών που τα δημιούργησαν, για τις οποίες η κληρονομιά αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της μοναδικής τους ταυτότητας.

Η Κύπρος δυστυχώς γνωρίζει πολύ καλά το αποτέλεσμα μιας τέτοιας στοχευμένης βαρβαρότητας. Η πολιτιστική της κληρονομιά, υλική και άυλη, ο θρησκευτικός μας πλούτος συνεχίζει να αντιμετωπίζει τις καταστροφικές συνέπειες της τουρκικής εισβολής και της επακόλουθης κατοχής σημαντικού τμήματος της πατρίδας μας. Η λεηλασία μουσείων, αρχαίων μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, θρησκευτικών μνημείων και συλλογών αρχαιοτήτων στις κατεχόμενες μας περιοχές –που δεν βρίσκονται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας– είναι στις περισσότερες περιπτώσεις μια διαρκής και μη αναστρέψιμη πραγματικότητα με καταστροφικές συνέπειες, και μπορεί ο οποιοσδήποτε πολύ εύκολα να το διακρίνει αν επισκεφθεί τις κατεχόμενες περιοχές.

Ερχόμενος τώρα στο γιατί βρισκόμαστε σήμερα εδώ.

Ο επαναπατρισμός των τελευταίων αντικειμένων της υπόθεσης Dikmen, ο μεγάλος αριθμός επαναπατρισμών και επιστροφών πολιτιστικών αγαθών που έχουμε πετύχει τα τελευταία χρόνια, οι δημοπρασίες αρχαιοτήτων που σε καθημερινή βάση παρακολουθούνται και ελέγχονται από το Τμήμα Αρχαιοτήτων του Υφυπουργείου Πολιτισμού, επιβεβαιώνουν τα όσα έχω προαναφέρει και αποδεικνύουν την παράνομη διακίνηση κυπριακών πολιτιστικών αγαθών στη διεθνή αγορά τέχνης.

Την ίδια στιγμή, οι πληροφορίες που έχουμε για τις παράνομες ανασκαφές που συνεχίζουν δυστυχώς να πραγματοποιούνται στις κατεχόμενες περιοχές αυξάνουν αναπόφευκτα τις πιθανότητες να αποκαλυφθούν αρχαιολογικοί χώροι και να μην διερευνηθούν σωστά και να υπάρξει παράνομη διακίνηση κινητών ευρημάτων, πολλά από τα οποία απομακρύνονται από τη χώρα μας μέσω των παράνομων αεροδρομίων και λιμένων στις κατεχόμενες περιοχές.

Λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο που προανέφερα, αντιλαμβάνεστε ότι ο κάθε επαναπατρισμός, η κάθε επιστροφή αντικειμένων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς στους νόμιμους δικαιούχους τους πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια έμπρακτη συλλογική επιτυχία όλων των φορέων για διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής και θρησκευτικής μας ταυτότητας.

Και ακριβώς επειδή γνωρίζουμε πολύ καλά όλα αυτά που εξελίσσονται στις κατεχόμενες περιοχές, ουσιαστική και έμπρακτη είναι η συμβολή όλων των αρμόδιων υπηρεσιών της Κυπριακής Δημοκρατίας στον αγώνα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών αγαθών, αφού πρωτοστάτησε στον σχεδιασμό της σχετικής Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Αδικήματα που σχετίζονται με τα Πολιτιστικά Αγαθά, γνωστή και ως Σύμβαση της Λευκωσίας, που υπογράφηκε μέχρι στιγμής από 13 χώρες.

Σήμερα έχουμε την τρίτη φάση του επαναπατρισμού, αλλά δεν ολοκληρώνεται για εμάς η διαδικασία. Αυτή η διαδικασία θα ολοκληρωθεί, όταν όλα αυτά –και αναφέρομαι ειδικά όχι στα κινητά, αλλά και αυτή την εικόνα, την οποία σχεδιασμένα έβγαλαν από τον τοίχο μιας εκκλησίας στις κατεχόμενες περιοχές και αντιλαμβάνομαι δεν γνωρίζουμε ακόμη από ποια εκκλησία έχει αφαιρεθεί– τοποθετηθούν πίσω σε μια ελεύθερη και επανενωμένη πατρίδα.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα κυβερνητικά τμήματα, το Τμήμα Αρχαιοτήτων, τη Νομική Υπηρεσία, το Υπουργείο Δικαιοσύνης,

το Τμήμα Τελωνείων, την Αστυνομία και το Υπουργείο Εξωτερικών, φυσικά την Εκκλησία της Κύπρου και όλους τους άλλους φορείς και ιδιώτες, όπως την κα Τασούλα Χατζηττοφή, που με τις κοινές τους συλλογικές προσπάθειες και τις συνέργειες που αναπτύσσουν, γίνονται τροχοπέδη στο ξεπούλημα της κληρονομιάς μας και αντιστέκονται στην προσπάθεια για αλλοίωση της θρησκευτικής και πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου μας, για την οποία είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι.

Σας ευχαριστώ.

Αναφερόμενος στο ιστορικό της υπόθεσης ο Διευθυντής του Τμήματος Αρχαιοτήτων, Δρ Γεώργιος Γεωργίου σημείωσε ότι οι προσπάθειες επιστροφής των αρχαιοτήτων που εντοπίστηκαν στο Μόναχο χρονολογούνται από το 1997, όταν κατόπιν πληροφοριών και ενεργειών διάφορων θεσμών της Κυπριακής Δημοκρατίας, εντοπίστηκαν στην κατοχή του Αϊντίν Ντικμέν αρχαιότητες που είχαν εξαχθεί παράνομα από το κατεχόμενο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, μετά το 1974 κι είχαν καταλήξει στο Μόναχο του κρατιδίου της Βαυαρίας στη Γερμανία.

Κατασχέθηκαν από τις αρμόδιες αρχές του Μονάχου και ακολούθησε πολυετής δικαστική διαδικασία, η οποία ολοκληρώθηκε στις 18 Μαρτίου 2013, όταν οι δικαστικές αρχές του Μονάχου απέρριψαν την έφεση του Τούρκου αρχαιοκάπηλου στην απόφαση για τον επαναπατρισμό αρχαιοτήτων και εκκλησιαστικών κειμηλίων που είχαν κλαπεί.

Ακολούθησαν δύο επαναπατρισμοί, με πέραν των 200 αρχαιολογικών ευρημάτων και εκκλησιαστικών κειμηλίων να επιστρέφουν στην Κύπρο, τον Νοέμβριο 2013 και τον Αύγουστο 2015.

Ανάμεσα στα αντικείμενα που έχουν επαναπατριστεί στις 20 Ιουνίου περιλαμβάνονται ειδώλια και κοσμήματα της χαλκολιθικής περιόδου, σανιδόσχημα ειδώλια και αγγεία της πρώιμης- μέσης εποχής χαλκού, πτηνόσχημα ειδώλια και ρυτά της ύστερης εποχής χαλκού, όπως επίσης και χάλκινες αιχμές δόρατος. Σημαντικό μέρος των επαναπατρισθέντων αποτελούν εκκλησιαστικά κειμήλια, κυρίως εικόνες.

Εκκλησιαστικές αρχαιότητες είχαν λεηλατηθεί από περισσότερες από 50 Ελληνορθόδοξες και Μαρωνίτικες εκκλησίες. Εκτός από κινητές εικόνες και ιερά σκεύη, ήταν και τοιχογραφίες και ψηφιδωτά που κυριολεκτικά είχαν ξεριζωθεί από τα μνημεία. Το Μόναχο προοριζόταν ως ενδιάμεσος σταθμός για να διοχετευθούν στη διεθνή μαύρη αγορά, όπου τα μνημεία πολιτισμού υποβιβάζονται σε εμπορεύσιμα αγαθά. Οι εκκλησιαστικές αρχαιότητες συνοδεύονταν και από σημαντικό αριθμό έργων του αρχαίου κυπριακού πολιτισμού.

Κατόπιν μιας δύσκολης, δαιδαλώδους και πολύχρονης δικαστικής μάχης, επιστράφηκαν σταδιακά όλοι οι κυπριακοί θησαυροί, που είχαν εντοπιστεί μετά από έφοδο της Αστυνομίας του Μονάχου σε υποστατικά του αρχαιοκάπηλου.

Η επιτυχής έκβαση της δύσκολης αυτής υπόθεσης εξαρτάται από τις κοινές προσπάθειες τμημάτων και θεσμών όπως τα μέλη της Εθνικής Επιτροπής για την Πάταξη της Σύλησης και της Παράνομης Διακίνησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τους προϊστάμενους των τμημάτων που εκπροσωπούνται, την Εκκλησία της Κύπρου, η συμβολή της οποίας ήταν και είναι καίρια σε όποιο αίτημα αφορά εκκλησιαστικά αντικείμενα.

Μαζί με τις πιο πάνω αρχαιότητες επαναπατρίστηκαν και εννέα αρχαιότητες οι οποίες είχαν εξαχθεί παράνομα πάλι από τον Ντικμέν και αγοράστηκαν σε δημοπρασία από την αρχαιολόγο / βυζαντινολόγο Κατερίνα Χατζηστυλή.

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων εξέφρασε τις ευχαριστίες του στην κυρία Κατερίνα Χατζηστυλή, για τη δωρεά των εν λόγω αρχαιοτήτων.

Επίσης επαναπατρίστηκε μια κεραμική άμαξα (*terracotta quadriga*) της Αρχαϊκής Περιόδου (750-475 π.Χ.), η οποία ανήκε σε ιδιωτική συλλογή στην περιοχή της Βόρειας Ρηνανίας - Βεστφαλίας. Είχε εντοπιστεί, κατόπιν τακτικού ελέγχου από το Τμήμα Αρχαιοτήτων, να πωλείται σε διαδικτυακή δημοπρασία στη Γερμανία στις 23/01/23. Το Τμήμα Αρχαιοτήτων ευχαρίστησε την Αστυνομία Κύπρου, την Interpol Κύπρου και την Eurojust για τη σημαντική συνεισφορά τους στον επαναπατρισμό της κυπριακής αυτής αρχαιότητας.

«Η συμβολή του Τμήματος Αρχαιοτήτων στην υπόθεση Ντικμέν αποτελεί ένα μόνο τμήμα της πολυεπίπεδης εργασίας και προσπαθειών του για την πάταξη της σύλλησης και παράνομης διακίνησης της αρχαιολογικής κληρονομιάς της χώρας» είπε ο Δρ. Πώργος Γεωργίου. «Προς την κατεύθυνση αυτή, έχουμε ενισχύσει και καταστήσει αυστηρότερη την εθνική νομοθεσία, η Δημοκρατία έχει επικυρώσει σχετικές διεθνείς συμβάσεις και συνυπογράψει διακρατικές και διεθνείς συμφωνίες και μνημόνια. Εργαζόμαστε παράλληλα για την προβολή και προστασία των μουσείων, των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων, αλλά και για να διατηρήσουμε το κύρος της κυπριακής αρχαιολογίας ψηλά, όπως το παραλάβαμε. Διατηρώντας ανοιχτά και φιλόξενα τα σύνορα μας σε ξένες αρχαιολογικές αποστολές, το Τμήμα Αρχαιοτήτων συνεχίζει να διεξάγει το μεγαλύτερο μέρος των ανασκαφών στην Κύπρο».

Ο ίδιος έκανε ειδική μνεία στη λεπτομερή ψηφιακή βάση δεδομένων, που έχει δημιουργήσει και αναπτύξει το Τμήμα Αρχαιοτήτων, που, ανάμεσα σε άλλα, του επιτρέπει να παρακολουθεί συστηματικά τις δημοπρασίες αρχαιοτήτων στο διαδίκτυο. «Μέσω της Κυπριακής Αστυνομίας, βρισκόμαστε σε καθημερινή επικοινωνία με την Interpol και μέσω αυτού του μηχανισμού επιτήρησης, το τελευταίο διάστημα έχουμε σημειώσει σειρά επιτυχιών επαναπατρισμού αρχαιοτήτων».

Σύμφωνα με τον Διευθυντή του Τμήματος Αρχαιοτήτων, Δρ. Γεώργιο Γεωργίου συνεργάτες του Τμήματος σε αυτή την ασταμάτητη προσπάθεια συμπαρατάσσονται συναρμόδιες υπηρεσίες και τμήματα του κράτους, το Υπουργείο Εξωτερικών, η Νομική Υπηρεσία, η Αστυνομία Κύπρου και το Τμήμα Τελωνείων. Μαζί συμπράττουν η Εκκλησία της Κύπρου, η συμβολή της οποίας είναι πάντα καίρια και πολύτιμη σε υποθέσεις εκκλησιαστικών αρχαιοτήτων, το Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντης με τη συνεχή πολυεπίπεδη στήριξή του.

Ιδιαίτερη συμβολή στην υπόθεση του Μονάχου είχαν η Τασούλα Χατζητοφή, καθώς και οι εμπειρογνώμονες Γιοχάνες Ντέκερς και Κατερίνα Χατζηστυλλή. Πρόσθετο βήμα για τον συντονισμό όλων, η Εθνική Επιτροπή για την Πάταξη της Σύλησης και της Παράνομης Διακίνησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Στην πλευρά της Γερμανίας θερμές ευχαριστίες οφείλονται στη Γενική Εισαγγελία, τις Δικαστικές αρχές και την Αστυνομία του Μονάχου.

Ο ίδιος ευχαρίστησε τους συναδέλφους του στο Τμήμα Αρχαιοτήτων **«μαζί με τους οποίους προσπαθούμε καθημερινά να διαφυλάξουμε αυτά που ο χρόνος και η Ιστορία παράδωσαν σε όλους τους Κυπρίους, ως εργαλεία αυτογνωσίας, αυτοπεποίθησης και αξιοπρέπειας».**

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων, ως το αρμόδιο Τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας για την προστασία και διαχείριση της αρχαιολογικής κληρονομιάς της Κύπρου, διαβεβαιώνει ότι θα συνεχίσει τις εντατικές του προσπάθειες για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, τόσο της Κύπρου όσο και άλλων χωρών, πάντα σε στενή συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή για την Πάταξη της Σύλησης και της Παράνομης Διακίνησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι προσπάθειες αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την εντατικοποίηση των προσπαθειών εντοπισμού, διεκδίκησης και επαναπατρισμού των αρχαιοτήτων, που έχουν εξαχθεί παράνομα, τον έλεγχο των εισαγωγών πολιτιστικών αντικειμένων, την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στον τομέα αυτό, την ενίσχυση της εκπαίδευσης του προσωπικού των αρμόδιων Αρχών σε θέματα καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης αρχαιοτήτων και την ευαισθητοποίηση του κοινού, του οποίου ο ρόλος είναι καθοριστικός για την προστασία της κοινής μας πολιτιστικής κληρονομιάς.